

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် လက်တွေ့ကျသော ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက်များ

ဆောင်ရွက်ချက်၊ ဆောင်ရွက်မည့်အချိန်၊ ဆောင်ရွက်မည့်နည်းလမ်းနှင့် ဆောင်ရွက်သည့်အကြောင်းရင်း

International IDEA မူဝါဒရေးရာ စာတမ်းအမှတ် (၂၄)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင်
ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက်
လက်တွေ့ကျသော ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက်များ
ဆောင်ရွက်ချက်၊ ဆောင်ရွက်မည့်အချိန်၊ ဆောင်ရွက်မည့်နည်းလမ်းနှင့်
ဆောင်ရွက်သည့်အကြောင်းရင်း

International IDEA မူဝါဒရေးရာ စာတမ်းအမှတ် (၂၄)

Erin C. Houlihan နှင့် Sumit Bisarya

© ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA)

© ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် တည်းဖြတ်ထုတ်ဝေခြင်း

International IDEA ၏ ထုတ်ဝေချက်များသည် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွား သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွား တစ်စုံတစ်ရာနှင့် ပတ်သက်ခြင်းမရှိပါ။ ဤစာအုပ်တွင် ဖော်ပြထားသော အယူအဆများသည် International IDEA ၊ ယင်း၏ဘုတ်အဖွဲ့ဝင်များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကောင်စီ သို့မဟုတ် ဘဏ္ဍာငွေထောက်ပံ့သူများ ကောင်စီတို့၏ အယူအဆများကို မူချက်ကိုယ်စား ပြုခြင်း မရှိပါ။

ဤစာအုပ်၏ အီလက်ထရွန်နစ်ပိုင်ကို Creative Commons Attribution NonCommercial ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) လိုင်စင်ဖြင့်ရယူနိုင်သည်။ အကျိုးမမျှော်သောကိစ္စများအတွက် အသုံးပြုမည်ဆိုပါက ဤစာအုပ်မူရင်းကို သင့်လျော်စွာ ရည်ညွှန်းဖော်ပြလျက် မူရင်းလိုင်စင်ဖြင့် လွတ်လပ်စွာကူးယူ၊ ဖြန့်ဝေ၊ ထုတ်ဝေခြင်း၊ စာသားများ ဆီလျော်အောင် ပြင်ဆင်ခြင်းတို့ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ပိုမိုသိရှိလိုပါက Creative Commons ၏ဝက်ဘ်ဆိုက် <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/> တွင် လေ့လာနိုင်သည်။

International IDEA

စတုန်းစံဘောက်
SE - ၁၀၃၊ ၃၄ စတော့ဟုမ်း
ဆွီဒင်နိုင်ငံ
ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀
အီးမေးလ် - info@idea.int
ဝက်ဆိုဒ် - <http://www.idea.int>

စာအုပ်ဒီဇိုင်းအခင်းအကျင်း - International IDEA
ISBN: 978-91-7671-524-6 (PDF)
DOI: <https://doi.org/10.31752/idea.2022.9>

ဗဟိုဏာ

ကျေးဇူးတင်လွှာ.....	၅
အဓိက အကြံပြုချက်များ	၆
အနှစ်ချုပ်	၁၀
နောက်ခံအခြေအနေ၏ အရေးပါပုံ	၁၁
ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ - မည်သည့်ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို မည်သည့်အချိန်၌ မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်နည်း။.....	၁၂
ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အဘယ်ကြောင့် ကျင့်သုံးမည်နည်း။ မျှော်မှန်းထားသော အကျိုးကျေးဇူးများနှင့် နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှု ဟန်ချက်အပေါ် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှု	၁၃
ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်း - ထည့်သွင်း စဉ်းစားချက် လမ်းညွှန်	၁၃
နိဒါန်း:	၁၅
၁။ နောက်ခံအခြေအနေ ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များ	၁၉
၂။ မည်သည်တို့ကို မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ‘ပြည်သူလူထု’ ကို ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေခြင်း	၂၆
၂.၁။ မည်သည်တို့ကို ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ပြည်သူလူထု၏ အခန်းကဏ္ဍ	၂၇
၂.၂။ မည်သည့်အချိန်တွင် ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်များ	၂၈
၂.၃။ မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများ	၃၃
၃။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို အဘယ်ကြောင့် ကျင့်သုံးမည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက် ကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှု	၄၅
၃.၁။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သည့် အရာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သိရှိထားချက်များ၊ မသိရှိသေးသော အချက်များနှင့် အန္တရာယ်များ	၄၇
၃.၂။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှု ဟန်ချက်	၄၉

၄။	ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ခိုင်မာအားကောင်းစေခြင်း - လမ်းညွှန်အဖြစ်	
	အသုံးပြုနိုင်မည့် ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များ.....	၆၄
၄.၁။	ဥပဒေရေးရာ/နိုင်ငံရေး မူဘောင်	၆၄
၄.၂။	ထိရောက်မှုရှိသော အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်းကို စောလျင်စွာဆောင်ရွက်ခြင်း.....	၆၆
၄.၃။	ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ဆောင်မည့် ကာလသတ်မှတ်ခြင်း	၆၉
၄.၄။	သီးခြားစနစ်များဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ပါ.....	၆၉
၄.၅။	ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ဆက်သွယ်ပြန်ကြားရေး.....	၇၂
၄.၆။	အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှုနှင့် နောက်ခံအခြေအနေ	၇၃
၄.၇။	ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအမျိုးမျိုးနှင့် အဆင့်ဆင့်ကို အသုံးပြုခြင်း	၇၆
၄.၈။	ပြည်သူ့နီတိပညာရေး	၇၇
နိဂုံး	၈၀
ရည်ညွှန်းကိုးကားစာရင်း	၈၂
	ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းကော်မတီ၏ အစီရင်ခံစာများနှင့် စာတမ်းများ.....	၉၂
စာရေးသူများအကြောင်း	၉၄
International IDEA အကြောင်း	၉၅

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် သမိုင်းမှတ်တမ်းအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန်နှင့် အခြားသူများ၏ ပညာရပ်လေ့လာတိုးတက်မှုအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေရန်အတွက် အတွေ့အကြုံများ၊ အောင်မြင်မှုများနှင့် ကျရှုံးမှုများကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည့် မြောက်များစွာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသူများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပညာရှင်များ၊ အရေးဆိုတိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်သူများနှင့် အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များကို ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ နောက်ခံအခြေအနေနှင့် သီးသန့်ကိုက်ညီပြီး ထိရောက်ကောင်းမွန်မှုအရှိဆုံး ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်သော လုပ်ငန်းစဉ်ကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းသည် မကြာခဏလုပ်ဆောင်ရသော လုပ်ငန်းစဉ်မဟုတ်ဘဲ အနုစိတ်ဆောင်ရွက်ရပြီး အမှားကင်းရန် မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် အခြားသူများ၏ အတွေ့အကြုံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်သင်ယူနိုင်ခြင်းသည် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော အခွင့်အလမ်းဖြစ်ပါသည်။

ဤစာစောင်၏ မူကြမ်းကို ဖတ်ရှုသုံးသပ်ကာ အလွန်ကောင်းမွန်သော မှတ်ချက်များနှင့် အကြံပြုချက်များပေးခဲ့သည့် ကုလသမဂ္ဂ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးစီမံကိန်းမှ Jason Gluck၊ International IDEA မှ (ယခင်က ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် တိုင်းရင်းသားကွဲပြားစုံလင်မှုလေ့လာရေး Max Planck အင်စတီကျုမှ) Alexander Hudson၊ ကုလသမဂ္ဂ ကြားဝင်စေ့စပ်ရေး အမြဲတမ်းအထောက်အကူအဖွဲ့မှ Christina Murray နှင့် အူမီယာတက္ကသိုလ်မှ Abrak Saati တို့ကို အထူးပင် ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ထုတ်ဝေမှုလုပ်ငန်းစဉ်အား ကြီးကြပ်ပေးခဲ့သည့် International IDEA မှ Lisa Hagman နှင့် Tahseen Zayouna တို့ကိုလည်း ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။

ဘဝိတဘုတ်ပြုချက်များ

- ၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အမြဲတစေ နီးပါး ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်ရသည့် အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်သော်လည်း ပြဿနာအားလုံးကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်မဟုတ်ပေ။ နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှု နေရာတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အစားထိုးအသုံးပြု၍ မရသော်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ကောင်းမွန်စွာ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်ပြီး နောက်ခံအခြေအနေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ထားခြင်းဖြစ်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် အပြီးသတ်အတည်ပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှစ်မျိုးလုံးအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းရှိသည်။
- ၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် လုပ်ငန်းစဉ်များအား ထောက်ပံ့ပေးနေသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် သတိချပ်သင့်သည်မှာ ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် အကောင်းဆုံး နည်းလမ်းဟူ၍ သတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါ။
- ၃။ ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို စီစဉ်ရေးဆွဲရာတွင် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများ ကြုံတွေ့နေရမည့် အဓိကမေးခွန်းများနှင့် အတွေ့ရများသော ဝိပါဒ်များရှိပြီး ဖြေရှင်းရာတွင် နောက်ခံအခြေအနေ၊ အတွေ့အကြုံ၊ အရင်းအမြစ်များ၊ လက်တွေ့အခြေအနေ ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးစီမံကိန်း၏ သဘောသဘာဝတို့အပေါ် အခြေတည်၍ ဆောင်ရွက်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဖြေရှင်းရာတွင် ကြုံတွေ့ရမည့် မေးခွန်းများမှာ - (ဆန္ဒမဲပြုခြင်းကို ကျော်လွန်သည့်) ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အဘယ်ကြောင့် ထောက်ပံ့ပေးသင့်သနည်း - ထိုသို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အဘယ်နည်း၊ ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို မည်သည့်အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများက တာဝန်ယူစီမံသင့်သနည်း၊ ပြည်သူများအနက် မည်သူတို့နှင့် မည်သည့်အရေးကိစ္စများအကြောင်း ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မည်နည်း၊ ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ မတူညီသော အဆင့်ဆင့်တွင် မည်သည့်အချိန်၌ အသုံးပြုမည်နည်း၊ မည်သည့်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အသုံးပြုမည်နည်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် ရလဒ်များကို မည်ကဲ့သို့ သုံးသပ်ကာ ချိန်ဆဆုံးဖြတ်မည်နည်း။

၄။ နောက်ခံအခြေအနေပေါ်မူတည်၍ မည်သည့် အဓိက အကျိုးသက်ဆိုင်သူအုပ်စုများ (ဥပမာ ဖယ်ကြဉ် ချန်လှပ်ခံ အုပ်စုများ၊ ယခင်အုပ်ချုပ်သူအဖွဲ့ဝင်များ သို့မဟုတ် လက်နက်ကိုင်တပ်သားဟောင်းများ) ကိုထည့်သွင်းပါဝင်စေမည် သို့မဟုတ် ချန်လှပ်မည်နှင့် ထိုသို့ဆုံးဖြတ်ခြင်း၏ နောက်ကွယ်မှ အကြောင်းရင်းများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အရေးကြီးသည်။ အစီအစဉ်ရေးဆွဲရာတွင် လက်ရှိ အသုံးပြုနေသော ဥပဒေမူဘောင်၊ လုံခြုံရေးအခြေအနေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် အခြားငြိမ်းချမ်းရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှု၊ ပြည်သူလူထု၏ ယခင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အတွေ့အကြုံများနှင့် အလေ့အထများ၊ ရိုင်းစွဲ အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်မှု၊ အရင်းအမြစ်ရရှိနိုင်မှုနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာစွမ်းဆောင်နိုင်ရည်တို့ကို မပျက်မကွက်ထည့်သွင်း စဉ်းစား ရမည်ဖြစ်သည်။

၅။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် တရားဝင်မှု၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျသောရလဒ်များနှင့် ဆက်နွယ်နေကာ အမြဲတစေ နီးပါး ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်သော စံနှုန်းတစ်ရပ်ဖြစ်သော်လည်း ဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေများ လည်းရှိပြီး အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခဒဏ်ကို ကြုံတွေ့နေရပြီး ကွဲပြားခြားနားမှု မြင့်မားသော လူမှုအဖွဲ့ အစည်းများတွင် ထိခိုက်စေနိုင်သည်။ စီစဉ်ရေးဆွဲရာတွင် သို့မဟုတ် အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ချို့ယွင်းချက်ရှိသော သို့မဟုတ် အခြားတစ်နည်းနည်းဖြင့် အဓိပ္ပာယ်လေးနက်ပြည့်ဝမှုမရှိသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံး၏ တရား ဝင်မှုကို လျော့ပါးစေနိုင်ပြီး အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်စေခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား ထိခိုက်စေခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ကိုယ်ကျိုးစီးပွားပိုမိုရရှိနိုင်သော ရလဒ်များဖြစ်စေရန်အတွက် သို့မဟုတ် ကွဲပြားမှုများ အစပျိုးပေးရန်အတွက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို ချုပ်ကိုင်ခြယ်လှယ်ခြင်းပြုနိုင်သည်။ ထို့အပြင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ပိုမို ကျယ်ပြန့်စွာ စီစဉ်လုပ်ဆောင်ပါက အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းချက်ကိုကျင့်သုံးနိုင်ရန် လိုအပ်သော နိုင်ငံရေး သဘောတူညီချက်များကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရာတွင် ပိုမိုခက်ခဲနိုင်သည်။

၆။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းကို အဆင့်များအလိုက် ဆောင်ရွက်ရပြီး (အမြဲ တစေ တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့် ဆောင်ရွက်ရခြင်းမဟုတ်ဘဲ ရံဖန်ရံခါတွင် ယှဉ်တွဲဆောင်ရွက်ရသော အဆင့်များလည်းရှိသည်) တစ်ဆင့်စီတွင် မတူညီသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ကာ အင်စတီ ကျူးရှင်းများ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း သတိချပ်သင့်သည်။ ဤအဆင့်အမျိုးမျိုးတွင် မတူညီကွဲပြားသော ရည်ရွယ်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် ပြည်သူလူထု ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုအသုံးပြုနိုင်သည်။ ဥပမာဆိုရသော် မကြာသေးမီက ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် လေ့လာ ချက်များအရ ရွေးကောက်ပွဲပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရန် ကိုယ်စားလှယ်လောင်း ရွေးချယ်သတ်မှတ်ခြင်း မတိုင်မီ အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်သောပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုဦးစွာလုပ်ဆောင်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာအပေါ် အပြုသဘော လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှုရှိပြီး ပိုမိုရေရှည်တည်တံ့သည့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျသော ရလဒ်များရရှိနိုင်သည်။

၇။ မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ပြည်သူလူထုသည် လုပ်ငန်းစဉ် အဆင့်မျိုးမျိုး၌ မတူညီသော အခန်းကဏ္ဍများတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ ပါဝင်လုပ်ဆောင်ရာတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို အစပြုသူများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အား ရွေးကောက်တင်မြှောက်သူများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာနှင့် တစ်ခါတရံတွင် လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းအတွက် အကြံဉာဏ်များ တွေးဆပေးအပ်သူများ၊ အပြီးသတ်မှုကို အတည်ပြုသူများ စသည့်အခန်းကဏ္ဍများမှ ပါဝင်သည်။ ထို့အပြင် ဆက်စပ်နေသော ပြည်သူ့နီတိပညာပေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင်လည်း ပြည်သူ့လူထုကသင်ယူသူနှင့် သင်ကြားပေးသူအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်။ အသုံးချထားသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်လာချိန်နှင့် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်သူများနှင့် နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများက ပြည်သူ့လူထု၏ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်အား အသုံးချပုံတို့အပေါ်မူတည်၍ ဤအခန်းကဏ္ဍများ ကွဲပြားသွားသည်။

၈။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအနက် သင့်လျော်ရာကို ရွေးချယ်ရာတွင် နောက်ခံအခြေအနေနှင့် ဆက်စပ်ချိန်ဆခြင်းသည် အခရာဖြစ်သည်။ ပြည်သူ့လူထု၏ ယခင်အတွေ့အကြုံများနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အမျိုးအစားကွဲများအား ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုတို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ ချမှတ်ထားသောရည်ရွယ်ချက်အတွက် မည်သည့်အမျိုးအစားများကို အသုံးပြုပါက အကောင်းဆုံးဖြစ်မည်ကို ရွေးချယ်ဖော်ထုတ်ရန် အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ စာတတ်မြောက်မှု၊ ဂဏန်းသင်္ချာတတ်မြောက်မှုနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာ ပေါက်ရောက်အသုံးပြုမှုမြင့်မားသော နိုင်ငံများတွင် အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အခွင့်အလမ်းများသည် အလွန်အမင်း ထိရောက်မှုရှိနိုင်သည်။ အခြားနိုင်ငံများတွင်မူ လက်လှမ်းမီရယူနိုင်မှုနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုတို့ကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန်အတွက် ထုံးတမ်းစဉ်လာဖွဲ့စည်းမှုနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ရေး အင်စတီကျူးရှင်းများကို ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပေါင်းစည်းပါဝင်စေရန် အရေးကြီးနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့သော ထုံးတမ်းစဉ်လာ ဖွဲ့စည်းမှုများပါဝင်လာခြင်းကြောင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လျော့ပါးထိခိုက်စေခြင်း သို့မဟုတ် (အမျိုးသမီးများကဲ့သို့) အချို့သောအုပ်စုများအား လုပ်ငန်းစဉ်မှ ချန်လှပ်ခဲ့ခြင်းတို့ မဖြစ်ပွားစေရန် အရေးကြီးသည်။

၉။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးကို ခိုင်မာ၍ အရင်းအမြစ်ကောင်းစွာလုံလောက်ပြီး အစီအစဉ် စေ့စပ်စွာချမှတ်ထားသည့် ပြည်သူ့နီတိ ပညာရေးနှင့် အသိပညာပေးကမ်ပိန်းများနှင့် တွဲဖက်လုပ်ဆောင်သင့်သည်။ ပြည်သူ့လူထုအနေဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆောင်ရွက်မှု၏ ရည်ရွယ်ချက်၊ သက်ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ကာလသတ်မှတ်ချက်များ၊ ၎င်းတို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများနှင့် ၎င်းတို့၏တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်အား မည်သို့အသုံးပြုမည်တို့ကို နားလည်ရန်အတွက် ဤသို့လုပ်ဆောင်ရန်အရေးကြီးသည်။ ဤသတင်းအချက်အလက်များသည် ပြည်သူ့လူထုအနေဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အခွင့်အလမ်းများကို မည်သည့်အချိန်တွင် မည်ကဲ့သို့ ရယူအသုံးပြုနိုင်သည်ကို သိရှိစေနိုင်ပြီး စတင်ဆောင်ရွက်သည့်အချိန်မှစ၍ ပြည်သူ့လူထု၏ မျှော်လင့်ချက်များကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်။ ပို၍အခြေခံကျသည့်အချက်မှာ ပြည်သူ့လူထုအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ နားလည်နိုင်ရန်အတွက် ပြည်သူ့နီတိပညာရေးသည် အဓိကကျပြီး ထိုသို့နားလည်လာပါက ရပ်တည်မှုရွေးချယ်ရာတွင် အချက်အလက်များအပေါ် ပိုမိုအခြေပြုနိုင်ပြီး လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက် ပိုမိုအဓိပ္ပာယ်လေးနက်ပြည့်ဝသော ကူညီဆောင်ရွက်မှုများကို လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

၁၀။ နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှုဆိုင်ရာ ဟန်ချက်များကို လွှမ်းမိုးပြောင်းလဲရာတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်သည်။ နောက်ခံအခြေအနေတစ်ရပ်အတွက် ရွေးချယ်

စရာများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာတွင် ဤဆောင်ရွက်ရေးနည်းလမ်းများ၏ အကျိုးကျေးဇူးများနှင့် အကန့်အသတ်များကို နားလည်ထားရန် အရေးကြီးသည်။ ဥပမာဆိုရသော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် ပါဝင်လိုသောဆန္ဒ နည်းပါးသည့် အဖွဲ့များကိုစည်းရုံးခြင်း၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်ကိုချမှတ်ခြင်း၊ မူကြမ်း ရေးဆွဲရာတွင် အကြံဉာဏ်ပေးအပ်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုး သူများ၏ သဘောတူညီမှု ရယူခြင်းတို့ကို ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား အသုံးပြု၍ လုပ် ဆောင်နိုင်သည်။

၁၁။ တစ်ဖက်တွင်မူ ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်များအား အများသိစေရန် ဖွင့်ဟကြေညာခြင်း သည် တစ်ခါတရံတွင် အကျိုးယုတ်စေနိုင်သည်။ ဥပမာ ဖယ်ကြဉ်ချန်လုပ်ခံ အုပ်စုများကို နိုင်ငံရေး တွင် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်စေရန် သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေး သဘောတူညီချက်များ အကောင်အထည် ဖော်ရန် လိုအပ်သော အပြောင်းအလဲများအား လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်သော အုပ်စုများက ခြယ်လှယ်ခြင်း နှင့် အဟန့်အတားပြုခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဤသို့ဖြစ်ရပ်ကို ပဋိပက္ခဒဏ်သင့် အခြေအနေ များတွင် အထူးတွေ့ရတတ်သည်။ ပြည်သူလူထု၏အမြင်သည် တစ်ခါတရံတွင် ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှုတို့ တိုးမြှင့်လာစေရန်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဆန့်ကျင်နေနိုင်ပြီး ထိုသို့သော အမြင်များကို အများသိစေရန် ကြေညာလိုက်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူ များအနေဖြင့် ၎င်းတို့အားဆန့်ကျင်ဆောင်ရွက်ရန် အခက်အခဲတွေ့နိုင်သည်။

၁၂။ ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်သည် တစ်ခါတရံတွင် နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှု၏ ဟန့်ချက်ကို လွှမ်း မိုးပြောင်းလဲနိုင်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ ဆွေးနွေးညှိ နှိုင်းမှုများနေရာတွင် အစားထိုးသွတ်သွင်းရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ် အောင်မြင်ရန် အတွက် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများအများအပြားက ပူးပေါင်းပါဝင်ကာ လက်ခံထောက်ကူရန် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်ပြီးနောက်မှ ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခြင်းအား ကန့်သတ်ရှောင်လွှဲနိုင်ရန်အတွက် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း ပြီးမြောက်သည့်အချိန်မှ နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်ရယူခြင်းကို လုပ်ဆောင်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ၎င်းတို့ကိုတစ်ပြိုင်နက်တည်း ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်ရာတွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေး အာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများသည် အပြန်အလှန်ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန် နှင့် ပြည်သူအများစုက ထောက်ခံနှစ်သက်သည့် မူကြမ်းကိုအချိန်ကပ်၍ ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် တစ်ဖွဲ့တည်းသဘောဖြင့် ပြင်ဆင်ခြင်းတို့ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် အန္တရာယ်ကို လျော့ပါးသက်သာ စေရန် ရည်ရွယ်ရေးဆွဲသင့်သည်။

ဘဏ္ဍာချုပ်

ဤစာစောင်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်၌ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ သဏ္ဍာန်နှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို (မည်သည့်ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို မည်သည့်အချိန်တွင် မည်ကဲ့သို့ဆောင်ရွက်မည်) ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပြီး ပြည်သူလူထုနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများအပါအဝင် လုပ်ငန်းစဉ်၏ ဟန်ချက်များအပေါ် မည်သို့လွှမ်းမိုးသက်ရောက်ကြောင်းကိုလည်း (ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း) ထည့်သွင်းသုံးသပ်ထားသည်။

မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အဓိကအင်္ဂါရပ်တစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်သည်။ တက်ကြွထိရောက်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ရရှိနိုင်သည့်အကျိုးကျေးဇူးများစွာရှိပြီး ဒီမိုကရေစီနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် တစ်ဦးချင်းစီ၏အမူအကျင့်နှင့် သဘောထားများကို မွမ်းမံမြှင့်တင်ခြင်းမှသည် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ ညှိနှိုင်းမှုဟန်ချက်ကို မွမ်းမံခြင်းအထိ အကျိုးသက်ရောက်နိုင်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန်မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အကျိုးဆက်ရလဒ်များကို ပိုမိုခိုင်မာစေခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေခြင်းတို့ကိုလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ သို့ရာတွင် ဤရလဒ်များကို ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှတစ်ဆင့် ရရှိနိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိနှင့် မည်သို့ရရှိနိုင်မည်တို့ကိုမူ ကောင်းစွာနားလည်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မိမိတို့အနေဖြင့်သိရှိသည်ဟု ယူဆထားသည့် အချက်များကို သီအိုရီအရသာဖော်ထုတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ တူညီသောလုပ်ငန်းစဉ်များဟူ၍ မရှိသည့်နည်းတူ 'ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသောလုပ်ငန်းစဉ်' တွင် မည်သည့်အချက်များ ပါဝင်သည်ကိုလည်း ဘုံသဘောတူညီထားသည့် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်မရှိပေ။ ထို့အပြင် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အာဏာကို (ပြန်လည်)ဖွဲ့စည်းခြင်းဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများနှင့် ပြည်သူလူထု၏ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အကြား အပြန်အလှန်ဆက်နွှယ်မှုများနှင့် ရှေ့နောက်စီစဉ်လုပ်ဆောင်ခြင်းတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း၏ ရလဒ်များအပေါ် မည်သို့လွှမ်းမိုးသက်ရောက်ကြောင်းကိုလည်း သုံးသပ်နားလည်ရန် ခက်ခဲပေသည်။

လက်တွေ့နားလည်မှုတွင် ဤသို့သောလိုအပ်ချက်များ ရှိနေသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း ဆောင်ရွက်မှုများတွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို မည်သို့ပေါင်းစည်းပါဝင်စေနိုင်မည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများက ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ကာလ

တစ်ခု၌ အခြေအနေတစ်ရပ်ရှိပြီး ၎င်းနှင့်ကိုက်ညီသော ခိုင်မာထိရောက်သည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် မည်သည့်အချက်များပါဝင်သနည်း။ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများအနေဖြင့် ဤ ရှုပ်ထွေးပြီး နောက်ခံအခြေအနေအလိုက် အပြောင်းအလဲရှိမည်ဖြစ်သော အခက်အခဲပြဿနာများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် မည်သည့်အချိန်၌ မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်အသုံးပြုရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အချက်အလက်အခြေပြုသော လက်တွေ့ကျသည့်ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်အောင် အထောက်အကူပေးနိုင်သည့်လမ်းညွှန်ချက်များ နည်းပါးနေသေးသည်။ ထိုလိုအပ်ချက်ကိုဖြည့်ဆည်းရန်မှာ ဤစာစောင်၏ ရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ခံအခြေအနေ၏ အရေးပါပုံ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်းသည် တစ်မူထူးခြားပြီး ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း သဏ္ဍာန်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပါအဝင် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်ရာ၌ နောက်ခံအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ နောက်ခံအခြေအနေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရာ၌ အဓိကကျသောအချက်များတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည် -

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း စီမံကိန်းကိုဆောင်ရွက်ရသည့် အကြောင်းရင်းများ - ဥပမာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၊ လွတ်လပ်ရေးလှုပ်ရှားမှု သို့မဟုတ် အခြားအသွင်ကူးပြောင်းခြင်း သို့မဟုတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆောင်ရွက်ချက်နှင့် ဆက်နွယ်မှု၊
- အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း သို့မဟုတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းတွင် မည်သည့်အကျိုးသက်ဆိုင်သူများက အဓိကကျပြီး ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထည့်သွင်းပါဝင်စေသင့်သည်။ မည်သူတို့ကို ချန်လှပ်သင့်သည်နှင့် သက်ဆိုင်ရာနောက်ကွယ်မှ အကြောင်းရင်းများ၊ ဤဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာဖြင့် ထိထိရောက်ရောက် အသိပေးပြန်ကြားနိုင်မည့် နည်းလမ်းများ၊
- လက်ရှိကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နေသော ဥပဒေမူဘောင်နှင့် စည်းမျဉ်းများ၊ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးကတိကဝတ်များ၊
- လုံခြုံရေးအခြေအနေ၊
- ‘ပြည်သူလူထု’ တွင် မည်သူတို့ပါဝင်သည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ လူအများစုလက်ခံထားသည့် ခံယူချက်များ၊ ၎င်းတို့၏နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွေ့အကြုံများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ပြည်သူ့နီတိဆိုင်ရာအရေးကိစ္စများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အသိပညာနှင့် လက်လှမ်းမီရယူနိုင်ခြင်းကို ကန့်သတ်ထားသည့် အဟန့်အတားများ၊
- အမျိုးမျိုးအထွေထွေသော ပြည်သူလူထုများနှင့် နိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဓလေ့များနှင့် အလေ့အထများ၊
- လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ချိတ်ဆက်ပါဝင်နေသည့် အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် အဖွဲ့များအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်မှုအခြေအနေ၊
- နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများအကြား အားပြိုင်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့၏ သဘောသဘာဝ နှင့်

- ပြည်သူ့နီတိပညာရေး သင်ရိုးညွှန်းတမ်းအပါအဝင် အရင်းအမြစ်များနှင့် ကျွမ်းကျင်သူတို့ ရရှိနိုင်မှု။

ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ - မည်သည့်ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို မည်သည့်အချိန်၌ မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်နည်း။

ပြည်သူလူထုသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အစပြုသူများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အား ရွေးကောက်တင်မြှောက်သူများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအကြောင်းအရာအတွက် အကြံဉာဏ်များ တွေးဆပေးအပ်သူများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုသူများအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ပြည်သူ့နီတိပညာရေးနှင့် အသိပညာပေး ကမ်ပိန်းများမှတစ်ဆင့် ပြည်သူလူထုသည် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်တွင် သင်ယူသူများအဖြစ်လည်း ပါဝင်သင့်သည်။

ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အခွင့်အလမ်းများကို မည်သည့်အချိန်၌ ပေးအပ်မည်ကို ရွေးချယ်ခြင်းသည် လည်း အလွန်အရေးကြီးသည်။ မတူညီကွဲပြားသော ရည်ရွယ်ချက်များ ပြည့်မြောက်စေရန်အတွက် လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်ဆင့်တွင် ပြည်သူလူထုကို ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေနိုင်သည်။ ဤသို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်စေရန် ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်၊ လုပ်ငန်းစဉ်၏ သဘောသဘာဝနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာကို ပုံဖော်သတ်မှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် သက်ဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းနှင့် တစ်ခါတရံတွင် မူကြမ်းကို အတည်ပြုကျင့်သုံးမည် သို့မဟုတ် ပယ်ချမည်ကို ရွေးချယ်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရာ၌ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်များအား အသုံးပြုမည့်နည်းလမ်းများနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည်။

အများအားဖြင့် အသုံးပြုလေ့ရှိသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသုံးမျိုးရှိပြီး ၎င်းတို့မှာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများကို လုပ်ငန်းစဉ်အပြီး၌ အဆိုပြုမှုကြမ်းအား ပြည်သူ့အများစု၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် တရားဝင်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ချခြင်းပြုရန် ကျင်းပလေ့ရှိသည်။ သို့ရာတွင် လုပ်ငန်းစဉ်ဆောင်ရွက်ရာ၌ ပိုမိုအသေးစိတ်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတို့အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေရန်လည်း ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို ကျင်းပနိုင်သည်။ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ကျင့်သုံးလေ့ရှိသော်လည်း ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရုံသီးသန့်ဖြင့် ကောင်းမွန်ထိရောက်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်၍မရပေ။ လွန်ခဲ့သောဆယ်စုနှစ်များတွင် ပြည်သူလူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းကို အများအပြားဆောင်ရွက်လာကြပြီး ၎င်းကို လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်တွင် ရည်ရွယ်ချက်အထွေထွေအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် လုပ်ငန်းစဉ်အား အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများက လက်ဝါးကြီးအုပ်ခြယ်လှယ်နေသည်ကို ဖုံးကွယ်ထားရန်အတွက်လည်း ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း သတိချပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အလေးအနက်ဆောင်ရွက်ရာ၌ပင် စီစဉ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာ အခက်အခဲများကြောင့် ကောက်ယူစုဆောင်းထားသည့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှု အချက်အလက်များ၏ အရည်အသွေးကို ထိခိုက်စေနိုင်သည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ အရည်အသွေးစုံမီသော သို့မဟုတ် ချို့ယွင်းချက်ရှိသော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများသည်ပင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အရေးပါသော ရလဒ်များကို ရရှိနိုင်သည်။

ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အဘယ်ကြောင့် ကျင့်သုံးမည်နည်း။ မျှော်မှန်းထားသော အကျိုးကျေးဇူးများနှင့် နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှု ဟန်ချက်အပေါ် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှု

ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် တရားဝင်မှုနှင့် ဒီမိုကရေစီနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးရလဒ်များနှင့် ဆက်သွယ်နေသော မျှော်မှန်းအကျိုးကျေးဇူးများ အများအပြားနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ လက်တွေ့တွင် ဤ ရလဒ်များ ရရှိနိုင်၊ မရနိုင်နှင့် မည်သို့ရရှိနိုင်သည်ကို ရှင်းလင်းစွာနားလည်သဘောပေါက်ခြင်း မရှိသေးသော်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်နေရာရာတွင် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ရပ်ဖြင့် ပြည်သူလူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်မှုကို ရယူဆောင်ရွက်ရန် အဘယ်ကြောင့် လိုအပ်လျက်ရှိကြောင်း သုံးသပ် တွေးဆသင့်သည်။ လုပ်ငန်းစဉ်အောင်မြင်ရန် လိုအပ်သောအုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာ လွှမ်းမိုးသူများ၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အစားထိုး၍မရသော်လည်း နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှုဟန်ချက်ကို လွှမ်းမိုးပြောင်းလဲပေးနိုင်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကိုကောင်းစွာစဉ်းစားဆွဲချမှတ် ထားပါက ကောင်းမွန်ထိရောက်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာ လွှမ်းမိုးသူများ၏ သဘောတူညီမှုရယူခြင်းနှစ်ခုလုံးအား ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ယင်းတို့ နှစ်ခုအနေဖြင့် အပြန်အလှန် ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းများဖြင့် အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ် ကြောင်း နှိုင်းယှဉ်လေ့လာထားချက်များအရတွေ့ရှိရသည်။ ဥပမာဆိုရသော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင် ပြောင်းလဲခြင်းဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ချမှတ်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် ပါဝင်လိုသောဆန္ဒ နည်းပါး သည့်အဖွဲ့များကို ဆွေးနွေးပိုင်းတွင် ပါဝင်လာစေရန်စည်းရုံးခြင်း၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်ချမှတ်ရာ တွင် အထောက်အကူရယူခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အကြံဉာဏ် များရယူခြင်း၊ အငြင်းပွားနေကြသောအရေးကိစ္စများကို ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာ လွှမ်းမိုးသူများ၏ သဘောတူညီမှုရယူခြင်းတို့ကို ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအားအသုံးပြု၍ လုပ် ဆောင်နိုင်သည်။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို နည်းလမ်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ထိုသို့အသုံးပြုခြင်းမှာ အမြဲတစေ မအောင်မြင်တတ်သော်လည်း အသုံးဝင်သော နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်း - ထည့်သွင်း စဉ်းစားချက် လမ်းညွှန်

မည်သည့်ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် မည်သည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အသုံးပြု၍ မည်သူတို့နှင့် မည်သည့်အချိန်တွင် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မည်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် နောက်ခံအခြေအနေ၊ နိုင်ငံရေးအခြေ အနေနှင့် လက်တွေ့အခြေအနေတို့နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အချက်အများအပြားအပေါ် အခြေပြုစဉ်းစားရမည် ဖြစ် သည်။ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်များမှ အဓိက ထိုးထွင်းသုံးသပ်ချက်များကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအတွက် လမ်းညွှန်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည်။ အဆိုပါ ထိုးထွင်းသုံးသပ်ချက်များတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည် -

- လက်ရှိကျင့်သုံးနေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်များ အရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် လိုအပ်ချက်များအပါအဝင် ချမှတ်ထားသည့် ဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေး မူဘောင်များကိုဆန်းစစ်လေ့လာပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် အတွက် လမ်းညွှန်အဖြစ်အသုံးပြုနိုင်မည့် ဥပဒေသစ်များကို မူကြမ်းရေးဆွဲရန် စေ့စပ်စွာတွေးဆ ဆောင်ရွက်ပါ။

- ထိရောက်မှုရှိသောအစီအစဉ်ကို ဆောင်ရွက်ကြိုတင်စွာ ရေးဆွဲချမှတ်ပြီး ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်များအား ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မည်သို့ ထည့်သွင်းအသုံးပြုမည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားပါ။
- သီးခြားစနစ်များဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ပါ။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူ့လူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တို့အကြား အချိတ်အဆက် မရှိခြင်းပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ ပြည်သူ့လူထု ထောက်ခံအားပေးမှုတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များသည် နိုင်ငံရေးအထောက်အပံ့ရယူခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အပြန်အလှန် ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့ပေးကာ ခိုင်မာကောင်းမွန်စေသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ပေါင်းစည်းလည်ပတ်နိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ပါ။
- ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အခွင့်အလမ်းများကို အသုံးပြုသည့်အချိန်၊ ပြည်သူ့လူထု၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ပြည်သူ့လူထု၏ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်များကို မူကြမ်းရေးဆွဲသူများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများက မည်သို့အသုံးပြုမည်ကို စေ့စပ်သေချာစွာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါ။
- ယုံကြည်မှုနှင့် တရားဝင်မှုတည်ဆောက်ခြင်း၊ ပြည်သူ့နီတိပညာရေးကို စီစဉ်ပို့ချခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ် တစ်လျှောက်တွင် ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို အသုံးပြုခြင်း အတွက် မူကြမ်းရေးဆွဲသူများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများ၏ တာဝန်ခံမှုရှိစေရန် ပြည်သူ့လူထုက တောင်းခံနိုင်အောင် အသိပညာပေးခြင်းတို့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လိုအပ်သောပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ဆက်သွယ်ပြန်ကြားရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို မပျက်မကွက်ရေးဆွဲချမှတ်ထားပါ။
- အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှုနှင့် လက်လှမ်းမီရယူနိုင်မှုတို့ကိုမြှင့်တင်ရန် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို နောက်ခံအခြေအနေအလိုက် အထူးမွမ်းမံပြင်ဆင်ပါ။
- ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအမျိုးမျိုးကို အသုံးပြုပြီး ပြည်သူ့လူထုနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံခြင်းကို အတိုင်းအတာများခွဲ၍ ဆောင်ရွက်ပါ။
- ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် တွဲဖက်နိုင်မည့် ကောင်းမွန်ထိရောက်သော ပြည်သူ့နီတိပညာရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ကောင်းစွာစီစဉ်ရေးဆွဲချမှတ်ပြီး အရင်းအမြစ်လုံလောက်စွာ ထောက်ပံ့ပေး၍ လုပ်ဆောင်ပါ။

နိဒါန်း

၂၀ ရာစုနှစ် နှောင်းပိုင်းမှစ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းတွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အလွန်မြင့်မားလာပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပြည်သူလူထု၏ အခန်းကဏ္ဍများသည်လည်း အများအပြားပိုမိုကျယ်ပြန့်လာကြောင်း တွေ့ရှိရသည် (ဥပမာ Hart 2003; Saunders 2012; Kirkby and Murray 2016)။ ယခင်ထုံးတမ်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ‘သဲနာရီသဏ္ဍာန်’ ဖြစ်ပြီး ပြည်သူလူထုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့ဝင် ကိုယ်စားလှယ်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းကဲ့သို့လုပ်ဆောင်မှုဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်အစတွင် ချိတ်ဆက်ပါဝင်ကာ အပြီးသတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲမှတစ်ဆင့် မဲခွဲအတည်ပြုခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်အဆုံးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည် (Elster 2012)။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုရန်အတွက် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများ ကျင်းပခြင်းမှာ လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်ထုံးတမ်းတစ်ရပ်အဖြစ် သို့ပြောင်းလဲလာပြီဖြစ်သည် (Tierney 2018)။ သို့ရာတွင် ပြည်သူလူထုသည်လည်း လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်ရှိ အစပြုဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်း အဆင့်ကွဲများတွင်လည်း ယခင်ထက်ပိုမို၍ ပါဝင်ဆောင်ရွက်လာကြပြီဖြစ်သည် (ဥပမာ Hart 2003; Saunders 2012; Ginsburg et al. 2009; Eisenstadt et al. 2015, 2017 ကို ရှုပါ)။

‘ပြည်သူလူထု’ ဟူသည့်အသုံးတွင် ပိုမို၍အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်မှုရှိလာပြီး ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှုကိုထုတ်ဖော်ရန် အသုံးချသည့် ယန္တရားများသည် ပိုမို၍ ဆန်းသစ်လာသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် အရေးပါသည်ဟု ပိုမိုသဘောတူလာကြကြောင်းကို ဤအချက်ကထင်ဟပ်ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ ဤအချက်သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့် တောင်းဆိုမှုများနှင့် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော ဒီမိုကရေစီအား အလိုရှိခြင်းတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ ထို့အပြင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ ‘ကောင်းကျိုး’ သည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီအတွက်သာ တန်ဖိုးရှိကောင်းမွန်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ တရားဝင်မှု၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းတို့ကို အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်သည့် နည်းလမ်းများတွင်ပါ အသုံးချနိုင်ကြောင်း ပိုမိုသိရှိနားလည်လာကြသည့်အချက်ကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြနေသည် (ဥပမာ Eisenstadt et al. 2017; Ghai and Galli 2006; Elkins et al. 2009; Ginsburg et al. 2008, 2009; Hart 2003, 2010; Miller 2010; Moehler 2006; Samuels 2006; Widner 2005, 2008 ကို ကြည့်ပါ)။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်ပြီး ဘက်စုံပိုမိုပါဝင်သော လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ရှုမြင်ပါက ပိုမို ကောင်းမွန်စွာ နားလည်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် အချိန်ယူဆောင်ရွက်ရပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်များသာမက အဆိုပါဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အနက်ဖွင့်ဆို၍ အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းလိုက်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးသည့်လေ့ကို တည်ဆောက်ရန် အတွက် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှု အလေ့အထများနှင့် နည်းလမ်းများကို ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည် (Ghai and Galli 2006: 9)။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်(သစ်)သည် သိရှိနားလည်ပြီး ချိတ်ဆက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ပြည်သူ့အများစုထံမှထောက်ခံမှုဖြင့် တရားဝင်မှုရရှိရန် လိုအပ်သည်ဟူသော အချက်သည် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် အဓိကကျသော အချက်ဖြစ်ပါသည်။¹

မျက်မှောက်ခေတ်တွင် အသုံးပြုနေကြသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ယခင်ထက် ပိုမိုရှည် လျားပြီး ပိုမိုအသေးစိတ်ကာ ရည်မှန်းချက်ချဦးတည်မှုများ ပိုမိုမြင့်မားသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများသည် ဥပဒေ-နိုင်ငံရေး စာရွက်စာတမ်းသာမဟုတ်ဘဲ သင်္ကေတလည်းဖြစ်ပြီး အမျိုးသား ညီညွတ်ရေးကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ တစ်မျိုးသားလုံး၏ အတွေးအမြင်စနစ်ကိုချမှတ်ခြင်းနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲအတွက် အားလုံးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည့် အစီအစဉ်ကို ရေးဆွဲ ချမှတ်ခြင်းတို့ ဆောင်ကြဉ်းပေးနိုင်မည့် နည်းလမ်းများလည်းဖြစ်သည် (Ghai and Galli 2006)။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း၏ အဆင့်အမျိုးမျိုးတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက် ခြင်းသည် ပြည်သူ့လူထု၏ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုနှင့် သဘောတူညီမှုတို့ကို ရယူနိုင်စေသည်သာမကဘဲ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု၏ ဒီဇိုင်းအပေါ်မူတည်၍ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းကို ကန့်သတ်နိုင်ကာ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲဆောင် ရွက်မှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှစ်မျိုးစလုံးအပေါ် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်နိုင်သည် (Elster 1995)။

သို့ရာတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ ‘ကောင်းကျိုး’ ကို နိုင်ငံအဆင့်တွင် မည်ကဲ့သို့ အသုံးပြုနိုင်သနည်း။ ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို နည်းလမ်းအများအပြားဖြင့် စီစဉ်ဆောင်ရွက် နိုင်ပြီး နိုင်ငံ၏နောက်ခံအခြေအနေအပေါ် များစွာမူတည်သည်။ ထို့အပြင် ‘ပြည်သူ့လူထု’ ဟူသည့် အသုံးတွင် မည်သူတို့ပါဝင်သည်အား အနက်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ချက်သည် ၁၈ ရာစုနှစ်မှစ၍ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာသကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ‘ပြည်သူ့လူထု’ ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခန်းကဏ္ဍများသည်လည်း ပိုမိုများပြားလာသည်။ ‘သဲနာရီသဏ္ဍာန်’ ဟူသည့် ဖော်ပြချက်သည် မှန်ကန် နေဆဲဖြစ်သော်လည်း ပြည်သူ့လူထုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ အလယ်ပိုင်းအဆင့်များတွင်လည်း တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ယခင်ထက် ပိုမိုချိတ်ဆက်ပါဝင် လာသည်။

ထိုအခြေအနေကြောင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် အဓိကမေးခွန်း တစ်ခုကို ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်သည် - ကာလတစ်ခုတွင် နောက်ခံအခြေအနေတစ်ရပ် ရှိနေသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ အတွက် ကောင်းမွန်ဆိုင်ရာပြီး အဓိပ္ပါယ်လေးနက်ပြည့်ဝသော သို့မဟုတ် ထိရောက်မှုရှိသော ပါဝင်ဆောင်ရွက် ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မည်သည့်အချက်များပါဝင်သနည်း။ ဤမေးခွန်းကို အဖြေရှာရာတွင် အထောက်အကူ

ဖြစ်စေရန်စဉ်းစားရမည်မှာ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် လုံခြုံရေးဟန်ချက်များရှိနေသည့် အခြေအနေတွင် ပြည်သူ လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို မည်သည့်အတွက်ကြောင့် မည်သည့်အချိန်တွင် မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်ရမည် အား ဆုံးဖြတ်ရာ၌ လမ်းညွှန်အဖြစ်အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်များမှ ထုတ်နုတ်ထားသည့် မည်သည့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားချက်များနှင့် အခြေခံမူများကို အသုံးပြုရမည်နည်း။

မျက်မှောက်ခေတ် ကျင့်သုံးမှုအလေ့အထများနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက် သုတေသန များကိုအခြေခံ၍ ပြုစုထားသော ဤမူဝါဒစာစောင်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်၌ ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏သဏ္ဍာန်နှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို ရှင်းလင်း ဖော်ပြရန် ရည်ရွယ်သည်။ ထို့အပြင် ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း နည်းလမ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း၏ အမြဲတေဖြစ်သော နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ဟန်ချက်အပေါ် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှု ရှိ၊ မရှိနှင့် မည်ကဲ့သို့ သက်ရောက်နိုင်သည်ကိုလည်း ထည့်သွင်း သုံးသပ်ထားသည်။ ဤသို့သုံးသပ်ရန် လိုအပ်ခြင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံး ခြင်းသည် အစိုးရအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်သူများ၏ ဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်သော်လည်း ပုံမှန်အားဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှုနှင့် သဘောတူညီမှုတို့ကိုလည်း လိုအပ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း အဆင့်ဆင့်တွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက် ခြင်းကို ချဲ့ထွင်လုပ်ဆောင်လာခြင်းသည် နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ဟန်ချက်ကို ပြောင်းလဲပေးနိုင် ပြီး ထိုအချက်မှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ဖြစ်သော်လည်း မည်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် ဖြစ်ပေါ်သည်ကိုမူ ကောင်းစွာ နားလည်ခြင်းမရှိသေးပေ။ ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် စံနှုန်းအရော့ လက်တွေ့တွင်ပါ ကောင်းကျိုး တစ်ရပ်ဖြစ်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ ထောက်ခံအားပေးမှုသည် အခြေခံလိုအပ်ချက်အဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခအခြေအနေမှ ငြိမ်းချမ်းရေးသို့ သို့မဟုတ် အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းကို လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်ပါက ဤအချက်သည် အထူးအရေးပါပြီး အဆိုပါ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနှစ်ခုကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း လုပ်ဆောင်နေသော နိုင်ငံများတွင်လည်း အလားတူပင် ဖြစ်သည်။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်များကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများသည် ကောင်းမွန်ထိရောက်ပြီး အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်သော ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရေး ရည်မှန်းချက်များနှင့် လိုအပ်သော နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုနှင့် ညှိနှိုင်း မှုများလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သောဝန်းကျင်ကို စီစဉ်ဖန်တီးပေးနိုင်ရေး ရည်မှန်းချက်တို့ကို အချင်းချင်း အားပြိုင်မှုမရှိစေဘဲ ဟန်ချက်ညီညီထိန်းကျောင်းနိုင်ရန် ဂရုပြုရမည်ဖြစ်သည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်များသည် အပြန်အလှန် ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့ပေးကာ ခိုင်မာကောင်းမွန်စေရန် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းသည် အဓိက ဖြေရှင်းရမည့်စိန်ခေါ်မှုပင် ဖြစ်သည်။

ဤစာစောင်ကို အပိုင်းလေးပိုင်းခွဲ၍ ပြုစုထားသည်။ ပထမပိုင်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်များကို ရေးဆွဲချမှတ်ရာ၌ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့် နောက်ခံအခြေ အနေဆိုင်ရာအချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။ ဒုတိယပိုင်းတွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်စပ် လျဉ်း၍ မည်သည့်အချက်ကိုမည်သည့်အချိန်တွင်မည်ကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ရမည်ကိုလေ့လာသုံးသပ်ထားသည်။ ထိုအပိုင်းတွင် ပြည်သူလူထုက လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ချိတ်ဆက်ပါဝင်သည့် နည်းလမ်းများကို အလေးပေးဖော်ပြ ထားပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်လုပ်ဆောင်သည့်

အခန်းကဏ္ဍများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ကျင့်သုံးသည့်အချိန်အကြား ဆက်နွှယ်မှုများကို ဖော်ထုတ်ထားသည်။ တတိယပိုင်းတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှတစ်ဆင့် မည်သည့်ရလဒ်များ ရရှိနိုင်သည်ကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အဘယ်ကြောင့် လုပ်ဆောင်ရသည်ကို လေ့လာပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရာ၌ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ပြည်သူ့လူထု၏ ပါဝင် လုပ်ဆောင်မှုသည် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှု ရှိ၊ မရှိနှင့် မည်ကဲ့သို့သက်ရောက်သည်ကို အလေးပေးထားသည်။ နောက်ဆုံးပိုင်းတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အား ရေးဆွဲချမှတ်ရာတွင် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲ ချမှတ်သူများအနေဖြင့် အထောက်အကူပြုလမ်းညွှန်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန် ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။ ထို့နောက် နိဂုံးအကျဉ်းချုပ်၍ အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

မှတ်စုတိုများ

- 1 အစီအစဉ်ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းမှသည် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းအထိ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက် အဆင့်အမျိုးမျိုးအပေါ် ဆွေးနွေးမှုကို ဖတ်ရှုရန်အတွက် ၂၀၂၀ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ ၂၀ ရက်နေ့ ရက်စွဲဖြင့် ‘ကုလသမဂ္ဂ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အထောက်အကူအတွက် အတွင်းရေးမှူးချုပ်၏ လမ်းညွှန် မှတ်စု’ ကိုလည်း ဖတ်ရှုနိုင်သည်။

၁။ နောက်ခံအခြေအနေ ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များ

တူညီသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များဟူ၍ မရှိပေ။ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုစီတိုင်းသည် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်း၊ လုံခြုံရေးအခြေအနေ၊ လူမှုပထဝီ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် အလေ့အထများ၊ အရင်းအမြစ်များ ရရှိနိုင်မှုနှင့် အခြားသက်ဆိုင်ရာ အချက်များအပေါ် အခြေပြုပေါ်ပေါက်လာသည့် အကန့်အသတ်များနှင့် အခွင့်အလမ်းများရှိသည့် တစ်ဖက်ထူးခြားသော ဂေဟစနစ်အတွင်း၌ လည်ပတ်လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ နောက်ခံအခြေအနေသည် အရေးပါသော အချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၌ ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား မည်ကဲ့သို့ပေါင်းစည်းထည့်သွင်းမည်ကို တွေးဆဖော်ထုတ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည့် အဓိကကျသော နောက်ခံအခြေအနေ ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များကို ဤအပိုင်းတွင် ဖော်ထုတ်တင်ပြထားသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း စီမံကိန်း၏ မူလဇစ်မြစ်မှာ အဘယ်နည်း။
တောင်ဆူဒန်နိုင်ငံ၏ ၂၀၁၁ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကဲ့သို့ နိုင်ငံအသစ်တည်ထောင်ခြင်းနှင့် ဆက်နွယ်နေပါသလား။ ပဋိပက္ခမှ ငြိမ်းချမ်းရေးသို့ နှင့်/သို့မဟုတ် အာဏာရှင်စနစ် သို့မဟုတ် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်မှ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါသလား။ ဤသို့ ဖြစ်ရပ်များတွင် နိုင်ငံတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် အဘက်ဘက်မှပါဝင်သည့် နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်း၏ လက္ခဏာရပ်အား ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ခြင်းတွင် ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်သည် (Haysom 2005; Jacobsohn 2006 ကို ကြည့်ပါ)။ နိုင်ငံသစ်တည်ထောင်ရာတွင် ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်မည့် အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ ဥပဒေများနှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပြီးခြင်း ရှိ၊ မရှိနှင့် မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ ဖွဲ့စည်းထားသည်ကို ထည့်သွင်းသုံးသပ်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို စစ်ဆေးအကဲဖြတ်ရန် အရေးကြီးသည်။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အဓိကထိန်းကျောင်းဆောင်ရွက်နေသူမှာ အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားဖြစ်ပါသလား။ အများအားဖြင့် ဤအခြေအနေကို ကြုံတွေ့ရလေ့ရှိသော်လည်း ပြည်သူ့လူထုကို လုပ်ငန်းစဉ်တွင် လုံလောက်စွာချိတ်ဆက်ပါဝင်စေခြင်းနှင့် အသိပညာပေးခြင်းမရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုသည် အထက်မှအမိန့်ဖြင့် ချမှတ်သည်ဟု ပြည်သူ့လူထုက ထင်မြင်ယူဆနိုင်သည်။ ဤအခြေအနေတွင် ပြည်သူ့အများစု၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် တရားဝင်ပေးအပ်ခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကြောင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း၏ ထိရောက်မှုအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိနိုင်သည်။ ပြည်သူ့အများစုပါဝင်သော ဆန္ဒပြပွဲများ သို့မဟုတ် တော်လှန်ရေးကဲ့သို့ လူမှုဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာ

များကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြောင်းလဲရန်လိုအပ်နေခြင်းဖြစ်ပါသလား။ အသွင်ပြောင်းလဲခြင်းကို ပြည်သူ့လူထုက ထိန်းကျောင်းပွဲကိုင်ထားပြီး အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားက ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် သဘောတူညီ သည့် သို့မဟုတ် ဖိအားပေးခံရသည့် အခြေအနေတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် တောင်းဆိုချက် များကိုလူထုလှုပ်ရှားမှု၏ နောက်ဆက်တွဲဆောင်ရွက်ချက်အဖြစ် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ် တူနီးရှားနိုင်ငံ ဖြစ်ရပ်ကဲ့သို့ အခြေအနေတွင် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှု အတိုင်းအတာနှင့် ဆက်စပ်နေ သည့် အရေးပြဿနာများ၊ ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း နယ်ပယ်အတိုင်းအတာနှင့် ကိုယ်စားပြုမှု အရည်အသွေးတို့သည် တရားဝင်မှုအတွက် အလွန်အရေးပါသောအချက်များ ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဤ ယူဆချက်မှာလည်း အမြဲတစေ မမှန်ကန်ပေ။ ဥပမာ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အရှေ့ဥရောပ နိုင်ငံများ၏ အသွင်ပြောင်းလဲခြင်းများတွင် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်သော ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု ရှိသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းသည် ပြည်သူများ၏ အဓိကတောင်းဆိုချက်တစ်ရပ် မဟုတ်ဘဲ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင်ပင် အလားတူဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းကို ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပြီး လုပ်ငန်းစဉ် တွင်ပါဝင်သည့် အဖွဲ့များအကြား ဆွေးနွေးသုံးသပ်ကာ နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းသဘောတူညီမှု တစ်ရပ်ကို ချမှတ်နိုင် ရန် ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသို့သောအခြေအနေများတွင် အစပြုခြင်းနှင့် အစီအစဉ်ချမှတ်ခြင်း အဆင့်များတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သော ကြောင့် နောက်အဆင့်များတွင် ပြည်သူ့လူထုကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေနိုင်မည့် နည်းလမ်း များအား အသုံးပြုခြင်းဖြင့် တရားဝင်မှုရရှိအောင်ဆောင်ရွက်ရန် အထူးပင်လိုအပ်နိုင်သည်။

မည်သူတို့သည် အကျိုးသက်ဆိုင်သူများ ဖြစ်သနည်း။

လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း၌ ဥပမာအားဖြင့် ယခင်က ဖယ်ကြဉ်ချန်လုပ်ခြင်းခံခဲ့ရသောကြောင့် သို့မဟုတ် အာဏာဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများကြောင့် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်ခြင်းနှင့်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့လုပ်ဆောင်နိုင်စေရန်အားထုတ်ကြိုးပမ်းရန်လိုအပ် သည့်အုပ်စုများ သို့မဟုတ် အသိုက်အဝန်းများ ရှိပါသလား။ ကောင်းမွန်ထိရောက်သော လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း အခန်းကဏ္ဍများနှင့် ဦးတည်ဆောင်ရွက်သော ပြည်သူ့လူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင် ခြင်းများ နှစ်မျိုးစလုံး၌ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များနှင့် သမိုင်းကြောင်းတစ်လျှောက် ဖယ်ကြဉ်ချန်လုပ်ခြင်း ခံခဲ့ရသည့် အုပ်စုများကို ထည့်သွင်းပါဝင်စေရန် အမြဲတစေ အားထုတ်ကြိုးပမ်းသင့်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း စီမံကိန်း၏စစ်မြစ်နှင့် ကြုံတွေ့နေရသော အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း အမျိုးအစား အပေါ်အခြေခံ၍ အခြားအကျိုးသက်ဆိုင်သူများကို ထည့်သွင်းပါဝင်စေရန်လည်း အရေးကြီးနိုင်သည်။ ဤ အကျိုးသက်ဆိုင်သူများတွင် ဘေးဒဏ်သင့်အုပ်စုများ၊ လက်နက်ကိုင်တပ်သားဟောင်းများ၊ တိုင်းရင်းသား၊ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ရိုးရာ ခေါင်းဆောင်များ သို့မဟုတ် ယခင်အစိုးရအဖွဲ့မှ အုပ်ချုပ်သူဟောင်းများလည်း ပါဝင်နိုင်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် အဖွဲ့များတွင် ဤအကျိုးသက်ဆိုင်သူအုပ်စု များကို ကိုယ်စားပြုပါဝင်စေရန် အထူးဂရုပြုဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး တစ်ဖက်တွင်လည်း ဤအဓိကအုပ်စု များမှ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်သည့်အဖွဲ့နှင့် တိုက်ရိုက် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန်အတွက် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် ပြန်လည် ထိန်းကျောင်းပေးသင့်သည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် လက်လှမ်းမီနိုင်သည့် ဩဇာနှင့် ဦးတည်ချက် ချဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို သီးခြားစီစဉ်လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်နိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ် သည့်အဖွဲ့တွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်နိုင်ခြင်း မရှိသော သို့မဟုတ် လုံလောက်သည့် ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုမရှိသော အုပ်စုများကို လက်လှမ်းမီချိတ်ဆက်နိုင်ရန်အတွက် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို နောက်ခံအခြေအနေအလိုက် မွမ်းမံပြင်ဆင်ရမည် ဖြစ်သည်။

မည်သည့်စည်းမျဉ်းများနှင့်သဘောတူညီချက်များချမှတ်ထားပြီးဖြစ်သနည်း။ အခြေအနေအများစုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုတွင် လမ်းညွှန်အဖြစ် အသုံးပြုရန်အတွက် ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းများ သို့မဟုတ် သဘောတူညီချက်များကို ချမှတ်ထားပြီးဖြစ်နိုင်သည်။ နောက်ခံအခြေအနေအလိုက် အဆိုပါ စည်းမျဉ်းများသည် ဥပဒေအရ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအရ သို့မဟုတ် နှစ်မျိုးစလုံးအရ စည်းနှောင်မှုရှိနိုင်သည်။ ဥပမာဆိုရသော် လက်ရှိအသုံးပြုနေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်မှုမရှိမီခံခြင်း သို့မဟုတ် အစားထိုးပြဋ္ဌာန်းခြင်းကို^၁ ထိန်းကျောင်းကြပ်မတ်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ သာမန် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် ကြားကာလ အစီအမံများ သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်များ တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ကတိကဝတ်များဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအများစုတွင် နိုင်ငံတကာ၏ ဝတ္တရားများသည် ဤ မူဘောင်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ်ပါဝင်ပြီး ဝတ္တရားအချို့တွင် အများပြည်သူနှင့်သက်ဆိုင်သော အရေး ကိစ္စများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးကိုပေးအပ်ထားသည်။^၂ လက်ရှိရှိနေသော မူဘောင်များနှင့် ကတိကဝတ်များတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ရလဒ် အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ပါ သို့မဟုတ် မွမ်းမံပြင်ဆင်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ အကြောင်းအရာနှစ်မျိုးစလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကာလသတ်မှတ်ချက်များ၊ အင်စတီကျူးရှင်း များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအပါအဝင် အခြေခံမူများနှင့် လမ်းညွှန်ချက်များကိုဖော်ပြထားနိုင်သည်။ ဥပမာ ဩစတေးလျ၊ ဒိန်းမတ်နှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုများ အားလုံးကို ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူ၍ လုပ်ဆောင်ရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ဂျပန်၊ လာတီဗားနှင့် စပိန်နိုင်ငံတို့တွင်မူ အခြေခံအကြောင်းအရာကို ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် လုံးလုံးလျားလျားပြင်ဆင်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်သည့်အခါ ၌သာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရန် လိုအပ်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ R-ARCSS တွင် (အနာဂတ်) အပြီးသတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ သတ်မှတ်လိုအပ်ချက်များကို ဖော်ပြထားသည်။ ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြန်လှန်သုံးသပ်ခြင်း ကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းရန်အတွက် အထူးဥပဒေတစ်ရပ်ကို အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ အဆိုပါ စည်းမျဉ်းများနှင့် ကတိ ကဝတ်များကို ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အမြင့်ဆုံးအကန့်အသတ်ဟု မရှုမြင်ဘဲ အခြေခံလိုအပ်ချက်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု နားလည်ထားရန် လိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် ချမှတ်ထားသော ပိုမိုကျယ်ပြန့် သည့် ဥပဒေရေးရာမူဘောင်သည် ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်းအပေါ် အပြုသဘော သို့မဟုတ် အပျက်သဘော မည်သို့အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိမည်ကို လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများ အနေဖြင့် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။ ဤသို့ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ပြည်သူလူထု ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် လွတ်လပ်စွာ ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်ခြင်းကို အဟန့်အတား ဖြစ်စေနိုင်သည့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေး၊ အသရေဖျက်မှု၊ မီဒီယာနှင့် ဆက်စပ်အရေးကိစ္စများနှင့်စပ်လျဉ်း သည့် ဥပဒေများကို ပြန်လှန်သုံးသပ်ရန် လိုအပ်နိုင်သည်။

လုံခြုံရေးအခြေအနေ မည်သို့ရှိသနည်း။ ပြည်သူလူထုသည် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့် အလမ်းများကို လုံလောက်စွာ လက်လှမ်းမီရယူနိုင်ခြင်း ရှိပါသလား။ အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခအခြေအနေကို လွန်မြောက်လာသည့် နိုင်ငံများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ရာ၌ ပါဝင်ဆောင် ရွက်သည့် လုပ်ဆောင်ချက်နှင့် ဖော်ပြခဲ့သော သဘောထားအမြင်များအား အများပြည်သူထံ အသိပေး ကြေညာခြင်းနှစ်မျိုးစလုံးတွင် လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်စီနှင့် အုပ်စုများ၏ လုံခြုံရေးအန္တရာယ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ လျော့ပါးသက်သာစေရန် ဦးတည်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ နိုင်ငံတစ်ခုတည်းအတွင်း ၌ပင် ဒေသအလိုက် လုံခြုံရေးအခြေအနေများ ကွဲပြားတတ်သဖြင့် ဒေသတစ်ခုစီအတွက် နည်းလမ်းများကို သီးခြားရေးဆွဲချမှတ်ပါက ပိုမိုကောင်းမွန်နိုင်သည်။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အခွင့်အလမ်းများကို ပေးအပ်ရာ၌

အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှု ရှိစေရန်လည်း အားထုတ်ကြိုးပမ်းသင့်သည်။ ဥပမာ ဆိုမားလီးယားနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံအနှံ့ဖြစ်ပွားနေသော လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲများကြောင့် အုပ်စုများအား စုစည်း၍ ဆွေးနွေးတိုင်ပင် ရေး စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲများကျင်းပရန် မဖြစ်နိုင်သဖြင့် SMS အသုံးပြု၍ ဆက်သွယ်ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး အသုံးဝင် သော နည်းလမ်းကွဲတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့သည် (Brandt et al. 2011)။ အီရတ်နိုင်ငံတွင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရာ၌ လုံခြုံရေးအခြေအနေ သင့်လျော်သည်ဟု သတ်မှတ်သည့်ဒေသများ၌သာ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ကြောင့် ရလဒ်အနေဖြင့် တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်တွင် တိုင်းရင်းသားအုပ်စု တစ်ခုတည်း၏ အာဘော်များသာ ပါဝင်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည် (Gluck and Brandt 2015)။ ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်နိုင်သည့် အခြားသော လက်လှမ်းမီရယူနိုင်ခြင်းဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များတွင် နိုင်ငံတွင်းနှင့် အချို့ဒေသများရှိ အင်တာနက်နှင့် မိုဘိုင်းဖုန်းနည်းပညာ ပေါက်ရောက်အသုံးချမှု အတိုင်း အတာဝါအချို့သော အသိုက်အဝန်းများထံ ဦးတည်ဖောက်လုပ်ထားသည့် အသုံးပြုနိုင်သောလမ်းကွဲသို့ ပထဝီ အနေအထားနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များ၊ မှတ်သုံရာသီ သို့မဟုတ် ရေလွှမ်းမိုးခြင်းကဲ့သို့ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာနှင့် ရာသီဥတုဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများ ပါဝင်သည်။ ကင်ညာနိုင်ငံနှင့် တောင်ဆူဒန်နိုင်ငံတို့တွင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများဆောင်ရွက်ရန် စီစဉ်ရေးဆွဲရာ၌ ပထဝီ အနေအထားအရ သွားလာရန်ခက်ခဲသည့် နေရာဒေသများ အများအပြားပေါ်ပေါက်လာစေသော မိုးရာသီ ဖြစ်နေသည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ရသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုများကဲ့သို့အရာများ အပါအဝင် လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အုပ်စုများ၏ သီးခြားလက္ခဏာရပ်များ ကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့သည်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများကိုနိုင်ငံတော်ပိုင်ရေးဒီယိုစကားပြောအစီအစဉ် မှတစ်ဆင့် ဘာသာစကားရှစ်မျိုးဖြင့် ထုတ်လွှင့်ပေးခဲ့ပြီး ပြည်သူ့လူထုအနေဖြင့် ဖုန်းခေါ်ဆို၍ ဘာသာစကား ငါးမျိုးဖြင့် ဆွေးနွေးချက်များတင်ပြနိုင်ရန် လက်ခံတယ်လီဖုန်းနံပါတ်ကိုလည်း စီစဉ်ထားရှိခဲ့သည်။ အခြား သော ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များမှာ ယေဘုယျပညာရေးအဆင့်အတန်း၊ ပြည်သူ့လူထု၏ စာတတ်မြောက်မှု နှင့် ဂဏန်းသင်္ချာတတ်မြောက်မှုနှင့် သီးသန့်မွမ်းမံပြင်ဆင်ထားသော သို့မဟုတ် အထူးစီစဉ်ထားသော အထောက်အကူပေးမှုကို လိုအပ်နိုင်သည့် အသိုက်အဝန်းအလိုက် သို့မဟုတ် ပထဝီဒေသအလိုက် စွမ်းရည်နှင့် အမှုအကျင့် ကွာခြားချက်များဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဌာနဒေသခံ သို့မဟုတ် ရိုးရာ အသိုက်အဝန်း များတွင်လူထုနှင့်ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုမီရိုးရာခေါင်းဆောင်များနှင့်တရားဝင်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုကို တစ်နည်းနည်းဖြင့်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်လေ့ရှိသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဖီဂျီနိုင်ငံမှ အချို့ဒေသ များမှ ဖြစ်ရပ်များနှင့် ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ (၂၀၁၉ - ၂၀၂၀) တို့ကို ကြည့်နိုင်သည်။

‘ပြည်သူ့လူထု’ ဟူသည် မည်သူတို့ဖြစ်သနည်း။ နိုင်ငံရေးတွင် မည်သို့ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြသနည်း။
‘ပြည်သူ့လူထု’ ဟူသည်မှာ ရှုပ်ထွေးပြီး အတိအကျမဖွင့်ဆိုနိုင်သော ရံဖန်ရံခါတွင် အငြင်းအခုံပြုရတတ်သည့် သဘောတရားတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် နိုင်ငံရေးအသိုက် အဝန်းကို သတ်မှတ်ဖွင့်ဆိုရန် ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခု အနေဖြင့်သာမက အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းအား အထောက်အကူဖြစ်စေရန် အတွက် ‘ပြည်သူ့လူထု’ ဟူသည့် အသုံးကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ရသည်။ ‘ပြည်သူ့လူထု’ ဟူသည့် အသုံးတွင် ကွဲပြားခြားနားသူများ အမြောက်အများပါဝင်ပြီး ဘာသာရေးအုပ်စုများ၊ တိုင်းရင်းသားအသိုက်အဝန်းများ၊ ဌာနဒေသခံ လူမျိုးများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ၊ မသန်စွမ်းသူများ၊ တိရစ္ဆာန်ထိန်းကျောင်းသူများ၊ လယ်သမားများ၊ စီးပွားရေးခေါင်းဆောင်များ၊ လုပ်သားများ၊ အတတ်ပညာရှင်များ၊ နိုင်ငံရေးသမားများ၊ ပြည်ပရောက်ပြည်သူများ၊ ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာဒုက္ခသည်များနှင့် အခြားသူများကဲ့သို့ သီးခြားအုပ်စုနှင့်

အသိုက်အဝန်း အများအပြားပါဝင်သည်။ လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်စီနှင့် အုပ်စုများသည် နိုင်ငံရေးတွင် မည်သို့ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်ကို ထည့်သွင်းသုံးသပ်ခြင်းသည် အရေးပါသည်။ ဥပမာ ရွေးကောက်တင်မြောက် ခံထားရသည့် အရာရှိများသည် နယ်မြေအလိုက် စုရုံးဖွဲ့စည်းထားသော အသိုက်အဝန်းကို ကောင်းစွာ ကိုယ်စားပြုနိုင်သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများသည် ဘုံတူညီသော အကျိုး စီးပွားများ ပိုင်ဆိုင်ထားသည့် မျက်မမြင်များ၊ အမျိုးသမီးများ သို့မဟုတ် လူငယ်များကဲ့သို့ မတူကွဲပြားသော အုပ်စုများကို ကိုယ်စားပြု၍ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်နိုင်သည်။

ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် အလေ့အထများမှာ အဘယ် နည်း။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် လူမှုဆိုင်ရာ သမိုင်းကြောင်းအပေါ် မူတည်၍ ပြည်သူ လူထု၏ အချို့သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်း ချဉ်းကပ်နည်းလမ်းများအား သိရှိရင်းနှီး ကျွမ်းဝင်မှုသည် ကွဲပြားနိုင်သည် သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ထံတွင် ဘုံသဘောတူညီချက်ချမှတ်ခြင်းကို လမ်းညွှန် ပေးရန်အတွက် ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ ကျင့်သုံးသော အလေ့အထများ ရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ အာဖဂန်နစ္စတန် နိုင်ငံတွင် ပြည်သူလူထုသည် တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ၏ နိုင်ငံရေးအမြင်များအား ဖွင့်ဟဖော်ထုတ်သည့် နည်းလမ်းအဖြစ် စာဖြင့်ရေးသားဖြေဆိုရသော စစ်တမ်းများကို ကြုံတွေ့ဖြေဆိုဖူးသည့် အတွေ့အကြုံ နည်းပါးသော်လည်း မျိုးနွယ်စုဥပဒေကောင်စီများမှတစ်ဆင့် စုပေါင်းဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသည့် ရိုးရာဓလေ့မှာမူ အခိုင်အမာတည်ရှိပြီးဖြစ်သည်။ Loya Jirga ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အင်စတီကျူးရှင်း တစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်အသုံးပြုခြင်းမှာလည်း ဤအချက်ကြောင့် ဆင့်ပွားပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်သည် (၂၀၀၃-၂၀၀၄)။ လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်စီ၏ နိုင်ငံရေးတက်ကြွပါဝင်မှု အတော်အတန်မြင့်မားသည့် အိုက်စလန်နိုင်ငံ (၂၀၁၁ - ၂၀၁၃ ခုနှစ်) နှင့် ပြည်သူလူထု အများစုက ဆိုရှယ်မီဒီယာ အသုံးပြုသည့် အီဂျစ် နိုင်ငံ (၂၀၁၂ ခုနှစ်) တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာကို အထူးမွမ်းမံပြင်ဆင်ကာ အသုံးပြုရာတွင် ထိရောက်မှုရှိခဲ့သည်။ တစ်ခါတရံတွင် ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်များကိုရယူရန် ကာဘီလ်ဒို သို့မဟုတ် ချီလီနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံသားကောင်စီများ၊ ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ လူထုအသိုက်အဝန်းများမှ ဘန်တာဘာ တွေ့ဆုံပွဲများကဲ့သို့ ရိုးရာအလိုက်ရှိနေသော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများကို အသုံးပြု နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဖီဂျီနိုင်ငံ (၂၀၁၂ ခုနှစ်) ၌ ပြည်သူလူထုကို တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီအနေဖြင့် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ချက်သတ်မှတ်ခြင်းသည် ဓလေ့ရိုးရာအရ အကြီးအကဲက ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူအဖြစ် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သည့် ဌာနဒေသခံအသိုက်အဝန်းများအတွက် ဝိဝါဒကွဲစေခဲ့သည် (Kant and Rakuita 2014)။ ထို့အပြင် အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်များ သို့မဟုတ် လူနည်းစုအုပ်စုများ ကဲ့သို့သော အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်မှ အဖွဲ့ဝင်အချို့၏ ဖွင့်ဟပြောဆိုမှုကို ကန့်သတ်ထားနိုင်သော သို့မဟုတ် လုံးဝ ပိတ်ပင်တားမြစ်နိုင်သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အရေး ကြီးသည်။ လူအများနှင့် ရောနှောတက်ရောက်ရသည့် တွေ့ဆုံပွဲများ၌ ထိုသို့သော အုပ်စုများသည် ပါဝင် ပြောဆိုခွင့်မရှိဟု ရိုးရာဓလေ့အရ ဖယ်ကြဉ်ထားပါက ၎င်းတို့အကျိုးဝင်ပါဝင်စေနိုင်ရန်အတွက် သီးခြားစီစဉ် ထားသည့် လက်လှမ်းမီချိတ်ဆက်နိုင်ရေး အစီအစဉ်များကို ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။

လက်ရှိရှိနေသော အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ ပါတီများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများသည် မည်မျှအတိုင်း အတာအထိ တရားဝင်မှုရှိကာ ယုံကြည်ရပြီး မိမိတို့၏ အကျိုးစီးပွားများအတွက် ကိုယ်စားပြုနိုင်သည်ဟု ပြည်သူလူထုက ယူဆသတ်မှတ်ထားသနည်း။ အထွေထွေအစိုးရနှင့် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ ပါတီများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်မှုသည် ရှုပ်ထွေးပြီး ယင်းကို နိုင်ငံရေးအရ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများက လွှဲမှားစွာ ရှုမြင်

အက်ဖြတ်လေ့ရှိသည် (ဥပမာ Volpi 2013 ကို ကြည့်ပါ)။ ပြည်သူ့လူထု၏ ယုံကြည်မှု နိမ့်ပါးနေပါက ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်း သီးသန့်ဖြင့်သာ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း သည် တရားဝင်မှုရရှိနိုင်ရန်အတွက် လုံလောက်မှုမရှိဟု ပြည်သူများက ယူဆသတ်မှတ်နိုင်သည်။ ထို့အပြင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်၏ တရားဝင်မှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသား နှစ်ရပ်စလုံးကို အက်ဖြတ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းအသစ် များကို ရရှိလာသောကြောင့် ရေတိုအချိန်အတွင်း၌ ပြည်သူ့လူထု၏ ဆန်းစစ်ဝေဖန်ခြင်းနှင့် အင်စတီကျူးရှင်း များအပေါ် သံသယထားရှုမြင်ခြင်းတို့ မြင့်မားလာနိုင်သည် (Moehler 2008)။ သို့ရာတွင် တစ်ခါတရံ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူများ၏ သဘောထားအမြင်များ ကိုရယူရာ၌ လက်ရှိ ရှိနေသော အင်စတီကျူးရှင်းများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများအား ထိရောက်စွာ အသုံးပြု နိုင်သည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် အာဖရိကန် အမျိုးသားလွှတ်တော် (ANC) သည် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ အချိန်ယူ၍ ပြည်သူ့အများစု၏ ယုံကြည်မှုကိုတည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်သောကြောင့် ANC ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် တံခါးပိတ်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းများ၏ အစပိုင်းအဆင့်များတွင် ကိုယ်စားပြု ပါဝင်မှုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အခက်အခဲပြဿနာများ အနည်းအကျဉ်းသာ ကြုံခဲ့ရသည်။ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက ၁၉၉၃ ခုနှစ် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့လူထုက သမ္မတမူဆီဗီနီကို ယုံကြည်ခဲ့ကြသော်လည်း ထိုစဉ်က ဖွဲ့စည်းထားသည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရေးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် အမျိုးသားတော်လှန်ရေးကောင်စီ၏ တရားဝင်မှု ကို မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းမှာ အဆိုပါအဖွဲ့အစည်းတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရခြင်း မရှိ သော၊ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်း မဟုတ်သော အဖွဲ့ဝင်များ နှစ်မျိုးစလုံးပါဝင်နေပြီး ၎င်း တို့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကိုကျော်လွန်၍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နေကြသောကြောင့်ဖြစ်ကာ ပြည်သူ့လူထု အနေဖြင့် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့ကိုဖွဲ့စည်း၍ အပြီးသတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဆွေးနွေးပြင်ဆင် ကာ အတည်ပြုပေးရန်အတွက် တာဝန်ပေးရန်တောင်းဆိုခဲ့ကြသည် (Odoki 2001)။

မည်သည့်အရင်းအမြစ်များ ရရှိနိုင်သနည်း။ အစီအစဉ် ရေးဆွဲချမှတ်ရာတွင် လူသားအရင်းအမြစ်၊

ပစ္စည်းအရင်းအမြစ်နှင့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကို အဓိက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံသား များ စုဝေးစည်းရုံးခြင်းကဲ့သို့ အချို့သော ချဉ်းကပ်နည်းလမ်းများသည် နည်းပညာကျွမ်းကျင်မှု မြင့်မားရန်နှင့် အတိမ်းအစောင်းမခံသော နည်းနာနိဿယကိုလိုက်နာရန် လိုအပ်သည်။ နိုင်ငံအနှံ့ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲများ ဆောင်ရွက်ခြင်းကဲ့သို့ အခြားနည်းလမ်းများတွင် ဝန်ထမ်းနှင့် လုပ်သားများ၊ လေ့ကျင့် သင်ကြားပေးခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက် စီမံခန့်ခွဲရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အစီ အစဉ်ချမှတ်ခြင်း၊ ပစ္စည်းအရင်းအမြစ်များ၊ အချိန်နှင့် ဘဏ္ဍာငွေတို့ကို များစွာလိုအပ်သည်။ ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့်ပွဲများကို စီစဉ်ကျင်းပ၍ စီမံခန့်ခွဲရာ၌သာ ဤအရင်းအမြစ်များကို လိုအပ်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ ကောက်ယူစုဆောင်းရရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို မူကြမ်းရေးဆွဲသူများအတွက် အသုံးပြုနိုင်သည့် အချက်အလက်များဖြင့် စနစ်တကျ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရာတွင်လည်း လိုအပ်သည်။ ပြည်သူ့ လူထု၏ စာဖြင့်ရေးသားထားသော သို့မဟုတ် အသံသွင်းပေးပို့သော စာမျက်နှာသောင်းနှင့်ချီသည့် တင်ပြ ချက်များအား အစီအစဉ်တကျဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပြန်လှန်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် စုစည်းခြင်းတို့ ဆောင် ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အရင်းအမြစ်များနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုတို့ရရှိနိုင်မှုသည် တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ ကွဲပြားမည်ဖြစ်သည်။ တစ်ခါတရံ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများအတွက် အထောက်အကူပေးရန်အတွက် အခြား အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများထံမှ ဝန်ထမ်းများအား ယာယီလွှဲပြောင်းပေး ကာ တာဝန်ပေးလေ့ရှိသည်။ ဤသည်မှာ လက်တွေ့ကျသော နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သော်လည်း ဘက်လိုက်

ခြင်း၊ တစ်ဦးချင်းစီ စွမ်းဆောင်ရည်၊ ရရှိနိုင်မှုနှင့် စွဲမြဲစွာဆောင်ရွက်ခြင်းတို့တွင် ချို့ယွင်းချက်ရှိနိုင်သည့် အန္တရာယ်များလည်း ရှိသည်။ အခြားသော နောက်ခံအခြေအနေများတွင် ကုလသမဂ္ဂ သို့မဟုတ် ဥရောပ သမဂ္ဂကဲ့သို့ ပြင်ပမှ ပါဝင်လုပ်ဆောင်သူများက ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် လိုအပ်သော ပစ္စည်းနှင့် နည်းပညာအထောက်အပံ့များကို ပေးနိုင်သော်လည်း အဆိုပါအထောက်အပံ့များ၏ နယ်ပယ် အတိုင်းအတာနှင့် သဘောသဘာဝတို့ကြောင့် ဒေသခံပြည်သူများ၏ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုကို မထိခိုက်စေ ရန် ဟန့်ချက်ညီညီဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်။ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း အဓိက အရင်း အမြစ်များအဖြစ်အသုံးပြုနိုင်သည်။ ၎င်းတို့သည် မဟာဗျူဟာကျအကျိုးစီးပွားများနှင့်ဦးစားပေးချက်များကို ချဲ့ထွင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ အဖြစ် ချိတ်ဆက်ပါဝင်လေ့ရှိသော်လည်း ၎င်း တို့ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရေး မိတ်ဖက်များအဖြစ်လည်း ပါဝင်စေနိုင်သည်။ ဥပမာ အယ်လ် ဘေးနီးယားနိုင်ငံ (၁၉၉၇ - ၁၉၉၈) တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများနှင့် အစိုးရက အထောက်အကူပေးခြင်းအဖြစ် စီစဉ်ဆောင်ရွက်သည့် တရားဝင် ပြည်သူ့နီတိပညာရေး ကမ်ပိန်းများအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်များကို ကောက်ယူစုဆောင်းရန်အတွက် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း များက ဒါဇင်နှင့်ချီသော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပွဲများကို စီစဉ်ကျင်းပပေးခဲ့သည် (Carlson 2010)။

မှတ်စုတိုများ

- 1 ဥပဒေနှင့် ဆက်လက်ညီညွတ်ခြင်းသည် အရေးပါသော ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဥရုဂွေးနိုင်ငံတွင် ၁၉၃၄ ခုနှစ်မှစ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ၎င်းတို့နေရာ၌ အစားထိုးပြဋ္ဌာန်း ခြင်းအား ထိန်းကျောင်းကြပ်မတ်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထည့်သွင်းကြသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ ဘိုလီးဗီးယားနှင့် အီကွေဒေါနိုင်ငံတို့တွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဥပဒေအပေါ်အခြေခံ၍ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် ထပ်ဖြည့်ရေးသားခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ရလဒ်အနေဖြင့် ဤနိုင်ငံများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်များကို ၂၀၀၉ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၉၈ ခုနှစ် တို့တွင် ပြုစုပြီးမြောက်ခဲ့သည် (Negretto 2018: 11)။
- 2 ဥပမာအနေဖြင့် ကြည့်ရန်မှာ ICCPR အပိုဒ် ၂၅၊ CEDAW အပိုဒ် ၇၊ ICERD အပိုဒ် ၅ တို့ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ICCPR အပိုဒ် ၂၅ အရ ‘ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း’ ၏ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းနှင့်ဆက်စပ်၍ အကျဉ်းသာ အနက်ဖွင့်ဆိုကာ ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုသာဆိုလိုပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲ ချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းအား ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရန် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်း အတွက် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများ ကျင်းပရာတွင် ပါဝင်၍ မဲဆန္ဒပြုခြင်းတို့ အကျုံးဝင်သည် (UNHRC 1996)။ ၁၉၆၅ ခုနှစ် ICERD နှင့် ၁၉၇၉ ခုနှစ် CEDAW တို့ကဲ့သို့ နောက်ဆက်တွဲ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များတွင် ‘ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း’ ၏ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာကို အခြားဆောင်ရွက်ချက် များအထိ ချဲ့ထွင်ကာ တရားမျှတစွာ လက်လှမ်းမီရယူနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးရန် ဝတ္တရားရှိကြောင်း ပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များမှစ၍ နိုင်ငံအလိုက် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း၌ ယေဘုယျဆောင်ရွက်ချက်အဖြစ် လုပ်ဆောင်သည့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ပွဲများ အပါအဝင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နည်းလမ်းများဖြင့် ပြည်သူလူထု ကို ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေလာသည် (Hart 2010; Franck and Thiruvengadam 2010 ကို ကြည့်ပါ)။

၂။ မည်သည့်စုံစုံ မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သို့ဆောင်ရွက် မည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံး ခြင်းတွင် ‘ပြည်သူလူထု’ ကို ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေခြင်း

ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအကြောင်း ဆွေးနွေးရာတွင် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဆက်စပ်ရှုမြင်ကာ လုပ်ငန်းစဉ်သည် ‘ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း’ ရှိ၊ မရှိကို သုံးသပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ‘ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း’ ကို အများသဘောတူချမှတ်ထားသည့် အနက် ဖွင့်ဆိုချက် မရှိပေ (Saati 2015 ကို ကြည့်ပါ)။ ဤအချက်နှင့် လုံခြုံရေးအခြေအနေ တည်ငြိမ်ပြီး နောက်ခံ အခြေအနေတွင် ရန်လိုမှုနည်းပါးသောနေရာများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား ပိုမိုလုပ်ဆောင်နိုင်သည့် အချက်တို့ကြောင့် မတူညီသောနိုင်ငံများ၏ တွေ့ကြုံဖြတ်သန်းမှုများကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရန်ခက်ခဲသည်။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား လုပ်ဆောင်သည့် နည်းလမ်းအဖုံဖုံကို နားလည်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် အချို့လေ့လာချက်များသည် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ ယေဘုယျသဘောသဘာဝကို သုံးသပ်သည်။ အခြားလေ့လာချက်များက အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်မှုအတိုင်းအတာအပေါ်ပိုမိုအလေးပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ မတူညီသောအဆင့်များ၌ မည်သည့်အချိန်တွင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်သည်ဟူသည့်အချက်အပေါ် အလေးပေးသုံးသပ်သည့် လေ့လာချက်များလည်းရှိသည်။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအကြောင်း ဆွေးနွေးရာတွင် တစ်ခါတရံ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများတွင် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားခြင်းမဟုတ်သော ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှုကို တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့်လည်း ပေါင်းစည်းနိုင်သည်။ လေ့လာသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို အဆင့်များနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များအဖြစ် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရာတွင်လည်း အခက်အခဲတွေ့နိုင်သည်။ တူညီသော လုပ်ငန်းစဉ်များဟူ၍မရှိဘဲ အဆင့်များအားလုံးသည်လည်း ပုံသေအစီအစဉ်သတ်မှတ်ချက်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း မဟုတ်ပေ။

မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် စံသတ်မှတ်ချက်တစ်ခုနီးပါးအဖြစ် အရေးပါနေသည်ကို ထောက်ချင့်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် အဓိကဖြေရှင်းရမည့်ပြဿနာမှာ ပြည်သူလူထုကို ပါဝင်စေခြင်း *ပြု*၊ *မပြု* ဆုံးဖြတ်ရန်မဟုတ်ဘဲ *မည်သည့်အချိန်တွင် မည်ကဲ့သို့* ပါဝင်စေမည်၊ *မည်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့်* ပါဝင်စေမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရန်ဖြစ်သည်။

ဤအပိုင်းတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အင်္ဂါရပ်သုံးခုကို တင်ပြထားပြီး ၎င်းတို့မှာ - (က) ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သော မတူညီသည့် အခန်းကဏ္ဍများ၊ (ခ) ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် နည်းလမ်းအထွေထွေ နှင့် (ဂ) ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် မတူညီသော

အဆင့်များ ဖြစ်ပါသည်။ ဤအရေးပြဿနာများနှင့် ရွေးချယ်မှုများသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အပြန်အလှန် သက်ရောက်နေပြီးနည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အချင်းချင်းပေါင်းစပ်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း စီမံကိန်း၏ ဟန်ချက်ကို ပုံဖော်ပြင်ဆင်ပေးသည်။

ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် မည်သည်တို့ကို မည်သည့်အချိန်၌ မည်ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်စေမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် လုပ်ငန်းစဉ်ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများအနေဖြင့် အောက်ပါအချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည် -

- မည်သည့်အရာကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ပြည်သူလူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေခြင်းဖြစ်သနည်း ။
- ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများကို မည်သည့် အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများက တာဝန်ယူစီစဉ်သင့်သနည်း။
- မည်သူတို့နှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မည်နည်း။
- ပြည်သူလူထုက မည်သည့်အချိန်တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သင့်သနည်း။
- မည်သည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း နည်းလမ်းများသည် ထိရောက်မှုအရှိဆုံး ဖြစ်မည်နည်း။
- ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် ရလဒ်များကို မည်ကဲ့သို့ တိုင်းတာသုံးသပ်မည်နည်း။

၂.၁။ မည်သည်တို့ကို ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ပြည်သူလူထု၏ အခန်းကဏ္ဍ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ပြည်သူလူထုသည် မည်သည့်အချိန်၌ မည်သို့ပါဝင်မည်အပေါ် မူတည်၍ အခန်းကဏ္ဍမျိုးစုံမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် အောက်ပါအခန်းကဏ္ဍများမှ ပါဝင်နိုင်သည် -

- ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး စီမံကိန်းကို **အစပြုသူများ** - ဥပမာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုအတွက် (အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသော) နိုင်ငံသားများက တရားဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ကနဦးစီမံချက်များမှတစ်ဆင့်၊ သို့မဟုတ် ပိုမို၍အတွေ့ရများသည့် ပြည်သူများ၏ ရေရှည်တက်ကြွလှုပ်ရှားမှု၊ ပြည်သူအများစုပါဝင်သည့် ဆန္ဒပြပွဲများ သို့မဟုတ် ပြည်သူအများစုအား စည်းရုံးစုစည်းအရေးဆိုခြင်းမှတစ်ဆင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုအတွက် အလွတ်လမ်းကြောင်းမှတစ်ဆင့် တောင်းဆိုချက်များ၊
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့ကို **ရွေးကောက်တင်မြောက်သူများ** - ဤတွင် ပုံမှန်ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရေး အဖွဲ့အစည်းအတွက် အဖွဲ့ဝင်များ ရွေးကောက်တင်မြောက်ပြီးမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်သည့် တာဝန်ယူခြင်းဖြစ်စေ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် အတိအလင်း အခွင့်အာဏာပေးအပ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အတွက် အဖွဲ့ဝင်များ ရွေးကောက်တင်မြောက်ခြင်းဖြစ်စေ ပါဝင်သည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာနှင့် တစ်ခါတရံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ ဒီဇိုင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အကြံဉာဏ်များ **တွေးဆပေးအပ်သူများ** - အများအားဖြင့် ပြည်သူလူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲမှတစ်ဆင့် ပါဝင်ခြင်းဖြစ်သည်။

- အတည်ပြုရန်အတွက် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲမှတစ်ဆင့် မဲဆန္ဒပြုကာ အပြီးသတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို **အတည်ပြုသူများ**။

ပြည်သူ့လူထုသည် ဤအခန်းကဏ္ဍများအနက် မည်သည်ကိုဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်စေ **သင်ယူသူများ** အဖြစ် ထောက်ပံ့ကူညီရန်လိုအပ်သော်လည်း အကြံဉာဏ်တွေးဆပေးအပ်သူနှင့် အတည်ပြုသူ အခန်းကဏ္ဍ များမှ ပါဝင်စေရာတွင် အထူးပိုမိုလိုအပ်သည်။ ကောင်းစွာ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်ထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်အရေးပါသောဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေး အရေးပြဿနာများ နှစ်မျိုးစလုံး၌ ပြည်သူ့နီတိပညာရေးကို ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည်။ ဖြစ်နိုင်ပါက ပြည်သူ့နီတိပညာရေးနှင့် အသိပညာပေးကမ်းပိန်းများ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့ အစည်းများနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ဘာသာရပ်ပညာရှင်များအပါအဝင် အခြားသင့်လျော်ရာ ပြည်သူများ၏ တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်မှုကို ချိတ်ဆက်ရယူအသုံးပြုသင့်သည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူ့လူထုသည် **သင်ကြားပေးသူ** အခန်းကဏ္ဍမှလည်း ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

၂.၂။ မည်သည့်အချိန်တွင် ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်များသည် ပြောင်းလဲ နိုင်ပြီး တစ်ဆင့်နှင့်တစ်ဆင့် ထပ်တူဖြစ်ပေါ်နေကာ လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးကို လုံလောက်စွာခြုံငုံထင်ဟပ် ဖော်ပြနိုင်သည့် ပုံစံငယ်ဟူ၍မရှိပေ။ သို့ရာတွင် လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများအနေဖြင့် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား **မည်သည့်အချိန်တွင်** လုပ်ဆောင်ရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် အရေးပါသည်။ မကြာသေးမီက လေ့လာချက်များအရ ကာလသတ်မှတ်ခြင်းသည် အရေးပါပြီး အလိုရှိသောလက်ငင်းနှင့် ရေရှည်ရလဒ်များနှင့် (နောက်အပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးတင်ပြမည့် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား လုပ် ဆောင်ရသည့် **အကြောင်းရင်း**) ဆက်စပ်ရှုမြင်ပါက အထူးသဖြင့် ပိုမိုအရေးပါသည်။ လက်တွေ့ရရှိသော ဒေတာအချက်အလက်များသည် အကန့်အသတ်ရှိသော်လည်း ကာလသတ်မှတ်ချက်နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် တွေ့ရှိချက်အချို့ကို အထူးမှတ်သားထားသင့်သည်။

ပထမဆုံးအချက်မှာ အထူးသဖြင့် ရှုပ်ထွေးသောအသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို အစပြုခြင်းမတိုင်မီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့် အုပ်ချုပ်ရေး အလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ သဘောတူညီချက်များကိုစီစဉ်ချမှတ်ခြင်းဖြင့် ရေရှည်ဒီမိုကရေစီ စွမ်းဆောင်ရည်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်သည် (Higley and Burton 2006; Negretto 2020b; Saati 2017)။ အဆင့်နှစ်ဆင့်ပါဝင်သော ဤချဉ်းကပ်နည်းလမ်းကို အမြဲတစေကြိုတင်စီစဉ်၍ ဆောင်ရွက်ခြင်း မဟုတ်ပေ။ ထို့အပြင် (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့၏ သဘောသဘာဝကဲ့သို့) လုပ်ထုံး လုပ်နည်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် (ဆောင်ရွက်ဆဲဖြစ်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကဲ့သို့) နောက်ခံ အခြေအနေဆိုင်ရာ အချက်များအပေါ်မူတည်၍ အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားနှင့် ထိုသို့သောဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ဆောင်ရွက်နေစဉ် သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်ပြီးချိန်တွင် ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်သင့်၊ မလုပ်ဆောင်သင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ရေးဆွဲထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းအပေါ် ပြည်သူ့ လူထု၏ ထောက်ခံအားပေးမှု သို့မဟုတ် အတိုက်အခံပြုမှုကို ပုံဖော်ခြင်းနှင့် ပြည်သူ့လူထု၏ မျှော်လင့် ချက်များကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းတို့ကိုလည်း ဤသို့စီစဉ်ချမှတ်ခြင်းက အထောက်အကူပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည် (Moehler 2008; Saati 2017)။

ဒုတိယအချက်မှာ ရေရှည်ဒီမိုကရေစီ စွမ်းဆောင်ရည်သည် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတိုင်းအတာနှင့် ဆက်နွယ်နေပြီး အစောပိုင်းအဆင့်ဖြစ်သည့် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် နောက်ပိုင်းအဆင့်များဖြစ်သည့် မူကြမ်းအား ပြန်လှန်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် မှတ်ချက်ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အတည်ပြုခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင်သာ အဓိကနေရာပေး၍ လုပ်ဆောင်ခြင်းထက် ရလဒ်များပိုမိုကောင်းမွန်စေနိုင်ကြောင်းကိုလည်း မကြာသေးမီက လေ့လာချက်များအရ တွေ့ရှိရသည် (Eisenstadt et al. 2015, 2017; Eisenstadt and Maboudi 2019 ကိုလည်း ကြည့်ပါ)။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်း အဆင့်နှစ်မျိုးစလုံးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာတို့အကြား ဆက်နွယ်မှုရှိကြောင်းကို အထောက်အထားအချို့အရတွေ့ရှိရသည်။¹ ဥပမာဆိုရသော် အချက်အလက်များစွာ အသုံးပြုဆောင်ရွက်သော နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်များ၏ တွေ့ရှိချက်များအရ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပကာ ပြည်သူ့အများစု၏ ထောက်ခံအတည်ပြုမှုကို ရရှိထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အဆိုပါနည်းလမ်းဖြင့် အတည်ပြုထားခြင်းမဟုတ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများထက် အခွင့်အရေးများနှင့် ဒီမိုကရေစီကို တိုက်ရိုက်ကျင့်သုံးနိုင်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပိုမိုပါဝင်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည် (Ginsburg et al. 2008)။ အလားတူပင် **အိုက်စလန်နိုင်ငံ** (၂၀၁၀-၂၀၁၃)၊ **အီဂျစ်နိုင်ငံ** (၂၀၁၂)၊ **မက်ဆီကိုစီးတီး** (၂၀၁၆-၂၀၁၇) နှင့် **တူနီးရှားနိုင်ငံ** (၂၀၁၁-၂၀၁၄) တို့မှ ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်များနှင့် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် မည်သို့အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိကြောင်း အကြောင်းအရာအခြေပြုလေ့လာချက်များအရ ပြည်သူလူထုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြံဉာဏ်များကို တွေးဆဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား ထောက်ခံအားပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ချခြင်းတို့တွင် ချိတ်ဆက်ပါဝင်လုပ်ဆောင်ပါက ရလဒ်အနေဖြင့် ပြည်သူ့အများစု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုကိုရယူနိုင်သည့် ပိုမိုကောင်းမွန်သော အခွင့်အရေးများ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းမှုကို ဖော်ဆောင်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည် (Houlihan 2020b; Landemore 2017; Maboudi and Nadi 2016; Tamaru and O'Reilly 2018)။

သို့ရာတွင် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်း အဆင့်များတွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ချဲ့ထွင်လုပ်ဆောင်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသားတွင် ရှေ့နောက်အဆက်အစပ်မမိခြင်း သို့မဟုတ် ရှေ့နောက်မညီညွတ်ခြင်းတို့ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ကြောင်း အခြားအတွေ့အကြုံများမှတစ်ဆင့် တွေ့ရှိရသည်။ ရှေ့နောက်အဆက်အစပ်မမိခြင်း ပြဿနာကို **ဘရာဇီးနိုင်ငံ**၏ ၁၉၈၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တွေ့နိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်၍ပြီး အဆိုပါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ရေးဆွဲရာတွင် ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု မြင့်မားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်ကို အသုံးပြုခဲ့သော်လည်း အကြံဉာဏ်များကို စနစ်တကျ သဘာဝတရားဖြစ်စေရန်အလို့ငှာ လွှတ်တော်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသည့် အဖွဲ့အကြား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို အနည်းအကျဉ်းသာလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် အပြီးသတ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အပြန်အလှန်ဆန့်ကျင်နေသည့် အတွေးအမြင်စနစ်များ ရောနှောပါဝင်နေပြီး အဓိကကျသည့် အခြေခံမူများနှင့် ပင်မလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ချမှတ်ရမည့်အစား ပြဋ္ဌာန်းဥပဒေများ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြရမည့် အသေးစိတ်စည်းမျဉ်းများကို ချမှတ်ထားသည် (Rosenn 2010)။ ထိုသို့သော ပြဿနာများကြုံတွေ့ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမှာ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အားပြိုင်နေသော အကျိုးစီးပွားနှင့် လိုလားချက်များပါဝင်လာပြီး ညှိနှိုင်းမှုကိုပိုမိုခက်ခဲစေကာ အလျော့ပေးညှိနှိုင်းခြင်းအတွက် ပြန်လည်

ရရှိလိုသော အဖိုးအခများမြင့်တက်လာ၍ ပိုမိုအစွန်းရောက်သည့် တောင်းဆိုချက်များအဖြစ်သို့ တွန်းပို့ပေးနိုင်သည် (ဥပမာ Voigt 2003; Horowitz 2002; Tsebelis 2002; Arato 1995; Elster 1995)။

အဆင့်များ တိကျစွာခွဲခြားသတ်မှတ်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ဟူ၍မရှိဘဲ အဆိုပါလုပ်ငန်းစဉ်များ တစ်ဆင့်ပြီးတစ်ဆင့်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည်ပင် ရှားပါးသော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် အဆင့်ဆင့်၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ စီစဉ်ရေးဆွဲမှုကို ဆက်စပ်ပုံဖော်ကြည့်ခြင်းအား အထောက်အကူဖြစ်စေရန် အခြေခံခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထို့အပြင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှ ရရှိသောတုံ့ပြန်အကြံပြုချက်များအား အဆင့်တစ်ခုချင်းစီ၌ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် မည်သို့ထည့်သွင်း အသုံးပြုမည်ကို ကြိုတင်တွေးတောထားရန်လည်း လိုအပ်သည်။ အခြားစာစောင်များတွင် အနက်ဖွင့်သတ်မှတ်ထားသည့် ပုံစံငယ်များအပေါ်အခြေတည်၍ မိမိတို့အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းကို အဆင့်လေးဆင့်ပါဝင်သော စံပုံစံငယ်တစ်ခုအဖြစ် ရေးဆွဲတည်ဆောက်ထားပြီး ထိုအဆင့်များမှာ - အစပြုခြင်း အဆင့်၊ အစီအစဉ် သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်း အဆင့်၊ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း အဆင့် နှင့် အတည်ပြုခြင်း အဆင့်တို့ ဖြစ်သည် (ပုံ ၂.၁ ကို ကြည့်ပါ)။

ပုံ ၂.၁ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ပါ အဆင့်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် တောင်းဆိုချက်များသည် နိုင်ငံရေးအရ အရေးပါလာပြီး လူမှုရေးအရထောက်ခံမှုများ ရရှိလာသည့်အချိန်ကို အစပြုခြင်း အဆင့်ဟု သတ်မှတ်နိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက်တွန်းအားကို ဤအဆင့်မှရရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ကြသည်။^၁ နောက်ခံအခြေအနေအပေါ်မူတည်၍ ဤအဆင့်သည် ပဋိပက္ခအားဖြေရှင်းရန် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းချမှတ်ထားသည့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော သဘောတူညီချက်များအနက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုသည် အဓိကအချက်တစ်ခုအဖြစ်ပါဝင်နေသော ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ဖော်ပြအခြေတည်၍ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းတွင် လုပ်ငန်းစဉ်အား ‘မည်သူက’ အစပြုခြင်းဖြစ်သည်ကို အလေးပေးဖော်ပြလေ့မရှိပေ။ အများအားဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲသို့ တက်ရောက်လာသူများသည် ပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့် အဖွဲ့များဖြစ်လေ့ရှိပြီး ဤသူများတွင် လက်နက်ကိုင်ဆောင်ရန် ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်လိုက်သော လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင်းမှ ဖယ်ကြဉ်ချန်လုပ်ခံ အုပ်စုများလည်း ပါဝင်နိုင်သည်။

ဥပမာ စပိန်နိုင်ငံ (၁၉၇၈)၊ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ (၁၉၉၆) နှင့် တူနီးရှားနိုင်ငံ (၂၀၁၄) တို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်မတိုင်မီ အဓိကအခြေခံမူများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာရှိသူများက ကတိကဝတ်ပြုခြင်းများကို ကြိုတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး

ဆွေးနွေးပွဲတွင်ချမှတ်သော နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းသဘောတူညီချက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် သို့မဟုတ် မွမ်းမံပြင်ဆင်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်သည့်အလျောက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက်တွင် လူများစုဝါဒီ ပြည်သူများ၏ တုံ့ပြန် ချက်များမှအပါအဝင် ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းပေးရမည်ဖြစ်သည်။

ဘတ်ပုံ - ၁၉၉၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် Davos ၌ ကျင်းပသော နှစ်စဉ် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးဖိုရမ်တွင် Frederik de Klerk နှင့် Nelson Mandela တို့ လက်ဆွဲနှုတ်ဆက်နေကြစဉ်။ © World Economic Forum, published with CC licence BY-SA 2.0 <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Frederik_de_Klerk_with_Nelson_Mandela_-_World_Economic_Forum_Annual_Meeting_Davos_1992.jpg>.

နိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် အစပြုခြင်းအဆင့်ကို နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစားက ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သော်လည်း တရားဝင်လမ်းကြောင်းနှင့် အလွတ်လမ်းကြောင်း နှစ်မျိုး စလုံးကိုအသုံးပြုပြီး ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် ချိတ်ဆက်ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများစွာ ရှိသည်။ အချို့နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်များကို အစပြုနိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် လမ်းဖွင့်ပေးထားပြီး အများအားဖြင့်အဆိုပြုရန်လိုအပ်သော သတ်မှတ်ထားသည့် လက်မှတ် အရေအတွက်ကို စုဆောင်းကောက်ခံ၍ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအဖြစ် ဖော်ပြနိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများမှာ **ကင်ညာနိုင်ငံ** (၂၀၁၀ ခုနှစ်၊ အပိုဒ် ၂၅၇)၊ **မိုက်ခရိုနီးရှားနိုင်ငံ** (၁၉၉၀ ခုနှစ်၊ အပိုဒ် ၁၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄)၊ **ဆလိုဗေးနီးယားနိုင်ငံ** (၁၉၉၁ ခုနှစ်၊ အပိုဒ် ၁၆၈)၊ **ခရိုအေးရှားနိုင်ငံ** (၁၉၉၁ ခုနှစ်၊ အပိုဒ် ၈၇) နှင့် **ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ** (၁၉၉၉ ခုနှစ်၊ အပိုဒ် ၁၃၉) တို့ ဖြစ်သည်။

တစ်ခါတရံတွင် ပြည်သူလူထုက အစပြုဆောင်ရွက်ခြင်းကို အလွတ်လမ်းကြောင်းဖြင့် လုပ်ဆောင် နိုင်ပြီး ပြည်သူများ၏ ရေရှည်တက်ကြွလှုပ်ရှားမှု (ဥပမာ ၁၉၉၀ ခုနှစ်များမှ **ကင်ညာနိုင်ငံ**)၊ ပြည်သူအများစု ပါဝင်သည့် လှုပ်ရှားမှုများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံအနှံ့ဆန္ဒပြတောင်းဆိုမှုများဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဥပမာ **ယူကရိန်းနိုင်ငံ** (၂၀၁၄)၊ **တူနီးရှားနိုင်ငံ** (၂၀၁၀)၊ **ချီလီနိုင်ငံ** (၂၀၁၉) နှင့် **အိုက်စလန်နိုင်ငံ** (၂၀၀၈) တို့တွင်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုကို ပင်မတောင်းဆိုချက်အဖြစ် သတ်မှတ်လှုပ်ရှားသည့် ပြည်သူ့အများစု ပါဝင်သည့် လှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်လာပြီး အစိုးရများကို ၎င်းတို့၏တောင်းဆိုချက်များအား တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ရန် တွန်းအားပေးနိုင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လက်တွေ့၌ ထိုသို့သောဟန်ချက်များကို နိုင်ငံအဆင့်၌ မည်သို့ ကိုင်တွယ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း နားလည်နိုင်ရန်အခက်အခဲရှိသည်။ အာဏာရရှိထားသည့် အဖွဲ့များ အနေဖြင့် ထိုသို့သောဖိအားများကို လက်ခံနားထောင်၍ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ မှာမူ နောက်ခံအခြေအနေနှင့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေတို့အပေါ် မူတည်နေသည်။

အစီအစဉ် သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းအဆင့်တွင် လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာနှင့် လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းများ ပါဝင်သည်။ ဥပမာ လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များအား ချမှတ်မည့် အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ရေးဆွဲချမှတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကြားကာလလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အသုံးပြုခြင်း ရှိ၊ မရှိ နှင့် အသုံးပြုမည်ဆိုပါက မည်သို့အသုံးပြုမည် ဖြစ်ကြောင်းကိုပါ ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းကို အဓိကဆောင်ရွက်မည့် အဖွဲ့အစည်း၏ သဘောသဘာဝကို သတ်မှတ်ခြင်း (ဥပမာ အမျိုးသားညီလာခံဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တစ်ရပ်ဖွဲ့စည်းကာ တာဝန်ပေးအပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော သို့မဟုတ် ရောနှောခန့်အပ်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့)၊ ရွေးကောက်ပွဲအတွက် သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများအတွက်အဖွဲ့ဝင်များ ရွေးချယ်ခြင်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ ချမှတ်ခြင်းနှင့် ကာလသတ်မှတ်ချက်များချမှတ်ခြင်း စသည်တို့ကိုပါ ထပ်တိုးဆောင်ရွက်ရနိုင်သည်။ လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၏ နယ်ပယ်အတိုင်း အတာကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွက် အခြေခံမူများချမှတ်ခြင်းနှင့် အစီအစဉ် သတ်မှတ်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း အဆင့်တွင် မူကြမ်းအသစ် ရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် မွမ်းမံပြင်ဆင်မှု ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာအတွက် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် အပြီးသတ်အတည်ပြုခြင်းမတိုင်မီ ကနဦးအတည်ပြုကျင့်သုံးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ ဤအဆင့်သည် ရှည်လျားပြီး ရှုပ်ထွေးသောအဆင့်ဖြစ်ကာ နောက်ခံအခြေအနေပေါ်မူတည်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်သည့် အဖွဲ့ တစ်ခုနှင့်အထက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော အဆင့်ခွဲများအဖြစ် ခွဲခြမ်းနိုင်သည်။

ဤအဆင့်တွင် ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အများဆုံးတွေ့ရှိရပြီး ပြည်သူများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အကြံဉာဏ်များ တွေးဆပေးအပ်သည်။ ပြည်သူလူထု၏ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်ကို နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အသုံးပြုခြင်း ရှိ၊ မရှိနှင့် မည်သို့အသုံးပြုမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် အရေးကြီးသည့်အလျောက် အစီအစဉ်ရေးဆွဲသူများသည် ဒေတာအချက်အလက်များအား မည်သို့စစ်ဆေးအကဲဖြတ်၍ အသုံးပြုမည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် အောင်မြင်နိုင်ရန်အတွက် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာမှ ပါဝင်သူအများအပြား၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ထောက်ခံအားပေးမှုကိုရရှိရန် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည်။ အောက်ရှိ အပိုင်း ၃ တွင် ဆွေးနွေးမည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသားအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်သည် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၏ ဟန်ချက်အပေါ် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်နိုင်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းအပေါ် သို့မဟုတ် တည်ရှိပြီး

ဖြစ်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှဲပြောင်းမှုများ၏ သဘောတူညီချက်များအပေါ် လွှဲပြောင်းနိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ သို့မဟုတ် ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်စေရန် ခွင့်ပြုသည်။ မသင့် ဟူသည့်အချက်မှာမူ နိုင်ငံ၏ နောက်ခံအခြေအနေနှင့် သတ်မှတ်ထားသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအပေါ် မူတည်သည်။

အတည်ပြုခြင်း အဆင့်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား အပြီးသတ်အတည်ပြုခြင်း ပါဝင်သည်။ ပြဋ္ဌာန်းစာသားသစ် သို့မဟုတ် မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်အား အတည်ပြုသည့်နည်းလမ်းမှာ ချမှတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအပေါ် မူတည်သည်။ ဤစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရေးအဖွဲ့ သို့မဟုတ် ပြည်သူ့အများစု ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတို့ဖြင့်မဲခွဲကာ အများစု၏ သဘောဆန္ဒကို လိုအပ်သည့် လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည့် မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေး သို့မဟုတ် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်တွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများပါဝင်သည်။ တစ်ခါတရံတွင် ပြည်သူ့အများစု ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို ဆောင်ရွက်ရန် ရွေးချယ်ခြင်းသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အညီ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရခြင်းမျိုးဖြစ်တတ်ပြီး ထိုသို့ကျင်းပခြင်းကပင် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုတစ်ရပ်အသွင်ကို ဆောင်နေတတ်သည်။

၂.၃။ မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အမျိုးအစားများစွာ ခွဲနိုင်သည်။ ပြည်သူလူထုက မျက်နှာချင်းဆိုင်ဖြစ်စေ အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့်ဖြစ်စေ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်သည့် အဖွဲ့အတွက် ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းဖြင့် သွယ်ဝိုက်၍ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဟူ၍ ကွဲပြားသည်။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များကလှုံ့ဆော်၍ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း ပြုနိုင်သကဲ့သို့ ပြည်သူလူထုကိုယ်တိုင်က စတင်လှုံ့ဆော်၍လည်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ ဤအပိုင်းနှင့်အပိုင်း ၃ တွင် နိုင်ငံတော်က အထောက်အပံ့ပေးသည့် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို အဓိကအလေးပေးဖော်ပြထားသည်။

ပြည်သူလူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်လာစေရန် ဆောင်ရွက်သည့်နည်းလမ်းများအနက် အသုံးအများဆုံးမှာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများ၊ ဆန္ဒမဲကောက်ခံခြင်း/ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများကို ပေါင်းစပ်အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်သည် (ပုံ ၂.၂)။

ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများ

အတွေ့ရ အများဆုံးဖြစ်သည့် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အတည်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဖြစ်ပြီး အတည်ပြုခြင်းအဆင့်တွင် လက်ခံသည်။ လက်မခံပါ နှစ်ခုကိုသာ ဆန္ဒမဲပြု၍ ဆောင်ရွက်ရခြင်းဖြစ်သည် (Tierney 2018)။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ အဆိုပြုမှုကြမ်းတစ်ခုအတွက် ပြည်သူ့အများစု၏ ထောက်ခံအားပေးခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ချခြင်းကို သိရှိရယူနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ အတည်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများကို ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် အာဏာရှင်စနစ်အစိုးရ နှစ်မျိုးစလုံးက အသုံးပြုကြသည်။ စာရင်းအင်းအချက်အလက်များ သီးသန့်ကိုသာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာပါက ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် သို့မဟုတ် အစားထိုးပြဋ္ဌာန်းခြင်းများကို

အမြဲတစေနီးပါးပင် ထောက်ခံအားပေးကြသော်လည်း မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်များအား ထောက်ခံအားပေးခြင်းကိုမူ ၆၀% ခန့်သာတွေ့ရှိရသည် (Elkins and Hudson 2019)။ အာဏာရှင်စနစ် အစိုးရများတွင် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများ ကျင်းပခြင်းဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်လျှောက် အားလုံးအကျိုးဝင်မှုမရှိခဲ့သည်ကို ဖုံးကွယ်၍ ပြည်သူအများစု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့် တရားဝင်မှုရှိသည်ဟု ဟန်ပြသတ်မှတ်နိုင်စေသည် (ဥပမာ ၁၉၈၀ ခုနှစ် ချီလီနိုင်ငံ၊ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အီဂျစ်နိုင်ငံ၊ ၂၀၂၀ ခုနှစ် ဂီနီနိုင်ငံ)။ ဒီမိုကရေစီနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းဆဲ နိုင်ငံများ၊ ပဋိပက္ခဒဏ်ခံနေရသည့် နောက်ခံအခြေအနေများတွင် အတည်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ အတွေ့ရများသော အင်္ဂါရပ်တစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်သည်။ ဥပမာအဖြစ် ဖော်ပြနိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်အား အတည်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများတွင် ကင်ညာနိုင်ငံ (၂၀၀၅ နှင့် ၂၀၁၀) နှင့် အီကွေဒေါနိုင်ငံ (၂၀၀၈) တို့ ပါဝင်ပြီး မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်း သာမကအဖြစ် အိုင်ယာလန်နိုင်ငံ (၂၀၁၅ နှင့် ၂၀၁၈) ကို ကြည့်နိုင်သည်။ အရေးပါသော ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များအဖြစ် မဲဆန္ဒပြုသူအရေအတွက်ကန့်သတ်မည်၊ မကန့်သတ်မည် နှင့် အတည်ပြုရန်လိုအပ်သော မဲဆန္ဒမှာ မဲအများစုဖြစ်မည်၊ သို့မဟုတ် ပမာဏတစ်ခုသတ်မှတ်ထားသည့် မဲအရေအတွက် ဖြစ်မည်တို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ ဂါနာနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် မဲပေးသူ လူဦးရေ၏ ၄၀% လိုအပ်ပြီး အများစုထောက်ခံမှု ၇၅% က ထောက်ခံမှသာ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အချို့သော နောက်ခံအခြေအနေများတွင် မဲဆန္ဒပြုသူအရေအတွက် လိုအပ်ချက် ကြမ်းခင်း သတ်မှတ်ချက်သည် လူနည်းစုပါတီများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို မြှင့်တင်နိုင်စွမ်းရှိနိုင်ပြီး ရလဒ်အပေါ် လွှမ်းမိုးသက် ရောက်နိုင်စွမ်းမရှိပါက ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲအား သပိတ်မှောက်ခြင်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်သည် (ဥပမာ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အီဂျစ်နိုင်ငံ)။ သို့သော်လည်း အခြားသော အခြေအနေများတွင်မူ ပြည်သူအများစု ပါဝင်သည့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲသည် စေ့စပ်စွာဆွေးနွေးချမှတ်ထားသည့် ညှိနှိုင်းအလျှော့ပေးမှုများကို ထိခိုက်စေခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် လူများစုဝါဒီများ၏ ဖိနှိပ်ခြင်းအတွက် နည်းလမ်းတစ်ရပ်အဖြစ် အသုံးချခံရခြင်းတို့ ကြုံတွေ့နိုင်သည့် အန္တရာယ်များရှိသည်။

ဓာတ်ပုံ - ၂၀၁၄ ခုနှစ် အီဂျစ်နိုင်ငံမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ၊ © Bora S. Kamel, published with CC licence BY-NC-SA 2.0, <<https://www.flickr.com/photos/61928064@N05/11985905645>>.

လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်ကွဲအမျိုးမျိုးတွင် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများကို အခြားရည်ရွယ်ချက်များ အတွက် အသုံးပြုခြင်းမျိုးလည်းရှိသည်။ အောက်တွင် ဆက်လက်ဆွေးနွေးတင်ပြထားသည့်အတိုင်း ပြည်သူ အများစု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ချမှတ်ရယူရန်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင် ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် နိုင်ငံရေးဟန်ချက်များကို လွှမ်းမိုးပြောင်းလဲရန်၊ အားပြိုင်လျက်ရှိသည့် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများအား ဖြေရှင်းရာတွင် အထောက်အကူပေးရန် သို့မဟုတ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန် အတွက် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများကို အသုံးပြုနိုင်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ပြည်သူများပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခြား အတွေ့ရများသော နည်းလမ်းတစ်ရပ်မှာ ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်သည်။ မဲဆွယ်စည်းရုံးရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းကို ဦးတည်ချက်တစ်ခုအဖြစ် ထည့်သွင်းခဲ့သည့်ပါတီများ သို့မဟုတ် သမ္မတများ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရပါက မဲဆန္ဒပြုခြင်းကို လုပ်ငန်းစဉ်အား အစပြုခြင်း၏ တစ်စိတ် တစ်ပိုင်းအဖြစ် ယူဆသတ်မှတ်နိုင်သည်။ ဥပမာဖော်ပြရသော် ၂၀၀၅ ခုနှစ် **ဘိုလီးဗီးယားနိုင်ငံ** တွင် အီဗိုမော် ရေးလက်စ်သည် ပထမဆုံးအကြိမ် ပြည်သူအများစု၏ထောက်ခံမှုဖြင့် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသည့် ဌာန ဒေသခံ သမ္မတဖြစ်လာခြင်း၊ **ချီလီနိုင်ငံ** ၂၀၁၃ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ၊ **သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ** ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲမှ **Maithripala Sirisena** နှင့် **မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ** ၂၀၁၇ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် မွန်ဂိုလီးယားပြည်သူပါတီကို ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့အား ချုပ်ကိုင်နိုင်သည့် လူများစုပါတီအဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ခဲ့ခြင်းတို့ ပါဝင် သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အတွက် ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက် ခြင်းဖြင့်လည်း ပြည်သူလူထုက ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရန် ရည်ရွယ်ချက်သီးသန့်ဖြင့်ဖွဲ့စည်းသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့ကို ရွေး ကောက်တင်မြှောက်ခြင်း (ဥပမာ **ဘိုလီးဗီးယားနိုင်ငံ**၊ ၂၀၀၆-၂၀၀၇)၊ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့အဖြစ်ပါ တာဝန် ယူဆောင်ရွက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့ကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း (ဥပမာ **တူနီးရှားနိုင်ငံ**၊ ၂၀၁၁ - ၂၀၁၄၊ **တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ** ၁၉၉၄-၁၉၉၉)၊ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မည့် ပုံမှန် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့အတွက် အဖွဲ့ဝင်များ ရွေးကောက် တင်မြှောက်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည် (ဥပမာ **ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ**၊ ၂၀၁၀-၂၀၁၄၊ **ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ**၊ ၂၀၁၁-၂၀၁၆)။

ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများ

မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၌ ပြည်သူလူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင် ခြင်းကို ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများကို မတူကွဲပြားသော ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်ဆင့်တွင် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အသုံးများသော ယန္တရား များတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်သည် -

ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများ

တစ်ခါတရံတွင် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းလမ်းတစ်ရပ် အဖြစ် အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ထွက်ပေါ်လာသည့် ရလဒ်များကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ် သူများက ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်များအဖြစ်သတ်မှတ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်

ပြောင်းလဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကိုပုံဖော်ရန်နှင့် အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန်အတွက် အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဥပမာ ၁၉၉၂ ခုနှစ် **တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ** နှင့် ၁၉၇၆ ခုနှစ် **စပိန်နိုင်ငံ** တို့တွင် ရှုပ်ထွေးသော ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများပါဝင်သည့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေးအသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများကို အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ဖြစ်ရပ်နှစ်ခုစလုံးမှ ရလဒ်များတွင် ပြည်သူ့လူထုက အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာမှသက်ဆိုင်သူများ အဆိုပြုထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပိုမိုနှစ်သက်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုအား အစပြုဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည်။ **ကိုလံဘီယာနိုင်ငံ**တွင် နိုင်ငံတော်အင်စတီကျူးရှင်းများ ယိုယွင်းလာပြီး အကြမ်းဖက်မှုများ မြင့်တက်လာသည့် ကာလအပိုင်းအခြားတွင် ကျောင်းသားလှုပ်ရှားမှုတစ်ခုက အလွတ်လမ်းကြောင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်သော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ရပ်ကို ၁၉၉၀ ခုနှစ် မတ်လတွင်ကျင်းပသည့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ချိတ်ဆက်ပေးနိုင်ခဲ့ပြီး ဤပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် မဲဆန္ဒပြုသူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ကိုရေးဆွဲရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အား ရွေးကောက်တင်မြှောက်လိုသည့်ဆန္ဒ ရှိ မရှိကို မေးမြန်းခဲ့သည်။ အဆိုပါ ယန္တရားသည် ဥပဒေအရ နောက်ဆက်တွဲအကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိသော်လည်း ထိုသို့ကြံဆဆောင်ရွက်ခြင်းကို ပြည်သူ့လူထုက ထောက်ခံအားပေးသောကြောင့် သမ္မတက ထိုကိစ္စအတွက် တရားဝင် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပရန် အမိန့်ထုတ်ပြန်ပြီး နောက်ဆက်တွဲဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို အစပြုခဲ့သည်။

အချို့သော လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်ကို သိရှိနိုင်ရန်အတွက်လည်း ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများကို အသုံးပြုနိုင်ပြီး အများအားဖြင့် အစီအစဉ်သတ်မှတ်ခြင်းအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည် (ဥပမာ ၂၀၁၂ ခုနှစ် **အိုက်စလန်နိုင်ငံ** နှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် **လူဇင်ဘတ်နိုင်ငံ**)။ သို့မဟုတ် (၁၉၉၂ ခုနှစ် **ကနေဒါနိုင်ငံ** ကဲ့သို့) အပြည့်အစုံရေးဆွဲချမှတ်ထားသည့် အဆိုပြု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြည်သူ့လူထုက မည်မျှအတိုင်းအတာအထိ ထောက်ခံအားပေးကြောင်း သိရှိနိုင်ရန်အတွက် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများကို အသုံးပြုနိုင်သော်လည်း ဤသို့အသုံးပြုခြင်းများကို ပုံမှန်အားဖြင့် မြင်တွေ့ရလေ့မရှိပေ။

တင်ပြချက်များနှင့် မှတ်ချက်များ တောင်းခံခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ကာလတစ်ခုသတ်မှတ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆိုင်ရာ ဦးစားပေးချက်များ သို့မဟုတ် အရေးပြဿနာများ၊ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းပါ ပြဋ္ဌာန်းစာသား အကြောင်းအရာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူ့လူထုထံမှ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်များကို တောင်းခံလေ့ရှိသည်။ ထိုသို့သော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများတွင် နိုင်ငံအနှံ့အပြားရှိ မည်သူမဆိုတင်ပြနိုင်သည့် သာမန်ပြည်သူ့လူထုကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် လက်ရှိ ကြုံတွေ့နေရသည့် အရေးပြဿနာအပေါ် ထိုးထွင်းသုံးသပ်မှုများပေးအပ်နိုင်မည့် အထူးပြုအဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ပညာရှင်အဖွဲ့အစည်းများကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်ခြင်း နှစ်မျိုးစလုံးပါဝင်နိုင်သည်။ ပြည်သူ့လူထု၏ တင်ပြချက်များနှင့် မှတ်ချက်များတောင်းခံခြင်းကို အစီအစဉ်သတ်မှတ်ခြင်း၊ ကနဦး မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းအဆင့်များတွင် အများဆုံးဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ တင်ပြချက်များအတွက် သတ်မှတ်ပုံစံနှင့် ကာလသတ်မှတ်ချက်များသည် ကွဲပြားပြီး ၎င်းတို့ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများက ချမှတ်လေ့ရှိသည်။ စာရွက်ဖြင့် ရေးသားတင်ပြချက်ကို ထပ်ဖြည့်ပေးနိုင်ရန် သို့မဟုတ် တွဲဖက်အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် ဝက်ဘ်ဆိုက်များ သို့မဟုတ်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင် တစ်ဘက်ကဲ့သို့ လူမှုမီဒီယာဖိုရမ်များမှတစ်ဆင့် အွန်လိုင်းတင်ပြချက်များကိုပေးပို့ရန် ပိုမို၍ တိုက်တွန်းအားပေးလာပြီဖြစ်သည်။ ဥပမာ အွန်လိုင်းတင်ပြချက်များကို **အီဂျစ်နိုင်ငံ** (၂၀၁၂ ခုနှစ်)၊ **တူနီးရှားနိုင်ငံ** (၂၀၁၁-၂၀၁၄)၊ **အိုက်စလန်နိုင်ငံ** (၂၀၁၁-၂၀၁၃) နှင့် **မက်ဆီကိုစီးတီး** (၂၀၁၆-၂၀၁၇) တို့တွင် အများအပြား အသုံးပြုခဲ့သည်။

စစ်တမ်းများ သို့မဟုတ် မေးခွန်းလွှာများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် လုပ်ငန်းစဉ်ကိုယ်တိုင်နှင့် လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်များကို သိရှိနိုင်ရန်အတွက် စစ်တမ်းများနှင့် မေးခွန်းလွှာများကို လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်အမျိုးမျိုးတွင် အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာကိုအသုံးပြု၍ အဖိုးအခသင့်လျော်စွာဖြင့် ပြည်သူလူထု အများအပြားထံမှ စစ်တမ်းများကောက်ယူရန် လွယ်လင့်တကူဆောင်ရွက်နိုင်လာပြီဖြစ်သော်လည်း ထိုသို့သောလုပ်ငန်းစဉ်အားလုံး၏ ရလဒ်တန်ဖိုးမှာမူ မတူညီကြပေ။ စစ်တမ်းကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းအား မည်သူက တာဝန်ယူဦးဆောင်မည်၊ စစ်တမ်းတွင် မည်သို့သောမေးခွန်းများကို ထည့်သွင်းမေးမြန်းမည်၊ စစ်တမ်းတွင် မည်သူတို့ကို ဦးတည်မေးမြန်းမည်နှင့် ဒေတာအချက်အလက်များအား မည်ကဲ့သို့အသုံးပြုမည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများက ဆုံးဖြတ်ရမည်ဖြစ်သည်။

စစ်တမ်းဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့သည် စစ်တမ်းသုတေသန နည်းနာနိသယတွင် အတွေ့အကြုံရှိရန် လိုအပ်သည့်ပညာရပ်ဆိုင်ရာ တာဝန်များဖြစ်သည်။ ပြည်သူလူထုအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပညာရပ်အလွန်ဆန်သော မေးခွန်းများ မေးမြန်းခြင်းသည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအတွက် အသုံးဝင်မှုတန်ဖိုးနည်းပါးသည့် အဖြေများကို ရရှိလာစေနိုင်သည်။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်းမှာ သက်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြည်သူလူထု၏ အသိပညာသည် အကန့်အသတ်ရှိနေခြင်း သို့မဟုတ် မေးခွန်းများသည် ယုတ္တိကျတောင်းခေါ်၍ ဖြေဆိုရမည့် မေးခွန်းများမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွားများနှင့် အတွေးအမြင်စနစ်နှင့် ကိုက်ညီသော အဖြေများကိုသာ တောင်းခံသည့်မေးခွန်းများဖြစ်နေခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်နိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲနှင့်အာဏာလွှဲပြောင်းပေးခြင်းတို့အကြား သင့်လျော်သောကာလ သတ်မှတ်ပိုင်းခြားခြင်းကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာအချို့သည် ပညာရပ်ဆိုင်ရာကိစ္စများဖြစ်ပြီး ပညာရင်မဟုတ်သည့် သာမန်ပြည်သူများအား မေးမြန်းခြင်းသည် အနည်းအကျဉ်းသာ အသုံးဝင်နိုင်သည်။ အချို့သော အရေးပြဿနာများမှာမူ ပြည်သူလူထုစစ်တမ်းများတွင်ထည့်သွင်းရန် မသင့်လျော်သောကိစ္စများ ဖြစ်နိုင်သည် - ဥပမာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု အစီအမံများတွင် ဖယ်ကြည့်ချန်လှုပ်ခံအုပ်စုများ အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်နိုင်ခြင်းအတွက် လိုအပ်သော နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်များကိုချမှတ်ပြီးဖြစ်ကာ လူများစုဝါဒီ ပြည်သူလူထုက အဆိုပါသဘောတူညီချက်များအား ထိခိုက်စေနိုင်သည့် အလားအလာရှိပါက စစ်တမ်းတွင် ထည့်သွင်းရန် မသင့်လျော်ပေ။ တစ်ဖက်တွင်မူ သီးခြားစုစည်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာများအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်များအား ပိုမိုနားလည်နိုင်စေရန် မူကြမ်းရေးဆွဲသူများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့် ကောင်းစွာရေးဆွဲထားသော စစ်တမ်းများသည် အလွန်ပင်တန်ဖိုးရှိနိုင်ပြီး အထူးသဖြင့် ပြည်သူလူထုအတွက် ကောင်းမွန်ထိရောက်သော ပြည်သူ့နိတိပညာရေးကို စီစဉ်ပို့ချပေးထားသည့် အခြေအနေမျိုးတွင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်စစ်တမ်းများကိုဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင်မေးခွန်းများကိုကြိုတင်စမ်းသပ်ရန်၊ ပြည်သူနားလည်နိုင်သည့် အသုံးအနှုန်းများဖြင့် မေးမြန်းရန်နှင့် အလွန်ရှည်လျားခြင်း သို့မဟုတ် ရှုပ်ထွေးခြင်းမရှိစေရန် အထူးဂရုပြုဆောင်ရွက်ရမည်။

မည်သည့်အချက်များ မေးမြန်းမည်အပြင် မည်သူတို့အား မေးမြန်းမည်ကိုပါ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ အများပြည်သူ ပါဝင်ဖြေဆိုနိုင်သည့် စစ်တမ်းများ သို့မဟုတ် သီးခြားလူထုအသိုက်အဝန်းများမှ ပြည်သူများအတွက် အထူးပြင်ဆင်ထားသည့် စစ်တမ်းများဟူ၍ ကွဲပြားနိုင်သည်။ ဤတွင် အကျိုးစီးပွားအလိုက်အုပ်စုများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ မသန်စွမ်းသူများ၊ လူငယ်များ၊ ပြည်ပရောက်ပြည်သူများ၊ အမျိုးသား သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ သို့မဟုတ် ကျေးလက်အသိုက်အဝန်းများကဲ့သို့ ဖယ်ကြည့်ချက်လုပ်ခံ သို့မဟုတ် လက်လှမ်းမီရန်ခက်ခဲသော လူထုအသိုက်အဝန်းများ ပါဝင်နိုင်သည်။ အထွေထွေပြည်သူလူထုကို စစ်တမ်းကောက်ရာတွင် နမူနာအဖြစ် တစ်နိုင်ငံလုံးကို ကိုယ်စားပြုဖော်ပြနိုင်သည့် စာရင်းအင်းနမူနာကိုသာလျှင်အသုံးပြုမည် သို့မဟုတ် ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်စေမည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများက ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများက မိမိဆန္ဒဖြင့် ကိုယ်တိုင်ရွေးချယ်ပါဝင်ခြင်းကိုသာ လုံးလုံးလျားလျားအသုံးပြုပါက နမူနာသည် ကိုယ်စားပြုဖော်ပြနိုင်စွမ်း နည်းပါးမည်ဖြစ်ပြီး ရရှိလာသော အဖြေများကို ပြည်သူ့လူထုတစ်ရပ်လုံးအား ကိုယ်စားပြုသည့်အဖြေများအဖြစ် သတ်မှတ်ရုံဖြင့်ရန် မသင့်လျော်ပေ။ သီးခြားဦးတည်ဆောင်ရွက်သည့် စစ်တမ်းဖြစ်ပါက ဒီဇိုင်းရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ဦးတည်အုပ်စု၏ လူမှုပထဝီဆိုင်ရာနှင့် နောက်ခံအခြေအနေဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ပြည့်စီစေရန်အတွက် နည်းလမ်းများအား မည်သို့အကောင်းဆုံးမွမ်းမံပြင်ဆင်မည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည် ဖြစ်သည်။

ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေးကော်မရှင် (၂၀၁၇-၂၀၁၈) သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းမတိုင်မီ ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်များကို ကောက်ယူစုဆောင်းရန် အွန်လိုင်းနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင် တွေ့ဆုံရသော စစ်တမ်းနည်းလမ်းကွဲများ အမြောက်အများကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ **ကင်ညာနိုင်ငံ** (၂၀၀၂ ခုနှစ်) တွင် ကင်ညာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေးကော်မရှင် (CKRC) က အဓိကပြဿနာ ၂၀ အကြောင်း ထည့်သွင်းမေးမြန်းထားသည့် စစ်တမ်းတစ်ခုအား ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခဲ့ပြီး အထူးပြင်ဆင်ထားသည့် မေးခွန်းပေါင်း ၁၉၉ ခုပါဝင်သော စစ်တမ်းစာအုပ်ငယ်များ ထုတ်ဝေကာ အဆိုပါအရေးကိစ္စများကို ပြည်သူ့လူထုက နားလည်လာစေရန်နှင့် ပါဝင်အားဖြည့်မှုများ ဆောင်ရွက်လာနိုင်စေရန် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ **နီပေါနိုင်ငံ** (၂၀၀၈-၂၀၁၂) တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင် တွေ့ဆုံကာ မေးခွန်း ၁၅၀ ပါဝင်သော စာရင်းတစ်ခုပေး၍ တုံ့ပြန်ဖြေဆိုစေခဲ့သော်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများက အဆိုပါစာရင်းသည် အလွန်ရှည်လျားပြီး ၎င်းတို့နားမလည်သည့် အသုံးအနှုန်းများဖြင့် ရေးသားထားကြောင်း ပြန်လည်အစီရင်ခံခဲ့သည် (Interpeace et al. 2009)။

လူပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးတစ်ယောက်စီ သို့မဟုတ် အုပ်စုများနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင် တွေ့ဆုံစည်းဝေးခြင်း

ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ အားလုံးတွင် မျက်နှာချင်းဆိုင် တွေ့ဆုံစည်းဝေးခြင်းများကို လိုအပ်သောကြောင့် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပြီး အသိပညာပေးခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ကာ တစ်ခါတရံတွင် ရည်ရွယ်ချက်နှစ်မျိုးစလုံးအတွက် လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ ဆောင်ရွက်ရေးနည်းလမ်းများတွင် အကြောင်းအရာအလိုက်စဉ်ကျင်းပသည့် ပွဲများ၊ အစိုးရအရာရှိနှင့် ပြည်သူ့လူထု တွေ့ဆုံစည်းဝေးခြင်းများ၊ တင်ဆက်ဆွေးနွေးပွဲများ၊ ဦးတည်အုပ်စုများ၊ ကျပန်းရွေးချယ်သည့်၊ မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် ဆွေးနွေးငြင်းခုံခြင်းအဖွဲ့များ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားကောင်စီများ၊ သို့မဟုတ် ဖိတ်ကြားသူများသာ တက်ရောက်နိုင်သည့်ပွဲများ ပါဝင်သည်။ မျက်နှာချင်းဆိုင် တွေ့ဆုံစည်းဝေးခြင်းများသည် အများအားဖြင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းအတွက်ဖြစ်သော်လည်း ရေးဆွဲချမှတ်ထားသည့် ဒီဇိုင်းအပေါ်မူတည်၍ ဆွေးနွေးငြင်းခုံခြင်း သို့မဟုတ် တစ်ဘက်မှ သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူခြင်းတို့အတွက်လည်း လုပ်ဆောင်လေ့ရှိသည်။ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းမတိုင်မီ၊ မူကြမ်းရေးဆွဲနေစဉ်နှင့်/သို့မဟုတ်

နောက်ပိုင်းအဆင့် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း အဆင့်များတွင် လုပ်ငန်းစဉ်ဒီဇိုင်းနှင့် လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ အစီအစဉ်သတ်မှတ်ခြင်းတို့နှင့် ဆက်စပ်၍လည်း မျက်နှာချင်းဆိုင် တွေ့ဆုံ စည်းဝေးပွဲများကို ကျင်းပနိုင်သည်။ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်ကို ပုံဖော် သတ်မှတ်ရန်အတွက် လူပေါင်း ၁၀၀,၀၀၀ နီးပါးခန့် ပါဝင်သည့် မျက်နှာချင်းဆိုင် တင်ဆက်ဆွေးနွေးပွဲပေါင်း ၁၄၀ ခန့်ကို စီစဉ်ကျင်းပခဲ့သည်။ ကနဦး ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများဖြင့် ဖော်ထုတ်ထားသည့် အရေးပြဿနာ များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ (အခြားသော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ယန္တရားများနှင့် တွဲဖက်ကာ) နောက်ဆက်တွဲအစည်း အဝေးများကျင်းပပြီး ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည် (Brandt et al. 2011)။

ဓာတ်ပုံ - Escuela de Verano 'El Proceso Constituyente... claves para entenderlo' [နွေရာသီကျောင်း 'ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ် .. နားလည်ရန် အဓိကအချက်များ']၊ Municipalidad de Santiago, © Luis Hidalgo, published with CC licence BY-NC 2.0, <<https://www.flickr.com/photos/34361763@N03/24458376340>>.

မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်း အဆင့်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်သူ များသည် နိုင်ငံအနှံ့ရှိ မဲဆန္ဒနယ်များထံ သွားရောက်တွေ့ဆုံကာ ပြည်သူများ၏ သဘောထားအမြင်များကို မေးမြန်းစုဆောင်း၍ ပြန်လည်စုစည်းလေ့ရှိသည်။ မျက်နှာချင်းဆိုင် တွေ့ဆုံစည်းဝေးပွဲများတွင် ဖယ်ကြည့် ချန်လှပ်ခံ လူပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အုပ်စုများ အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်နိုင်စေရန်နှင့် မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်လာသူ များ၏ ဘက်လိုက်ဆောင်ရွက်မှုကို လျော့ပါးသက်သာစေရန်အတွက် ကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ၊ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စာတတ်မြောက်ခြင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် အခြားသော လက်လှမ်းမီပါဝင် နိုင်ရေးဆိုင်ရာ အဟန့်အတားများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ **အယ်ရီထရီးယားနိုင်ငံ** (၁၉၉၇ ခုနှစ်) တွင် နယ်လှည့်သွားလာနေထိုင်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း များတွင် ပါဝင်နိုင်ရန်အတွက် တစ်နေရာတည်း၌ ခေတ္တအခြေချနေထိုင်ရန် အစားအစာနှင့် ရေကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းက ရက်သတ္တပတ်အတန်ကြာ စီစဉ်ထောက်ပံ့ပေးခဲ့သည် (Brandt et al. 2011)။ အချို့သော နောက်ခံအခြေအနေများတွင် လူထုအသိုက်အဝန်းအဆင့် တွေ့ဆုံစည်းဝေးပွဲများ မဆောင်ရွက်နိုင်မီ ရိုးရာအကြီးအကဲများထံမှ ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံရန် လိုအပ်နိုင်သည် (ဥပမာ ၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဖိဂျီနိုင်ငံ အချို့ဒေသများ)။

ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများ

ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများအား ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းအတွက် ရည်ရွယ်၍ အသုံးပြုခြင်းကို ပိုမိုလုပ်ဆောင်လာကြပြီဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပြည်သူလူထုကို ကိုယ်စားပြုသည့် ကျား၊ မိန်းမ၊ နှင့် အမျိုးမျိုးသော အဖွဲ့များဖြစ်သည့် ‘လူထုငယ်အဖွဲ့များ’ နှင့် မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်လာသူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့်အဖွဲ့များ ပါဝင်နိုင်သည်။ ထိုသို့သော ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများကို ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းအတွက်အသုံးပြုခြင်း အောက်တွင်သာကေများကိုဖော်ပြထားပါသည် -

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်ပါအချက်များကို ပြန်လှန်သုံးသပ်ပြီး မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများကို ဦးစားပေးသတ်မှတ်ခြင်း (အိုင်စီလန်နိုင်ငံ၏ ၂၀၁၀ ခုနှစ် အမျိုးသားဖိုရမ်နှင့် ချီလီနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ကာဘီလ်ဒို)၊
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း မူကြမ်းရေးဆွဲရေးအဖွဲ့အတွက် အကြံပြုချက်များ တွေးဆဖော်ထုတ်ခြင်း (အိုင်ယာလန်နိုင်ငံ၏ ၂၀၁၇ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ် ညီလာခံများနှင့် မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ၏ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်း)၊^၄
- လိုက်နာရန် စည်းနှောင်မှုရှိသည့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲအတွက် အကြံပြုချက်များ တွေးဆဖော်ထုတ်ခြင်း (ကနေဒါနိုင်ငံ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ဗြိတိသျှကိုလံဘီယာ (၂၀၀၄ ခုနှစ်) နှင့် အွန်တာရီယို (၂၀၀၆ ခုနှစ်) နိုင်ငံသားညီလာခံများ)၊
- ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ မတိုင်မီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အဆိုပြုချက်များကို ပြန်လှန်သုံးသပ်ခြင်း (အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အော်ရီဂွန်တွင် အမြဲတမ်းလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် သတ်မှတ်လိုက်သော နိုင်ငံသားများ၏ ကနဦးစီမံချက် ပြန်လှန်သုံးသပ်ခြင်း)။

ဓာတ်ပုံ - အိုင်စီလန်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲ (Þjóðfundur) တွင် အရေအတွက်များပြားပြီး ကျား၊ မိန်းမ၊ နှင့် အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံအနှံ့အပြားမှ နိုင်ငံသားများက တစ်ရက်ကြာဆောင်ရွက်မည့် ဆွေးနွေးပွဲသို့ တက်ရောက်နေကြစဉ်၊ ၂၀၁၀ နိုဝင်ဘာ ၆၊ © Matito, published with CC licence BY-SA 2.0, <<https://www.flickr.com/photos/riggott/5155567757>>.

လူထုငယ်အဖွဲ့များ၊ မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းသီးသန့်အတွက် ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေခြင်းဖြစ်သော အစိုးရအရာရှိနှင့် ပြည်သူလူထု တွေ့ဆုံစည်းဝေးခြင်းများကို စံသတ်မှတ်ချက်များအလိုက် ခွဲခြားနိုင်သည်။ လူထုငယ်အဖွဲ့များကို ကျပန်းရွေးချယ်၍ဖွဲ့စည်းထားပြီး ပါဝင်သူများသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းရှိ ပြည်သူအချိုးအစားများကို ကိုယ်စားပြုနိုင်ရန်အတွက် တစ်ခါတရံ ပြင်ပအခြေအနေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသော ကျပန်းရွေးချယ်ခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ **အိုင်းရစ်ရှ်** နိုင်ငံသားစည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲများ (၂၀၁၆-၂၀၁၇ နှင့် ၂၀၁၉-၂၀၂၀) နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တွေ့ဆုံစည်းဝေးပွဲ (၂၀၁၂-၂၀၁၄) နှင့် **မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ**၏ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်းလုပ်ငန်းစဉ် (၂၀၁၇) တို့သည် မတူကွဲပြားသော ရွေးချယ်ခြင်းနည်းလမ်းများအား အသုံးပြုခဲ့သော်လည်း ယင်းတို့ကို ကျပန်းရွေးချယ်၍ တွေ့ဆုံစည်းဝေးခြင်းများအဖြစ် သာဓကထားနိုင်သည် (Fishkin and Zandanshatar 2017; Farrell et al. 2019 ကို ကြည့်ပါ)။ လူထုငယ်အဖွဲ့များတွင် အများအားဖြင့် ဦးဆောင်ဆွေးနွေးသူပါဝင်သော ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည် (Smith and Ryan 2014)။ ရရှိလာသော အကြံပြုချက်များသည် လိုက်နာရန်စည်းနှောင်မှုမရှိသော်လည်း အချို့ဖြစ်ရပ်များ၌ အဆိုပြုချက်များကို ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံး ပါဝင် ဆန္ဒပြုသည့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲသို့ လွှဲပြောင်းပေးပို့ရမည်ဖြစ်သည် (ဥပမာ **မြီတီသူ့ကိုလံဘီယာ** (၂၀၀၄) နှင့် **အွန်တာရီယို** (၂၀၀၆))။

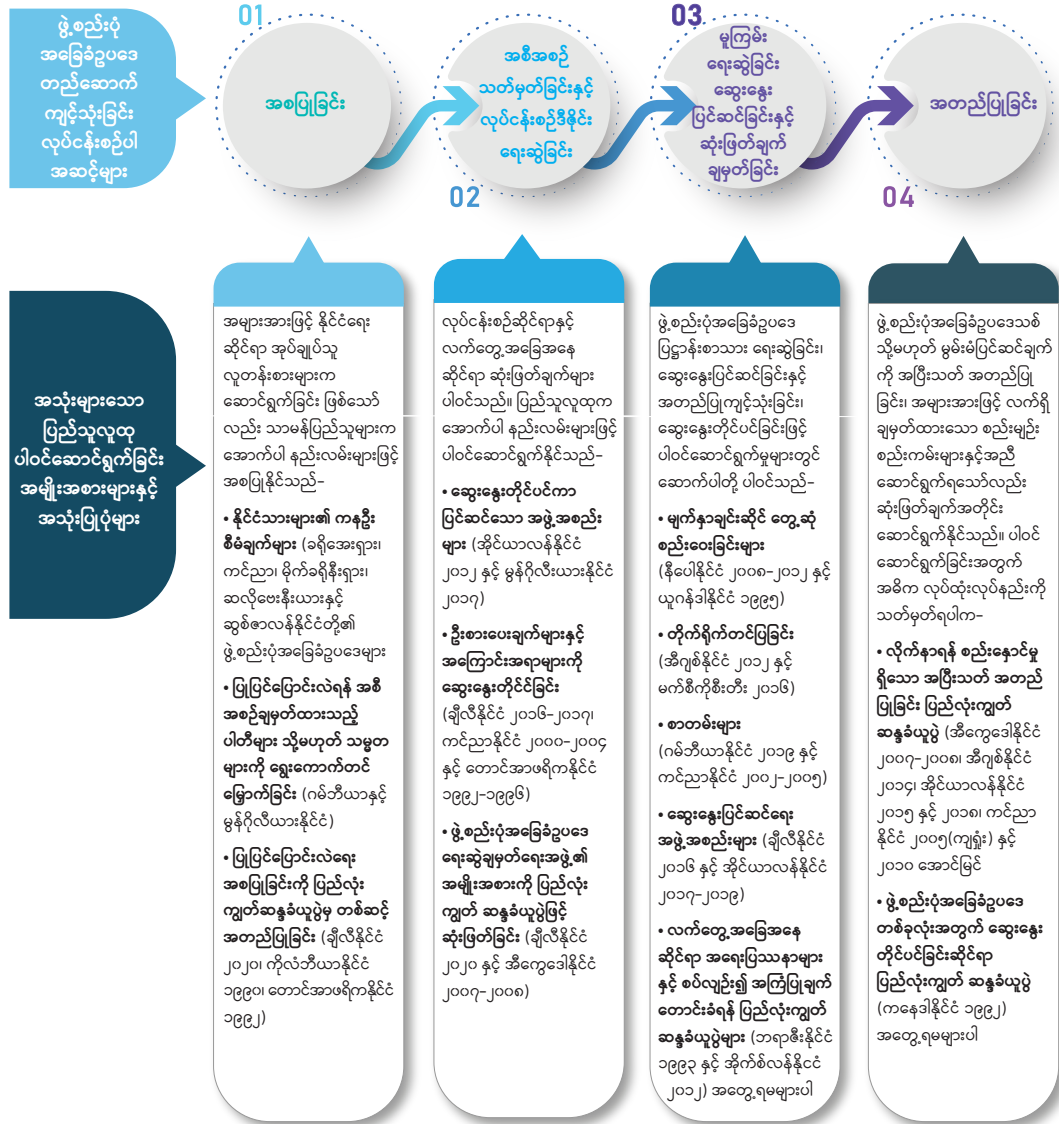
အစဉ်အလာအရ ဆောင်ရွက်သော မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်း အဖွဲ့အစည်း၏ သာဓကအဖြစ် **ချီလီနိုင်ငံ**၏ ကာဘီလ်ဒို ကိုကြည့်နိုင်သည်။ ၎င်းတို့၏ အဓိကရည်မှန်းချက်များကို ခြုံငုံဆိုရသော် အရေးပြဿနာ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခတစ်ခုကို အနက်ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ကာ မူလဇစ်မြစ်ကိုဖော်ထုတ်ပြီး သတင်းအချက်အလက်များ သို့မဟုတ် အဆိုပါအရေးကိစ္စနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ယခင်ဆောင်ရွက်ချက်များကို ပြန်လှန်သုံးသပ်၍ စုပေါင်းဖော်ထုတ်ထားကာ အများသဘောတူသည့် သဘောထားအမြင်များကိုချမှတ်၍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရေး အစီအစဉ်တစ်ရပ်ကို အကြံပြုတင်ပြနိုင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ ကာဘီလ်ဒိုကို မြူနီစီပါယ်အဆင့်နှင့် ဒေသတွင်းအဆင့်များတွင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး ဒေသန္တရ အရေးပြဿနာများနှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများ နှစ်မျိုးစလုံးကို ဖြေရှင်းရန်အသုံးပြုနိုင်သည်။

လူထုငယ်အဖွဲ့များနှင့် မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်း အဖွဲ့အစည်းများကို ဆောင်ရွက်သည့် နည်းလမ်းအားလုံးတွင် လုပ်ငန်းစဉ်ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်း၊ ရည်ရွယ်ချက်၊ လက်ရှိအခြေအနေနှင့် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများ၏ ရလဒ်များကိုပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာဖြင့် အသိပေးဖြန့်ဝေရန် အလေးထားဆောင်ရွက်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအတွက် 'ယုံကြည်ရသော တစ်ဆင့်ခံသတင်းအချက်အလက်ပေးအပ်သူ' အဖြစ် လူထုငယ်အဖွဲ့၏စွမ်းရည်များကို အပြည့်အဝအသုံးပြုလိုပါက ဤအချက်သည်အရေးကြီးသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ် ခိုင်မာစွာအမြစ်တွယ်ပြီးဖြစ်သော နိုင်ငံများမှ ဖြစ်ရပ်အချို့ကိုသုတေသနပြုရာတွင် ပြည်သူလူထုသည် အကြောင်းအရာတစ်ခုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အသိပညာပေးခြင်းကို လက်ခံရရှိထားပြီး အဆိုပါအကြောင်းအရာကို ဆွေးနွေးငြင်းခုံခြင်းပြုပြီးပါက ၎င်းကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံရေးသမားများ၏ အဆိုပြုချက်များထက် ပြည်သူလူထုအတွင်းမှ အဆင့်တူ သာမန်ပြည်သူများကို ပိုမိုယုံကြည်တတ်ကြောင်း တွေ့ရှိရသည် (ဥပမာ Warren and Gastil 2016)။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းကို ပြန်လှန်သုံးသပ်ရန်နှင့် အကြံပြုချက်ပေးရန်အတွက် လူထုငယ်အဖွဲ့အား စုရုံးစည်းဝေးစေခြင်းကို အသုံးဝင်သောဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတစ်ရပ်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည်။

နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေညီလာခံများကိုလည်း ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် စီစဉ်ကျင်းပနိုင်သော်လည်း ထိုပွဲများသည် လူထုငယ်အဖွဲ့နှင့် မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်း အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အရေးကြီးသောအချက်များ ကွာဟမှုရှိသည်။ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာညီလာခံများတွင် သာမန် ပြည်သူများ၊ အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မတူကွဲပြားသည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် အကျိုးစီးပွားအလိုက် အုပ်စုများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ရောနှောတက်ရောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပါဝင်တက်ရောက်သူများ ဤသို့ရောနှောနေခြင်းနှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာညီလာခံများသည် (အမြဲတစေ မဟုတ်သော်လည်း) တက်ရောက်သူများပြားသော ပွဲကြီးများဖြစ်သည့်အချက်ကို ထောက်ချင့်၍ ဤနည်းလမ်းကိုအသုံးပြုရန် စေ့စပ်စွာစဉ်းစားဆင်ခြင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းအတွက် အခြေခံမူများ သို့မဟုတ် အကြံပြုချက်များကို ကနဦးသဘောတူညီချက် ရယူနိုင်ရန် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနည်းလမ်းအဖြစ် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာညီလာခံများကို အသုံးပြုနိုင်သော်လည်း အဆင့်ပေါင်းစုံပါဝင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ်ပါဝင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများစွာအနက် တစ်ခုအဖြစ်သာ အများအားဖြင့်အသုံးပြုလေ့ရှိသည် (Brandt et al. 2011: Section 3.1.3 ကို ကြည့်ပါ)။ ဥပမာ **ဇမ်ဘီယာနိုင်ငံ** (၂၀၀၇ ခုနှစ်) တွင် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများစွာ ဆောင်ရွက်ပြီးချိန်၌ နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းအလျှော့ပေးမှုအဖြစ် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေညီလာခံကို စီစဉ်ကျင်းပခဲ့သည်။ အဆိုပါညီလာခံ၏ တာဝန်မှာ (Mung’omba) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေးကော်မရှင်က အဆိုပြုသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းကို ဆွေးနွေးပြင်ဆင်၍ ‘အတည်ပြုကျင့်သုံးရန်’ ဖြစ်သည်။ ညီလာခံတွင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းကိုသာ အသားပေးဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အတွက် လွှတ်တော်က သီးခြားဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခုအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဥပဒေနှင့်အညီ ‘ပြဋ္ဌာန်းအသက်ဝင်စေခြင်း’ ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည် (Kirkby and Murray 2016)။

လူထုငယ်အဖွဲ့များနှင့် စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲများ နှစ်မျိုးစလုံးသည် (လုပ်ငန်းစဉ်ဒီဇိုင်းအပေါ် မူတည်၍) ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု မြင့်မားနိုင်သော်လည်း အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်သော ပြည်သူလူထု၏ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနေရာတွင် အစားထိုးလုပ်ဆောင်ခြင်းမဟုတ်ပေ။ ထို့အပြင် နောက်ခံအခြေအနေနှင့် နည်းနာနိဿယအပေါ်မူတည်၍ လူထုငယ်အဖွဲ့များနှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာညီလာခံများသည် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုကို မြင့်မားစွာတတ်မြောက်ထားရန်လိုအပ်နိုင်ပြီး အထူးသဖြင့် နမူနာရွေးချယ်ခြင်း၊ သတင်းအချက်အလက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များဖန်တီးပြုစုခြင်း၊ ပညာရှင်များရွေးချယ်ခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်း၌ ရွေးချယ်ရန်မေးခွန်းများ ဖန်တီးခြင်းတို့ကို ကောင်းစွာကျွမ်းကျင်ရန် လိုအပ်နိုင်သည် (Center for Deliberative Democracy 2017 ကို ကြည့်ပါ)။

ပုံ ၂.၂ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း အဆင့်ဆင့်တွင် အသုံးများသော ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အမျိုးအစားများနှင့် အသုံးပြုပုံများ

မှတ်စုတိုများ

- 1 သို့ရာတွင် အကြောင်း-အကျိုးဆက်နွယ်မှုရှိသည်ဟု ထိုတွေ့ရှိချက်များအရ သတ်မှတ်၍မရနိုင်ပေ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့၏ အမျိုးအစား၊ နိုင်ငံတကာမှ ပါဝင်လုပ်ဆောင်သူများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ပြင်ပဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်မှု အတိုင်းအတာ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ပါ အကြောင်းအရာများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ‘သဏ္ဍာန်တူတူပမူ’ များ၏ လက်ရှိလားရာများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာမှ သက်ဆိုင်သူများ၏ သဘောတူညီချက်များနှင့် အလားတူ အခြားအချက်များသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရာတွင် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။
- 2 ဤစာစောင်တွင် အနက်ဖွင့်ဆိုထားသည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းကို နည်းလမ်းပေါင်းစုံဖြင့်ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာနိုင်ပြီး ကြုံတွေ့ရသည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ အရေး

ကိစ္စများ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများနှင့်အညီ အသေးစိတ်အချက်များကို ဖော်ပြနိုင်သည်။ Widner (2017) က ဤလုပ်ငန်းစဉ်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်း၊ အတည်ပြုကျင့်သုံးခြင်းနှင့် အပြီးသတ်အတည်ပြုခြင်းဟူ၍ အဆင့်များပိုင်းခြားခဲ့သည်။ Banting and Simeon (1985) က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအဆင့် မတိုင်မီ ကြိုတင်ဆောင်ရွက်သည့် အဆင့်တစ်ခုဖြစ်သော အကျိုးစီးပွားအလိုက် စည်းရုံးစုစည်းခြင်းကို ထပ်ပေါင်းဖြည့်ခဲ့သည်။ Ghai and Galli (2006) ကလည်း အလားတူပင် သဘောတူညီချက်ရယူခြင်းနှင့် နယ်ပယ်အတိုင်းအတာ သတ်မှတ်ခြင်း အဆင့်တစ်ခုရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အင်စတီကျူးရှင်းများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ဖန်တီးချမှတ်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်တစ်ခု ထည့်သွင်းခဲ့သည်။ Elkins et al. (2009) က လုပ်ငန်းစဉ်ကို ရေးသားခြင်း၊ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းဟူ၍ ရိုးရှင်းစွာပိုင်းခြားသတ်မှတ်ခဲ့ပြီး Eisenstadt et al. (2015) ကလည်း အလားတူပင် လုပ်ငန်းစဉ်ကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ ငြင်းခုံဆွေးနွေးခြင်းနှင့် အပြီးသတ်အတည်ပြုခြင်း အဆင့်များအဖြစ် ပိုင်းခြားခဲ့သည်။

- 3 သတ်မှတ်နှစ်အပိုင်းအခြားပြည့်ချိန်တိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို မပျက်မကွက် ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေးအတွက် သောမတ်စ်ဂျက်ဖာဆင်က ၁၈ ရာစုနှစ်မှစတင်၍ အဆိုပြုခဲ့သော အကြံဉာဏ်အယူအဆများ ရှိသည်။ မိုက်ခရိုနီးရှားနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် မွမ်းမံရန် စည်းဝေးဆောင်ရွက်ခြင်း ပြုမည်၊ မပြုမည်ကို လွှတ်တော်က ၁၀ နှစ်လျှင်တစ်ကြိမ် မဲဆန္ဒရှင်များကို မေးမြန်းခြင်း ပြုရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပြီး (အပိုဒ် ၁၊ အပိုဒ်ခွဲ ၁၄) အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုမှ အချို့ပြည်နယ်များရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်လည်း အလားတူလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများပါဝင်သည်။ သို့ရာတွင် အပြောင်းအလဲဖော်ဆောင်ရန် လှုံ့ဆော်ခြင်းအား အုပ်စုတစ်ခုခုက စတင်အရေးဆို၍ ဆောင်ရွက်ခြင်းကိုသာ အများအားဖြင့် တွေ့ရသည်။
- 4 ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုသိရှိလိုပါက <<https://cdd.stanford.edu/what-is-deliberative-polling/>> ကို ကြည့်ပါ။

၃။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို အာရုံစိုက်ပြီး ကျင့်သုံးမည်နည်း။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းအပေါ် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှု

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းသည် အားပြိုင်မှုကြုံတွေ့နေရသော နိုင်ငံရေး စင်မြင့်ပေါ်တွင် အမြဲတစေနီးပါး ပေါ်ပေါက်လာလေ့ရှိသည်။ အဆိုပါလုပ်ငန်းစဉ် အောင်မြင်နိုင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် သို့မဟုတ် မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်သည် ပြည်သူ့အများစု၏ အားပေးထောက်ခံမှုဖြင့် တရားဝင်မှုရရှိရန်နှင့် နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းမှ သဘောတူညီမှုကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိရရှိရန် လိုအပ်သည်။

ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကောင်းမွန် ထိရောက်သော ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အလွန်အရေးပါသည်။ ထိုသို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်နှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွက် အကျိုးကျေးဇူးများစွာရရှိနိုင်သည်ဟု ယူဆ သတ်မှတ်ထားသည်။ သို့ရာတွင် ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ပြဿနာအားလုံးကို ဖြေရှင်းပေး နိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်မဟုတ်ဘဲ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ရရှိနိုင်သည့် အကျိုးရလဒ်များ နှစ်မျိုးစလုံး၏ အရေးပါပုံအပေါ် လိုအပ်သည်ထက်ပို၍ အလေးပေးမိနိုင်မည့်အန္တရာယ်ရှိသည်။ ဥပမာ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အင်အား တောင့်တင်းခိုင်မာမှု၊ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ သက်ဆိုင်သူများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု သို့မဟုတ် အတိုက်အခံပြုမှု၏ သဘောသဘာဝနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သဘောတူညီမှုပြုကာ ထည့်သွင်း ပြဋ္ဌာန်းထားသော အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာအစီအမံများ အစရှိသည့် အခြားအချက်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့် ပါက ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ပြည်သူလူထု၏ ခံယူချက်သဘောထားများ သို့မဟုတ် ရလဒ်များအပေါ် မည်မျှအတိုင်းအတာထိ အမှန်တကယ် လွှမ်းမိုးထောက်ပံ့နိုင်ကြောင်း ရှင်းလင်းစွာမသိရှိရသေးပေ (ဥပမာ Negretto 2013, 2020b; Hudson 2021a, 2021b ကို ကြည့်ပါ)။ **ဗင်နီဇွဲလားနိုင်ငံ** (၁၉၉၉) တွင် လုပ်ငန်းစဉ် တစ်လျှောက် ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် မြင့်မားသော်လည်း လူကြိုက်များဝါဒီဖြစ်သူ ဟူဂို ချာဗက်ဇ်အနေဖြင့် မိမိ၏အကျိုးစီးပွားအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေသော ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်မှုများကိုသာ ရွေးချယ်ကာ အာဏာရှင်စနစ်အစိုးရအား အသက်သွင်းရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အသုံးပြုခြင်း အား မဟာန့်တားနိုင်ခဲ့ပေ (Brewer Carías 2010; Landau 2013)။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ **တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ** (၁၉၉၈-၁၉၉၆) ၌ တိုးတက်ခေတ်မီကာ အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှုရှိသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြည်သူ့ အများစု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့် ချမှတ်ခဲ့ခြင်းမဟုတ်ဘဲ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူ များက ဦးဆောင်ရေးဆွဲခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ချက်များ အများအပြားတွင်၊ အထူးသဖြင့်

ဒီမိုကရေစီ စနစ်သို့ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခမှ ငြိမ်းချမ်းရေးသို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများ၊ ထို့အပြင် ပါတီပေါင်းစုံ ပါဝင်သော နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းအများစုတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာမှ သက်ဆိုင်သူများ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် သဘောတူထောက်ခံမှုတို့သည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အင်စတီကျူးရှင်းများ ဖွဲ့စည်း တည်ထောင်လည်ပတ်ရာတွင် (အဓိက အခန်းကဏ္ဍ မဟုတ်လျှင်သော်) အဓိကကျသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည် (ဥပမာ Arato 2016; Higley and Burton 2006; Negretto 2020b; Saati 2017 ကို ကြည့်ပါ)။ ဤအချက်ကို ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်များနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မြင်တွေ့နိုင်ပြီး **တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ** (၁၉၈၈-၁၉၉၅) နှင့် **နီပေါနိုင်ငံ** (၂၀၀၆-၂၀၁၅) တို့ကို သာဓကထားနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဤအချက်ကိုတွေ့မြင်နိုင်သည့် အခြားသော သာဓကဖြစ်ရပ်များမှာ ရွေးကောက်ပွဲအလွန် အကြမ်းဖက်မှုအပြီးတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာ လွှမ်းမိုးသူများ၏ ထောက်ခံကူညီမှုကိုရရှိခဲ့သော **ကင်ညာနိုင်ငံ** (၂၀၀၈-၂၀၁၀)၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင် ပြောင်းလဲခြင်းကို နိုင်ငံရေးဦးစားပေးချက်တစ်ခုအဖြစ် ကာလရှည်ကြာ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သော်လည်း အတိုက်အခံပြုခြင်းကို ကြုံတွေ့နေရသည့် **မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ** (၂၀၁၇-၂၀၁၉)၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို အတည်ပြုနိုင်ရန်အတွက် လက်ရှိအာဏာရအစိုးရနှင့် အဓိကအတိုက်အခံပါတီများအကြား ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုကို လိုအပ်သည့် **ဘိုလီဗီးယားနိုင်ငံ** နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများအကြား ညှိနှိုင်းအလျှော့ ပေးမှုတစ်ရပ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ကိုရေးဆွဲခဲ့သော **ပိုလန်နိုင်ငံ** (၁၉၉၃-၁၉၉၇) တို့ ဖြစ်သည် (Bell and Zulueta-Fülscher 2016; Bisarya 2016; Houlihan 2020a; Murray 2020; Negretto 2020b; Negretto and Wandan 2020 ကို ကြည့်ပါ)။

ထို့ကြောင့် လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများသည် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစား၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း စီမံကိန်း၏ ရေတို၊ ရေလတ်နှင့် ရေရှည် မျှော်မှန်းရလဒ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် အချင်းချင်းပတ်သက်ဆက် နွှယ်မှုတို့ကို မပျက်မကွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ လက်တွေ့ကျနေရသည့် နိုင်ငံရေးဟန်ချက် အရ ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် မည်သည့်အရာများကို ပြည့်မြောက်စေနိုင်မည်နည်း။ ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှုတို့သည် အပြန်အလှန် ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့ပေးနိုင်စေရန် မည်သို့ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်နိုင်မည်နည်း။

ဤအပိုင်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ရှိ သီးခြားရည်မှန်း ချက်များ သို့မဟုတ် ထပ်တိုးရည်မှန်းချက်များကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အားလှုံ့ဆော်ကာ နည်းလမ်းတစ်ရပ်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို အလေးပေးဆွေးနွေးထားသည်။ ပထမဦးစွာ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် အသွင်ပြောင်းလဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှတစ်ဆင့် ပြည့်မြောက်အောင်မြင် နိုင်မည်ဟု ထင်မြင်ယူဆသည့်အချက်များ (နှင့် ဆက်စပ်အန္တရာယ်များ) ကို သီအိုရီအရနှင့် လက်တွေ့သုတေသန ပြုထားချက်များအား လေ့လာဆန်းစစ်သည်။ ဒုတိယပိုင်းတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းဆောင်ရွက်ချက် အောင်မြင်နိုင်ရန် လိုအပ်သော အုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစား၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများအကြား ဆက်နွှယ်မှုကို အလေးပေးဖော်ပြထားသည်။ ဤသို့ဖော်ပြရာ တွင် လုပ်ငန်းစဉ်၏အဆင့်ဆင့် သီးခြားရည်မှန်းချက်များကို ပြည့်မီနိုင်ရန်အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူ များအနေဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို မည်သို့အသုံးပြုရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ ကြောင်း မီးမောင်းထိုးဖော်ပြရန်အတွက် ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်များကို အဓိကအသုံးပြုထားသည်။

ဓာတ်ပုံ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အစည်း၊ နီပေါနိုင်ငံ၊ ၂၀၁၅ စက်တင်ဘာ ၁၅။ © UPF International ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ထုတ်ဝေသည်။ မူပိုင်ခွင့်အားလုံး မှတ်ပုံတင်ပြီး။

၃.၁။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သည့် အရာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သိရှိထားချက်များ၊ မသိရှိသေးသောအချက်များနှင့် အန္တရာယ်များ

ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ထိရောက်မှု ‘ရှိ၊ မရှိ’ နှင့် မည်သို့ထိရောက်သည်ကို ယခုထိတိုင် ကောင်းစွာနားလည်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် လက်တွေ့တွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီ၏ သဘောထားခံယူချက်များနှင့် အမူအကျင့်များအပေါ် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်ခြင်း၊ ညှိနှိုင်းမှုဟန်ချက်ကို ပုံဖော်ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေခြင်း သို့မဟုတ် ဒီမိုကရေစီနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးရလဒ်များကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့အား မည်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ကြောင်း လက်တွေ့ဒေတာအချက်အလက်များ အနည်းအကျဉ်းသာရှိသည်။^၁

အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခဒဏ်သင့်နေသော သို့မဟုတ် အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းနေသောနိုင်ငံများတွင် ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတည်ဆောက်ခြင်း ရည်မှန်းချက်များနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှုကို ချဲ့ထွင်မြှင့်တင်ရန်၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲတွင် ချမှတ်လိုက်သည့် နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းသဘောတူညီမှုကို အမြစ်တွယ်စေရန်၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင်း ရင်ကြားစေခြင်းနှင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် နိုင်ငံတော်၏ မျှော်မှန်းချက်နှင့် စံတန်ဖိုးများကို စုပေါင်း၍ (ပြန်လည်) ဖွင့်ဆိုသတ်မှတ်ရန် အသုံးပြုသည့် ယန္တရားတစ်ခုအဖြစ် အဆိုပါလုပ်ငန်းစဉ်ကို နားလည်ရှုမြင်နိုင်သည် (ဥပမာ Hart 2003; Samuels 2006; Ghai and Galli 2006; Gluck and Brandt 2015)။ လူထုနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အရေးကိစ္စများ၌ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်လည်း အကျိုးဝင်သည်ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုသည့် ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်များမှ အစပြုခဲ့သော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံများ၏ ဥပဒေရေးရာရေးဆွဲချမှတ်ချက်များဖြင့် အထက်ပါဖော်ပြချက်များကို ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသည် (Hart 2010; Franck and Thiruvengadam 2010)။

ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် တစ်ဦးချင်းအဆင့်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများအကြောင်း အသိပညာရရှိစေပြီး ပြည်သူတစ်ယောက်အနေဖြင့် ချိတ်ဆက်ပါဝင်သည် ဟူသောခံစားချက်ကို ရရှိစေသောကြောင့် တန်ဖိုးထားဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြသည် (ဥပမာ Rousseau 1923 [1761]; Mill 2004 [1862]; Moehler 2006 ကို ကြည့်ပါ)။ ဒီမိုကရေစီအပေါ် သဘောထားခံယူချက်ကို ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေပြီး ပိုမို၍ဒီမိုကရေစီနည်းကျသည့် အမူအကျင့်များကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့် အကျိုးကျေးဇူးလည်းရှိသည်ဟု သတ်မှတ်ထားကြသည် (Moehler 2008)။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံအဆင့်တွင် ဒီမိုကရေစီသို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းအတွက် ပါဝင်ကူညီခြင်းဖြစ်သည်ဟု သိရှိနားလည်ထားကြသည် (ဥပမာ Samuels 2006; Pateman 1970)။ ဤသို့ဖြစ်ခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမှာ အနာဂတ်တွင် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် ပြည်သူအများစု ထောက်ခံအားပေးခြင်းဖြင့် ရရှိသော တရားဝင်မှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြည်သူများက ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရမည်ဟူသော ခံစားချက်တို့ ပေါ်ပေါက်လာစေရန်အတွက် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အလွန်အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည် (Hart 2003; Ihonvbere 2000; Gluck and Brandt 2015; UN Secretary-General 2020)။

ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သက်တမ်းနှင့်လည်း ဆက်စပ်နေပြီး (Elkins et al. 2009) ထို့အပြင် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှုရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာနှင့်လည်း အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိဆက်စပ်နေကာ အထူးသဖြင့် အခွင့်အရေးများနှင့် ဒီမိုကရေစီအင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထပ်တိုးဖြည့်ခြင်း ဆောင်ရွက်ချက်မျိုးမှတစ်ဆင့် ဖြစ်သည် (ဥပမာ Voigt 2003; Samuels 2006; Ginsburg et al. 2008, 2009; Hudson 2018; Maboudi and Nadi 2016; Landemore 2017)။² နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံအဆင့်တွင် ပိုမိုရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း (Ghai and Galli 2006; Hart 2003; Samuels 2006; Wallis 2014, 2016) နှင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ငြိမ်းချမ်းရေး သီအိုရီအရ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအဆင့်တွင်လည်း အလားတူအကျိုးသက်ရောက်မှုကို ရရှိနိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည် (ဥပမာ Levy 1989; Hegre et al. 2001)။ ဤအဆိုပြုချက်များကို လက်တွေ့အချက်အလက်များဖြင့် အတည်ပြုကာ စိစစ်ခွဲခြမ်းစိစစ်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည် (ဥပမာ Eisenstadt et al. 2015, 2017; Eisenstadt and Maboudi 2019; Elkins et al. 2009; Ginsburg et al. 2008, 2009; Hudson 2021b; Negretto 2020b; Saati 2015; Widner 2005, 2008)။

အခြားတစ်ဖက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၌ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတွင် အခက်အခဲများနှင့် အန္တရာယ်များကိုလည်း ကြုံတွေ့ရနိုင်သည်။ ဥပမာ ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း၊ ကျယ်ပြန့်စွာပါဝင်စေပြီး ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း သို့မဟုတ် အပြီးသတ်အတည်ပြုခြင်း ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများ စသည်တို့လုပ်ဆောင်၍ ပြည်သူလူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် လူမှုအုပ်စုများအားလုံးကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပေးသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ ရရှိနိုင်သည်ဟူသည့်အယူအဆအတွက် အထောက်အထားမရှိပေ (Negretto 2020a: 108)။ ထို့အပြင် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ချဲ့ထွင်လုပ်ဆောင်ပါက ရေးဆွဲချမှတ်လိုက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရှေ့နောက်မညီညွတ်မှုများပါဝင်လာခြင်း သို့မဟုတ် ညှိနှိုင်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များ ပိုမိုရှုပ်ထွေးလာခြင်း သို့မဟုတ် ညှိနှိုင်းရာတွင် အစွန်းရောက်သော တောင်းဆိုချက်များ ပေါ်ထွက်လာစေခြင်းတို့ ဖြစ်ပွားစေနိုင်သည်။ တစ်ခါတရံတွင် ကျယ်ပြန့်စွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်

လူများစုဝါဒီများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီ စွမ်းဆောင်ရည် တို့အပေါ် မလိုလားအပ်သော အကျိုးဆက်များ သက်ရောက်စေနိုင်သည် (Saati 2017; Wheatley and Germann 2016)။

ပဋိပက္ခဒဏ်သင့်နေသော နိုင်ငံများနှင့် ကွဲပြားခြားနားမှု မြင့်မားသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပိုမိုပြင်းထန်သည့် အန္တရာယ်များကို ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်သည်။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အဓိပ္ပါယ်လေးနက်ပြည့်ဝမှု မရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးသားပိုင်ခွင့်ရှိသော အကြွင်းမဲ့အခွင့်အာဏာ ကို ရရှိထားသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် မည့်သူများနှင့် ပြည်သူလူထုတို့အကြား သဘောထားမတိုက်ဆိုင်ဘဲ အငြင်းအခုံများပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည် (ဥပမာ Gluck and Brandt 2015; Negretto 2017)။ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် အခြား အန္တရာယ်များတွင် လွှမ်းမိုး ချုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းရှိသော အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် အကျိုးစီးပွားအလိုက် အဖွဲ့များက ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်ခြင်းဖြင့် ရှိရင်းစွဲပြည်တွင်းအခက်အခဲများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေခြင်း သို့မဟုတ် သဏ္ဍာန်ကွဲ မငြိမ်သက်မှုများကို ဖန်တီးခြင်း၊ ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်ကို တိုင်းရင်းသားအမြင် တောင်အတွင်း သွတ်သွင်းခြင်း သို့မဟုတ် ဗဟုဝါဒတိုက်ဖျက်ရေး သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံစနစ်တိုက်ဖျက် ရေးအမြင်ရှိသည့် အစီအစဉ်ဆောင်ရွက်မှုများ ကျယ်ပြန့်လာခြင်းတို့ ပါဝင်သည် (Ghai and Galli 2006; Gluck and Brandt 2015)။

အင်စတီကျူးရှင်းများ ခိုင်မာအားကောင်းမှုမရှိသည့် နောက်ခံအခြေအနေများတွင် ‘လူကြိုက်များ သော ဆန္ဒ’ ကို အထောက်အကူအဖြစ် အသုံးပြုလိုက်နာခြင်းကို အလွဲသုံးစားပြု၍ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများက တစ်ဖက်သတ်သဘောဖြင့် တိုင်းပြည်ကို ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းများနှင့် ဆန့်ကျင်စွာ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ ဤဖြစ်ရပ်အတွက် သာဓကကို ဘယ်လာရစ်နိုင်ငံ (၁၉၉၆)၊ ရုရှား နိုင်ငံ (၁၉၉၃ နှင့် ၂၀၂၀) နှင့် ကာဇတ်စတန်နိုင်ငံ (၁၉၉၅) တို့မှ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများတွင် တွေ့နိုင် သည် (Partlett 2012)။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အစည်းတွင် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ သို့မဟုတ် ညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့က လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်နိုင်ပါကလည်း အဆိုပါဖြစ်ရပ်မျိုး ဖြစ်ပွားနိုင်ပြီး သာဓကအနေဖြင့် အရှေ့တီမောနိုင်ငံ (၂၀၀၁-၂၀၀၂)၊ ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ (၂၀၁၀-၂၀၁၁) နှင့် ဂျော်ဂျီယာနိုင်ငံ (၂၀၀၇) တို့တွင် တွေ့နိုင်ပြီး (Aucoin and Brandt 2010; Negretto and Wandan 2020; Morrison 2017) ဇင်ဘာဘွေနိုင်ငံ (၂၀၀၈-၂၀၁၃) တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့်အတိုင်း ပြည်သူလူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့က အင်အားသုံးခြောက်လှန့်၍ ပြည်သူလူထု၏ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်များကို ခြယ်လှယ်ပါကလည်း ဤအခြေအနေမျိုး ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည် (Ndulo 2010)။ တစ်ခါတရံတွင် မိမိအကျိုးစီးပွားအတွက် ချမှတ်သော နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်များကို ပြည်သူလူထုနှင့် ဆွေးနွေးငြင်းခုံခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ချန်လှပ်ထားခဲ့လေ့ရှိသည်။ သာဓကမှာ ဖီဂျီနိုင်ငံ (၂၀၁၂-၂၀၁၃) ဖြစ်ပြီး ပြည်သူလူထုထံမှ မှတ်ချက်တောင်းခံ ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်အရ ၂၀၀၆ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းခြင်းကြောင့် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ကိစ္စရပ်များအတွက် ခြွင်းချက်မရှိ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးရမည်ဟူသော အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာမှ နိုင်ငံရေးအာဏာ လွှမ်းမိုးသူများ၏ သဘောတူညီချက်ကို အသိပေးဖော်ပြခဲ့ခြင်း မရှိပေ။

၃.၂ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှု ဟန်ချက်

အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာမှ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများနှင့် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အကြား ဆက်နွှယ်မှုမှာရှုပ်ထွေးပြီး ယင်းတို့နှစ်ခုသည် အပြန်အလှန် ဩဇာလွှမ်းမိုး

သက်ရောက်သည် (Moehler 2008)။ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ သဘောတူညီချက်များသည် ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်အပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိပြီး အချို့သောအခြေအနေများတွင် ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်သည် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ ညှိနှိုင်းမှု ဟန်ချက်အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိသည်။

ပညာရပ်ဆိုင်ရာ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းသည် လိုအပ်၍ ဆောင်ရွက်ရသော နိုင်ငံရေး အပေးအယူပြုခြင်းနှင့် အလွန်သီးခြားစီဖြစ်နေပါက ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ကောင်းမွန်ထိရောက်သည်ပင်ဖြစ်စေ မူကြမ်းကို နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပိုင်းများသို့ လက်လွှဲပေးအပ်သောအခါ သို့မဟုတ် ‘ပြန်လည်အသိပေးသောအခါ’ ပြဿနာများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ ဥပမာ **အိုက်စလန်နိုင်ငံ** (၂၀၁၃) နှင့် **ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ** (၂၀၂၀) တို့တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲရေး အဖွဲ့အစည်းများသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအချက်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများထံမှ လိုအပ်သော သဘောတူညီချက်များကို မရရှိသေးမီ ကျယ်ပြန့်သော ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို အသုံးပြု၍ အဆိုပြုမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်၍ အတည်ပြုရန်အတွက် အဆိုပြုသည့်အား နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပိုင်းများသို့ လက်လွှဲပေးအပ်သည့်အခါ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများက သဘောမတူနိုင်ဘဲ လုပ်ငန်းစဉ်များကို အဆုံးသတ်ခဲ့ရသည်။

သို့ရာတွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အကျိုးသက်ရောက်မှုကင်းသော သို့မဟုတ် နည်းပါးသော အခန်းကဏ္ဍမှသာ ပါဝင်သည်ဟု သတ်မှတ်၍မရပေ။ ကောင်းစွာ စီစဉ်ဖွဲ့စည်းထားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုသည် ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းနှစ်မျိုးစလုံးတွင် အသုံးပြုနိုင်ကာ အပြန်အလှန် ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့ပေးနိုင်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ချမှတ်ပေးနိုင်သည်။ ဤသို့ရှုမြင်ပါက ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်ရယူခြင်းကို နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အထောက်အကူပေးနိုင်သည်။ ယင်းတို့ကို ဖော်ပြရသော် -

- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို ပေးအပ်နိုင်ခြင်း၊
- ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် ပါဝင်လိုသောဆန္ဒ နည်းပါးသည့်အဖွဲ့များကို သွေးဆောင်နိုင်ခြင်း၊
- လုပ်ငန်းစဉ်ကို မည်သို့ဆောင်ရွက်၍ မည်သူတို့အား ထည့်သွင်းပါဝင်စေမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အထောက်အကူပေးနိုင်ခြင်း၊
- ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်ကို ပုံဖော်ရေးဆွဲပေးနိုင်ခြင်း၊
- မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ အကြံဉာဏ်များ တွေးဆပေးအပ်နိုင်ခြင်းနှင့် ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်များကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများ သိရှိနိုင်စေခြင်း၊
- အငြင်းပွားနေကြသော အရေးပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်း နှင့်
- အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ သဘောတူညီမှုကို ရယူရာတွင် အထောက်အကူပေးနိုင်ခြင်း တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရရှိရန် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အသုံးပြုခြင်း

လုပ်ငန်းစဉ်အစတွင် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပကာ ပြည်သူလူထုပါဝင်စေခြင်းကို ပုံမှန်အားဖြင့် ဆောင်ရွက်လေ့မရှိသော်လည်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းများကို အစပြုရန်အတွက် ပြည်သူလူထုထံမှ အခွင့်အာဏာနှင့် တရားဝင်မှုတို့ကို ရယူနိုင်ရန်အတွက် တစ်ခါတရံတွင် စီစဉ်ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်၊ **တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ**မှ ‘de Klerk ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ’ သည် အာဏာရအစိုးရအတွင်းရှိ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းအဆုံးသတ်နိုင်ရန် ကျင်းပခြင်းဖြစ်သည်။ လူဖြူလူမည်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ပယ်ဖျက်ရန် ANC နှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများအား ၁၉၈၉ ခုနှစ်မှ စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း အာဏာရအစိုးရဖြစ်သည့် အမျိုးသားပါတီ (NP) မှ အမာခံပါတီဝင်များက ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း၍ သဘောတူညီချက်ရယူခြင်းဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းကို ဆောင်ရွက်မည့်အကြံဉာဏ်အား အတိုက်အခံပြုခဲ့ကြသည်။ အမျိုးသားပါတီ နှစ်ခြမ်းကွဲသွားပြီး လက်ယာယိမ်းများက ကွန်ဆာဗေးတစ်ပါတီ (CP) ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ကာ လူမည်းများဦးဆောင်သည့် အစိုးရလက်အောက်မှ အနာဂတ်ကိုကြိုတင်စိုးရိမ်ပူပန်ကြသော ရှေးရိုးစွဲလူဖြူများ၏ အကြောက်တရားများအပေါ် အခွင့်ကောင်းယူကာ အမြတ်ထုတ်ခဲ့ကြသည်။ ဒေသန္တရ ရွေးကောက်ပွဲအများအပြားတွင် CP အနိုင်ရရှိပြီးနောက် သမ္မတ de Klerk သည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကို ဥပဒေနှင့်အညီ အတည်ပြုရန်နှင့် CP ၏ လူနည်းစုဖြစ်သော တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကို ဘေးဖယ်ထားနိုင်ရန်အတွက် (လူဖြူလူမည်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှု စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအရ လူဖြူများကိုဆိုလိုရင်းဖြစ်သော) ‘ပြည်သူလူထု’ ထံမှ အခွင့်အာဏာပေးအပ်ခြင်းကိုရယူရန် လိုအပ်ခဲ့သည်။ ယင်းဆောင်ရွက်ချက်မှာ နိုင်ငံ၏အနာဂတ်အပေါ် နက်ရှိုင်းစွာ အကျိုးသက်ရောက်မည့် အလောင်းအစားကို ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အဆုံးသတ်တွင် အလိုရှိသည့်ရလဒ် ထွက်ပေါ်လာကာ de Klerk သည် အမာခံအတိုက်အခံများကို ဘေးဖယ်၍ ANC နှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန် လိုအပ်သော ပြည်သူ့အများစု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုကို ရယူနိုင်ခဲ့သည်။

အလားတူပင် ၁၉၇၆ ခုနှစ်၌ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဖရန်ဆစ်စ်ကိုဖရန်ကို၏ အာဏာရှင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အောက်မှ လွတ်မြောက်လာပြီးနောက် **စပိန်နိုင်ငံ**သည် နိုင်ငံရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ် အစပြုရာ၌ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို စီစဉ်ကျင်းပခဲ့သည်။ ပြည်သူ့အများစုထောက်ခံအားပေးသော တရားဝင်မှုကိုမရရှိထားသည့် အစိုးရတစ်ရပ်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းကို ဥပဒေနှင့်အညီအတည်ပြုရန် ထိုသို့မဲဆန္ဒပြုခြင်းကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည် (Comella 2013)။ ဘုရင်က ရာထူးခန့်အပ်ပြီးနောက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားဖြစ်သည့် သမ္မတ အဒိုဖီဆွာရက်သည် နိုင်ငံရေးအယူအဆအမျိုးမျိုးကို စွဲကိုင်ထားသည့်ပါတီများနှင့် သဘောတူညီချက်များ စတင်ဆွေးနွေးချမှတ်ခဲ့သည်။ ချမှတ်ထားသည့်အစီအစဉ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက် ဥပဒေအရ လိုအပ်ချက်များမှာ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့၏ အတည်ပြုခြင်းနှင့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲမှတစ်ဆင့် ပြည်သူ့အများ၏ ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့် အတည်ပြုခြင်းတို့ဖြစ်သည်။^၃ ထို့ကြောင့် သမ္မတဆွာရက်က ၎င်း၏အဆိုပြုချက်များကို Ley para la Reforma Política (နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း ဥပဒေ) တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့သည်။ အဆိုပါမူကြမ်းတွင် ပြည်သူ့အများစု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့် အချုပ်အခြာအာဏာရရှိနိုင်သည့် အခြေခံမူကိုထည့်သွင်းထားပြီး ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းဥပဒေများ’ ကို ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြကာ ယင်းဥပဒေများကို အစိုးရမှဖြစ်စေ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့မှဖြစ်စေ အဆိုပြုတင်သွင်းရမည်ဖြစ်သည်။ မဲဆန္ဒပြုသူများအနက် ၉၄% ကျော်က ဤအစီအစဉ်ကို ထောက်ခံခဲ့သဖြင့် အစိုးရသည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများကို စီစဉ်ကျင်းပခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ခြင်းတို့အား စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်အရ ဥပဒေအရဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ကို ရရှိခဲ့သည် (Comella 2013)။

များမကြာမီက ချီလီနိုင်ငံတွင် ပြည်သူ့အများစုပါဝင်သည့် တန်းတူမညီမျှမှု ဆန့်ကျင်ရေး ဆန္ဒပြပွဲများနှင့် ၁၉၈၀ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အဓိကအချက်များနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြည်သူ့လူထု၏ ဆန့်ကျင်မှုဒေါ်မာန်ကြောင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဘတ်ချလေလုပ်ငန်းစဉ်အပြီး ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအစားထိုးပြဋ္ဌာန်းခြင်းကို ပယ်ချခဲ့သော ဆီဘက်ရှန်ပီနီရာ၏ အစိုးရသည် ဖိအားများရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့ရကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကို လက်ခံခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံရေးအယူအဆအမျိုးမျိုးကို စွဲကိုင်ထားသည့် ပါတီများက ပါဝင်သဘောတူညီထားသည့် ‘နိုင်ငံဘာ ၁၅ သဘောတူညီချက်’ ၌ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာပါဝင်ပြီး လိုက်နာရန်စည်းနှောင်မှုရှိသော ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲကို^၄ ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင်ကျင်းပ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းကို ဆောင်ရွက်ခြင်း ပြုမည်၊ မပြုမည်နှင့် မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်တို့ကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရန် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဓာတ်ပုံ - ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် Plaza Baquedano မှ မြင်တွေ့ရသည့် ဆန္ဒပြတောင်းဆိုပွဲ မြင်ကွင်း၊ ၂၀၁၉ အောက်တိုဘာ ၂၅၊ ချီလီနိုင်ငံ၊ © Hugo Morales, published with CC licence BY-NC-SA 4.0, <<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=83460148>>.

ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် ပါဝင်လိုသောဆန္ဒ နည်းပါးသည့် အဖွဲ့များအား သွေးဆောင်ရန် ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အသုံးပြုခြင်း

အစောပိုင်း ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်များ၌ အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံတွင် တစ်ဖက်အဖွဲ့ကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု၌ ပါဝင်လာအောင် တွန်းအားပေးရန်အတွက် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သော သာဓကရှိသည်။ သမ္မတကားလေ့စစ်မိနစ်သည် သမ္မတ ဒုတိယသက်တမ်းအတွက် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မွမ်းမံပြင်ဆင်ရန်ကြိုးပမ်းခဲ့ပြီး အထမြောက်နိုင်ရန်အတွက် လွှတ်တော်တွင်းရှိ အတိုက်အခံအဖွဲ့၏ ထောက်ခံအားပေးမှုကိုရယူရန် လိုအပ်ခဲ့သည်။ ပြည်သူ့အများစုထံမှ ထောက်ခံအားပေးမှု ရရှိထားခြင်းကိုအသုံးပြု၍ အဆိုပါကိစ္စကို ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပကာ ဖြေရှင်းမည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်းဖြင့် အတိုက်အခံအဖွဲ့ကို ဖိအားပေးကာ ၎င်း၏အဆိုပြုချက်များအား အပြည့်အဝ အတည်ပြုကျင့်သုံးခြင်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့်အန္တရာယ်ကို ရင်ဆိုင်ခြင်းထက် ၎င်းနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းက ပို၍ အကျိုးရှိမည်ဟု လက်ခံလာစေရန်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အဆုံးသတ်တွင် သဘောတူညီချက်တစ်ရပ် ချမှတ်နိုင်ခဲ့ပြီး မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်အရ သမ္မတ မိနစ်သည်

ပြန်လည်ရွေးကောက်ခံနိုင်ရန် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ခဲ့ပြီး သမ္မတ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များအား လျှော့ချရန် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်းများအပါအဝင် အတိုက်အခံအဖွဲ့နှင့် အပေးအယူများကို သဘောတူလက်ခံခဲ့သည် (Negretto 1998)။

အစောပိုင်း ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်များ၌ ဆိုဗီယက်ခေတ်လွန် နိုင်ငံများတွင်လည်း ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများကို အရေးပါသော ညှိနှိုင်းရေးနည်းလမ်းများအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ အချင်းချင်း အားပြိုင်နေကြသော အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများသည် နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်များအပေါ် အသာစီးရရန်နှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် ဖက်ဒရယ်နှင့် ဒေသန္တရ အဖွဲ့အစည်းများအကြား ညှိနှိုင်းမှုများတွင် လွှမ်းမိုးနိုင်ရန်အတွက် ပြည်သူ့အများစု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုကို လက်နက်တစ်ခုအဖြစ် ကိုင်စွဲခဲ့သည်။ မိခင်ဂိုဏ်းချော့ဗ်သည် ၁၉၉၁ ခုနှစ် မတ်လတွင် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို ပထမဆုံးအကြိမ် ကျင်းပခဲ့ပြီး ရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်များအပေါ် အသာစီးရနိုင်ရန်အတွက် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုအား ‘ပြန်လည်ဆန်းသစ်ဖွဲ့စည်းထားသည့်’ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖြစ် ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရန်အတွက် ပြည်သူ့အများစု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့် ပေးအပ်သော အခွင့်အာဏာကို ရယူလိုခြင်းဖြစ်သည်။ မဲဆန္ဒပြုသူများက ယင်းအဆိုပြုချက်ကို အတည်ပြုထောက်ခံပေးခဲ့ကြသော်လည်း ပြည်ထောင်စုသည် တစ်နှစ်အတွင်း ပြိုကွဲသွားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၉၁ ခုနှစ် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကြောင့် သမ္မတနိုင်ငံများတွင် နောက်ဆက်တွဲ တန်ပြန်ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများ အစဉ်လိုက်ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်များက အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ရှိသူများ၏ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ ပြိုင်ဘက်များနှင့်ဆက်စပ်နေသော အခြားအဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကိုမြှင့်တင်ရန်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၊ နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ အစီအမံများကို ပြန်လည်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရန်အတွက် ပြည်သူ့အများစု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့် ပေးအပ်သော အခွင့်အာဏာပိုင်ဆိုင်မှုအပေါ် အမှီသဟဲပြုခဲ့ကြသည် (Ross 2002: 18-20; Walker 2003; Partlett 2012)။

ချီလီနိုင်ငံတွင် ၂၀၁၅-၂၀၁၈ ၌ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ပယ်ဖျက်လိုက်သော လုပ်ငန်းစဉ်မှာလည်း မအောင်မြင်သည့်တိုင် နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရာတွင် အသာစီးရရန်အတွက် ပြည်သူလူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်ခြင်းအား အသုံးပြုရန် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ သမ္မတရွေးကောက်ပွဲအတွက် မဲဆွယ်စည်းရုံးရေးခရီးစဉ်တွင် မီရှဲဘတ်ချလေက ၁၉၈၀ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းများဆောင်ရွက်မည်ဟု ကတိပြုခဲ့သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မွမ်းမံပြင်ဆင်ရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ လွှတ်တော်တွင်းမှ အတိုက်အခံအဖွဲ့၏ ထောက်ခံမှုကိုလိုအပ်ပြီး တစ်ဘက်အဖွဲ့က ထောက်ခံပေးလိုသည့်ဆန္ဒ နည်းပါးသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် အစိုးရက ကျယ်ပြန့်သော ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ကို စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အဓိကရည်မှန်းချက်တစ်ရပ်မှာ ပြည်သူလူထု၏ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့် တရားဝင်မှုရရှိရန်နှင့် အတိုက်အခံအဖွဲ့အနေဖြင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကို သဘောတူလက်ခံလာအောင် တွန်းအားပေးနိုင်မည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းဆိုင်ရာ အရှိန်အဟုန်ကို အစပျိုးနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အဆုံးသတ်၌ အတိုက်အခံအဖွဲ့သည် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ဆောင်ခြင်းမပြုဘဲ ရှောင်လွှဲနိုင်ခဲ့သည်။ လွှတ်တော်သို့တင်ပြပြီးနောက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လက်ရှိဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ လိုအပ်သော နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်း၏ မြင့်မားစွာ သဘောတူညီမှုကို မရရှိခဲ့သည့်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား လွှတ်တော်သို့တင်ပြပြီးနောက် ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် လုပ်ငန်းစဉ်ကို အဆုံးသတ်ခဲ့ရသည် (Couso 2019; Verdugo and Contess 2018)။

လုပ်ငန်းစဉ်အား မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်၊ မည်သူတို့ ပါဝင်စေမည်ကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်ရန် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အသုံးပြုခြင်း

ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို မည်သို့ဆောင်ရွက်မည်၊ ဆက်စပ်နေသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ရွေးချယ်ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ပြည်သူ့လူထု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့် ရရှိသော တရားဝင်မှုအား မည်သို့ရယူနိုင်မည်ကို ဆုံးဖြတ်ရွေးချယ်ရာတွင် အထောက်အကူရယူရန် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အသုံးပြုနိုင်သည်။ တစ်ခါတရံတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများဖြင့် တရားဝင်စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးလေ့ရှိသည်။ ဥပမာ အီကွေဒေါနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၇ ခုနှစ်၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ် ရေးဆွဲရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းစေလိုသည့်ဆန္ဒ ရှိ၊ မရှိ မဲဆန္ဒရှင်များကို မေးမြန်းခဲ့သည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ချီလီနိုင်ငံတွင် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းချမှတ်ထားသည့် 'နိုင်ငံဘာ ၁၅ သဘောတူညီချက်' ၏ ရလဒ်အဖြစ် ၂၀၂၀ ခုနှစ်အောက်တိုဘာ ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် မဲဆန္ဒရှင်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်အား အလိုရှိ၊ မရှိနှင့် အလိုရှိပါက မည်သည့်အဖွဲ့အစည်း အမျိုးအစားက တာဝန်ယူ၍ ရေးဆွဲသင့်သနည်းဟူသည့် မေးခွန်းနှစ်ခု မေးခဲ့သည်။ ပြည်သူများ၏အဖြေတွင် တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့် အဖွဲ့ဝင်များနှင့် လက်ရှိတာဝန်ယူနေသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အချိုးအစားတူပါဝင်သည့် အဖွဲ့ သို့မဟုတ် အထူးရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် အဖွဲ့ဝင်များသာပါဝင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးအဖွဲ့တို့ကို ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ ပြည်သူများစုပါဝင်သည့် ဆန္ဒပြတောင်းဆိုမှုများသည် အစိုးရအား လုပ်ငန်းစဉ်အစပြုရန် ဖိအားပေးနိုင်ခြင်းကိုထောက်ခံ၍ မဲဆန္ဒရှင်များက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်တစ်ရပ်အား ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းကို အတည်ပြုခဲ့ကြပြီး အထူးရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးအဖွဲ့က လုပ်ငန်းစဉ်အား ဦးဆောင်ခြင်းကို ပိုမိုလိုလားခဲ့ကြသည်။

ချီလီနိုင်ငံ၏ ၂၀၂၀ ခုနှစ် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲသည် အမျိုးသမီးများအတွက်လည်း အရေးပါပြီး လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်မှုနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာ လွှမ်းမိုးသူများ၏ သဘောတူညီချက်များအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးရန် အလွတ်လမ်းကြောင်းဖြင့်ဆောင်ရွက်သည့် ပြည်သူ့အများစုပါဝင်သော စည်းရုံးစုစည်းဆောင်ရွက်ခြင်း၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို ပြသနိုင်ခဲ့သည်။ မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်းမတိုင်မီ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်က မဲဆန္ဒရှင်များ အတည်ပြုသည့် မည်သည့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့တွင်မဆို အကျုံးဝင်သည့် ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းတစ်ရပ်ကို ချမှတ်ခဲ့ပြီး ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ အဓိကအားဖြင့် လူထုလက်ခံမှု ရရှိပြီးဖြစ်သည့် အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှု တစ်ရပ်ရှိထားခြင်းနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံရေးညွှန်ပေါင်းမိတ်အဖွဲ့များအကြား ခိုင်မာစွာ ကွန်ရက်ချိတ်ဆက်ထားနိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည် (ဥပမာ Arce-Riffo 2020 ကို ကြည့်ပါ)။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးအဖွဲ့အား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းကြောင့် ချီလီနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၌ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများ အချိုးအစားတန်းတူ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် ပထမဆုံးနိုင်ငံ ဖြစ်လာသည်။

လုံခြုံရေးပြဿနာများအရ ထင်သာမြင်သာစွာ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် အခက်အခဲရှိပါကလည်း ပြည်သူ့လူထုအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများတွင် လူမှုအဖွဲ့အစည်း ကိုယ်စားပြု ပါဝင်မှုမှတစ်ဆင့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ သာဓကအနေဖြင့် ယီမင်နိုင်ငံ၏ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ရေးစကားပိုင်းကို ကြည့်နိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အကြိုအဖြစ် ဘက်စုံအဖွဲ့များပါဝင်သော အမျိုးသားဆွေးနွေး

ဝိုင်းကို စီစဉ်ကျင်းပခဲ့ပြီး အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် မူဘောင်ချမှတ်ပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေးဝိုင်းကို တရားဝင်တာဝန်ယူစီစဉ်ခဲ့သည့် Gulf Cooperation Council က နောင်တွင် အသုံးပြုမည့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ရေးဆွဲ သတ်မှတ်သည့် အစီအစဉ်ရေးဆွဲရေး ကော်မတီတွင် ပါဝင်ရန် ပြည်သူလူထုကို ဖိတ်ခေါ်ခဲ့သည်။ ပြည်သူ လူထုက ဆွေးနွေးဝိုင်းတွင်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အစီအစဉ်ရေးဆွဲရေး ကော်မတီတွင် ပြည်သူ လူထုကို ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေခြင်းသည် တရားဝင်မှုနှင့် လူထု၏ တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မှုတို့ ခိုင်မာတည်တံ့ စေရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းထားသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများဖြင့် ခေါ်ယူရန်လိုအပ်သည့်အဖွဲ့များကို ဆွေးနွေးဝိုင်းသို့ ဆောင်ကြဉ်းနိုင်ခဲ့ပြီး အဖွဲ့အရေအတွက် နှင့် အကျိုးစီးပွားအလိုက်အဖွဲ့များ ပိုမိုစုံလင်များပြားလာစေရန် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ထောက်ပံ့ပေး နိုင်ခဲ့သည်။ အဆုံးသတ်တွင် ဆွေးနွေးဝိုင်းရှိ အဖွဲ့များအကြား သဘောတူညီမှု မရရှိသောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်မည့် ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကျရှုံးသွား ခဲ့သည် (Murray 2017)။

ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်အား ပုံဖော်သတ်မှတ်ရန် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အသုံးပြုခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းစီမံကိန်းတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်၏ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာကို ရေးဆွဲသတ်မှတ်ခြင်းသည် အခြေခံကျသော အဓိကလိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေး ပြင်ဆင်ရေးဖိုရမ်များ၊ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများနှင့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများမှတစ်ဆင့် ရရှိသော ပြည်သူ လူထု၏ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်များကိုအသုံးပြု၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်း ပြုသင့်၊ မပြုသင့် သို့မဟုတ် မည်သို့ဖြေရှင်း သင့်သည်နှင့် ထပ်ဆောင်းကိစ္စရပ်များကို ထပ်ပေါင်းဖြည့်ခြင်း ပြုသင့်၊ မပြုသင့်အပေါ် ပြည်သူအများစု၏ သဘောထားအမြင်များကို သိရှိနိုင်သည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ရံဖန်ရံခါတွင် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းအပေါ် လွှမ်းမိုးပုံဖော်နိုင်သည်။

ဥပမာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ဇာဏ္ဍာရေး အကျပ်အတည်း ဖြစ်ပွားပြီးနောက် **အိုင်ယာလန်နိုင်ငံ**တွင် အစိုးရအပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်မှု အလွန်အမင်းကျဆင်းနေချိန် ၂၀၁၂ ခုနှစ်၌ လွှတ်တော်က ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သည်။ ဤဆောင်ရွက်ချက်မှာ နိုင်ငံရေးပြုပြင် ပြောင်းလဲခြင်းတွင် နိုင်ငံသားဗဟိုပြု ဆွေးနွေးငြင်းခုံပြင်ဆင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ တန်ဖိုးကို လက်တွေ့ ပြသရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ ကြိုးပမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအဖွဲ့အစည်း၏တာဝန်မှာ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်းအတွက် ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသော အရေးကိစ္စရပ်ခုခုကို သုံးသပ်ဆင်ခြင် ရန်ဖြစ်ပြီး အစိုးရအနေဖြင့် အဖွဲ့အစည်းထံမှရရှိသော အကြံပြုချက်များကို သတ်မှတ်ကာလတစ်ခုအတွင်း တုံ့ပြန်အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးမည်ဟု ကြိုတင်ကတိကဝတ်ပြုခဲ့သည်။ အဖွဲ့ဝင်ပေါင်း ၁၀၀ ရှိသည့် ယင်း အဖွဲ့အစည်းတွင် ပြင်ပအခြေအနေများ ထည့်သွင်းစဉ်းစား၍ ကျပန်းနမူနာရွေးချယ်သည့် နည်းနာနိဿယကို အသုံးပြု၍ ရွေးချယ်ထားသောပြည်သူများက သုံးပုံနှစ်ပုံဖြစ်ကာ အခြားကျန်ရှိသူများမှာ နိုင်ငံရေးကိုယ်စား လှယ်များဖြစ်သည်။^၆

သို့ရာတွင် အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် လွှတ်တော်ကတင်ပြသည့် လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ အရေး ပြဿနာများကိုသာ သီးသန့်အလေးပေးဖြေရှင်းခြင်းမဟုတ်ဘဲ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်တွင် အကြောင်း အရာနှစ်ခုကို ထပ်ပေါင်းဖြည့်ကာ အကြံပြုချက် ၁၈ ချက်ကို ပေးအပ်တင်ပြခဲ့သည်။ (**မြိတ်သူ့ကိုလံဘီယာ** (၂၀၀၄) နှင့် **အွန်တာရီယို** (၂၀၀၆) ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ရေးဖိုရမ်များတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သကဲ့သို့) အဖွဲ့အစည်း၏

အကြံပြုချက်များအားလုံးအတွက် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပပေးရန် အစိုးရအပေါ် စည်းနှောင်မှုမရှိခြင်းအပါအဝင် ဤလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ဝေဖန်မှုများရှိခဲ့သော်လည်း ဤအဖွဲ့အစည်းကြောင့် ရရှိခဲ့သော ပြည်သူ့လူထု၏ အာရုံစိုက်မှုသည် နိုင်ငံရေးတာဝန်ခံမှုရှိစွာဖြင့် ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အထောက်အကူဖြစ်စေခဲ့သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် အဖွဲ့အစည်းကို ဖျက်သိမ်းပြီးချိန်မှစ၍ လွှတ်တော်သည် အဆိုပြုထားသည့် မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်များအနက် သုံးခုအတွက်သာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ လိုင်တူထိမ်းမြားခြင်းကို တရားဝင်ခွင့်ပြုရန်နှင့် ဘာသာရေးစော်ကားမှုအား ပြစ်ဒဏ်အဖြစ်သတ်မှတ်ချက်ကိုဖယ်ရှားရန် အဆိုပြုချက်များကို ၂၀၁၅ နှင့် ၂၀၁၈ တို့တွင် အသီးသီး အောင်မြင်စွာအတည်ပြုနိုင်ခဲ့ပြီး သမ္မတအဖြစ်ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရန် လိုအပ်သော အသက်သတ်မှတ်ချက်အား ၃၅ နှစ်မှ ၂၁ နှစ်သို့ လျှော့ချရန် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူရာတွင်မူ ကျရှုံးခဲ့သည်။ ထို့အပြင် မဲပေးရန်လိုအပ်သော အသက်အရွယ်ကို လျှော့ချရန်နှင့် ပြည်ပရောက်ပြည်သူများ၏ မဲပေးခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများကျင်းပပေးရန် အစိုးရက ကတိကဝတ်ပြု ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

ဓာတ်ပုံများ - အိုင်ယာလန်နိုင်ငံမှ သုံးဆယ့်လေးကြိမ်မြောက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်း (တန်းတူညီမျှလက်ထပ်ထိမ်းမြားခွင့်) အတွက် ကမ်ပိန်း၊ Bill 2015-REF-103885, © William Murphy, published with CC licence BY-SA 2.0, <<https://www.flickr.com/photos/80824546@N00/17183722168>> and <<https://www.flickr.com/photos/80824546@N00/17164058087>>.

ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်ကို ပုံဖော်သတ်မှတ်ရာတွင် ပြည်သူ့လူထုက ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ဆန္ဒမဲထည့်ခြင်းဖြင့် ထောက်ကူပေးခြင်းသည် ရှားပါးသော်လည်း တစ်ခါတရံဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် လူ့စံနှုန်းတိုင်ပင်ခြင်းတွင် အဆိုပြုထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲမှုသုံးရပ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်ကို သိရှိနိုင်ရန်အတွက် လိုက်နာရန်စည်းနှောင်မှုမရှိသော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ခုကိုကျင်းပရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများက စီစဉ်ခဲ့သည်။ မဲဆန္ဒရှင်များက အကြံပြုချက်သုံးခုလုံးကို ပယ်ချခဲ့ပြီး နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ယင်းအဆိုပြုချက်များသည် နိုင်ငံရေးအစီအစဉ်မှ ဖယ်ရှားခံခဲ့ရသည်။ ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်အပေါ် ဤနည်းဖြင့် အမှီသဟဲပြုခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးငြင်းခုံမှု လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ကို ထိရောက်စွာ အဆုံးသတ်နိုင်ခဲ့သည်။

အလားတူပင် ၂၀၁၂ ခုနှစ်၌ အိုက်စလန်နိုင်ငံမှ ခေါင်းဆောင်များကလည်း လိုက်နာရန်စည်းနှောင်မှုမရှိသော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် မဲဆန္ဒရှင်များကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီ

အစဉ်ပါ အငြင်းပွားဖွယ် ကိစ္စများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ မေးခွန်းခြောက်ခုကို မေးမြန်းခဲ့သည်။ ပထမဆုံးမေးခွန်းမှာ ပညာရှင်အဖွဲ့အစည်းမဟုတ်သည့် နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်သူများမဟုတ် သည့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရေးအဖွဲ့ဖြစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကောင်စီ (၂၀၁၀-၂၀၁၂) က ရေးဆွဲထား သည့် အဆိုပြုချက်ကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် မူကြမ်းအတွက် အခြေခံအဖြစ် အသုံးပြုသင့်၊ မပြုသင့်ကို မေးမြန်းခြင်းဖြစ်သည်။ ကောင်စီ၏ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူလူထုက မြင့်မားစွာ ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကာ အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့် ‘စုဝေးတွေ့ဆုံခြင်း’ နည်းလမ်းတစ်ရပ်ကို အသုံးပြုခဲ့သော်လည်း လွှတ်တော်အတွင်းရှိ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ချိတ်ဆက်ရယူခြင်းမရှိဘဲ အခြေခံ နိုင်ငံရေး သဘောတူညီချက်များ၏ ဘောင်အတွင်း၌ ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းလည်းမဟုတ်ပေ။ အစီအစဉ်ပါ ဤကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ခေါင်းဆောင်များက သဘာဝသယံဇာတများ၊ လူထု၏အသိအမှတ်ပြုခြင်းကို ရရှိပြီးဖြစ် သည့် နိုင်ငံတော်ဘုရားကျောင်း၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များအား ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း၊ ဆန္ဒမဲများနှင့် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲများ၏ အရေးပါမှုစသည်တို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဆိုင်ရာ သီးခြားမေးခွန်း များကို ထည့်သွင်းမေးမြန်းခဲ့သည်။ လူဦးရေ၏ ၄၉ ရာခိုင်နှုန်းက မဲဆန္ဒလာရောက်ပြုခဲ့ပြီး ဤကိန်းဂဏန်းမှာ မြင့်မားသည်ဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။ မဲဆန္ဒရှင်များအနက် ခုနစ်ဆယ်ရာခိုင်နှုန်းက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကောင်စီ၏ မူကြမ်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်အတွက် အခြေခံအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းအား လိုလားကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သော်လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများက လွှတ်တော်သည် ကောင်စီ၏ မူကြမ်းအတိုင်း လိုက်နာ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ သို့မဟုတ် လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ မေးခွန်းများ၏ အဖြေများအား မည်သို့အနက်ဖွင့်မည်တို့အတွက် သဘောတူညီချက် မချမှတ်နိုင်ခဲ့ပေ (Hudson 2018)။ အဆုံးသတ်တွင် ကောင်စီ၏ အဆိုပြုချက်အား မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် အစီအစဉ်ပါ လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စ များအပေါ် မဲဆွဲဆုံးဖြတ်ခြင်းတွင် ပြည်သူလူထုအား နက်ရှိုင်းစွာ ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေခဲ့သော်လည်း ရရှိလာ သည့် တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်များသည် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၌ သဘောတူညီချက်ချမှတ်နိုင်စေရန် ထောက်ပံ့မပေးနိုင်ခဲ့ပေ။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်၌ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံး အဆုံးသတ်ခဲ့ရသည် (Hudson 2018)။

မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ (၂၀၁၇-၂၀၁၉) တွင် မွန်ဂိုလီးယားပြည်သူပါတီ (MPP) သည် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မွမ်းမံပြင်ဆင်မှုများ ဆောင်ရွက်မည်ဟု မဲဆွယ်စည်းရုံးပြီး နောက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ခံခဲ့ရသည်။ MPP သည် မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်များကို တစ်ဦးတည်းသဘော ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် လုံလောက်သည့် မဲအရေအတွက်ပမာဏကို ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့တွင် ပိုင်ဆိုင်ထား သော်လည်း လုပ်ငန်းစဉ်တရားဝင်မှုရှိစေရန်အတွက်မူ ပြည်သူလူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက် များအကြား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်း နှစ်မျိုးစလုံးကိုလိုအပ်သည်။ ဤလိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းရန်အတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ အဆိုပြုအစီအစဉ်အပေါ် ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်များကို ရယူရန်အတွက် ကျပ်ဆန္ဒကောက်ယူရေး လုပ်ထုံးလုပ်နည်း သို့မဟုတ် ‘ဆွေး နွေးပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်း’ ကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရန် သဘောတူညီမှုရယူခဲ့ကြသည်။ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်း ဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်းတွင် ထည့်သွင်းမည့် အကြောင်းအရာအလိုက် အရေးကိစ္စ ခြောက်ခုကို လွှတ်တော်တွင်းသဘောတူညီမှုရယူပြီး ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများထံမှ သီးခြားအကြံပြုချက်များ ကို တောင်းခံခဲ့သည် (ဆွေးနွေးပြင်ဆင်မှုရှိသော ဒီမိုကရေစီ စင်တာ ၂၀၁၇)။ အိုင်ယာလန်နိုင်ငံ၏ ၂၀၁၂ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းကဲ့သို့ပင် လွှတ်တော်အနေဖြင့် အကြံပြုချက်များအား လိုက်နာ ရန် စည်းနှောင်မှုမရှိသဖြင့် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်၏ လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှုကို စိစစ်အကဲဖြတ်ရန် အခက်အခဲရှိသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် MPP၊ အတိုက်အခံပါတီများနှင့် သမ္မတတို့အကြား နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၏ ရလဒ် အဖြစ် အပြီးသတ်မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်တွင် မူလအဆိုပြုချက်များမှ နယ်ပယ်အတိုင်းအတာနှင့် အကြောင်း

အရာတို့ကို များစွာပြောင်းလဲခဲ့ရသော်လည်း အဆုံးသတ်တွင် ဘက်ပေါင်းစုံသဘောတူညီမှု ရယူနိုင်ခဲ့သည် (Houlihan 2020a)။

မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ အကြံဉာဏ်များ တွေးဆပေးအပ်နိုင်စေရန်နှင့် ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်များကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများ သိရှိနိုင်စေရန် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အသုံးပြုခြင်း

မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအဆင့်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူ့လူထုက အကြံဉာဏ်များနှင့် သဘောထားအမြင်များ တင်ပြနိုင်စေရန်အတွက် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများကို အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများက ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်များကို ပိုမိုနားလည်နိုင်ပြီး သက်ဆိုင်ရာညှိနှိုင်းမှုများအပေါ် လွှမ်းမိုးနိုင်ကာ အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်း မတူညီသော နိုင်ငံရေးအမြင်များရှိနေသည့် အခြေအနေမျိုးတွင်ဖြစ်သည်။

ဤဖြစ်ရပ်အတွက် သာဓကအဖြစ် **အီဂျစ်နိုင်ငံ** (၂၀၁၂) ကို ကြည့်နိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့သည် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအဆင့်တွင် မျက်နှာချင်းဆိုင်တွေ့ဆုံခြင်းနှင့် အွန်လိုင်းအသုံးပြုလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို တွဲစပ်အသုံးပြုကာ ပြည်သူ့လူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အဆိုပြုထားသည့် မူကြမ်းများနှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအတွက် ပြည်သူ့လူထုက မှတ်ချက်ပေးခြင်းနှင့် မဲပေးခြင်းကို ယင်းအဖွဲ့အစည်း၏ အွန်လိုင်းစာမျက်နှာတွင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ပြည်သူ့လူထုထံမှ စာဖြင့်ရေးသားတင်ပြချက် ၃၅,၀၀၀ ကျော်နှင့် မဲနှင့်မှတ်ချက်ပေါင်း ၆၅၀,၀၀၀ ကျော်ကို အဖွဲ့အစည်းက လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်အား လေ့လာချက်တစ်ခုတွင် ၂၀၁၂ အဖွဲ့အစည်း၌ အစွလားမီနိုင်ငံအဖြစ် ထူထောင်လိုသူနှင့် မထူထောင်လိုသူ နှစ်မျိုးစလုံး ပါဝင်သည့်ကာလအတွင်း ပြည်သူ့လူထုထောက်ခံမှု မြင့်မားသောပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ပြည်သူ့လူထုထောက်ခံမှု ပိုမိုနိမ့်ပါးသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများဆောင်ရွက်ရာတွင် အပြောင်းအလဲ ပိုမိုနည်းပါးကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ထို့အပြင် အခွင့်အရေးများ၊ လွတ်လပ်ခွင့်များနှင့် ဆက်စပ်နေသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ပြည်သူ့လူထု၏ တင်ပြမှုအကြောင်းအရာများအပေါ်မူတည်၍ အပြောင်းအလဲဖြစ်နှုန်း ပိုမိုမြင့်မားသည်။ သို့ရာတွင် အစွလားမီနိုင်ငံအဖြစ် မထူထောင်လိုသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကအဖွဲ့အစည်းကို သပိတ်မှောက်ပြီးနောက်တွင် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့တည်း၏ ခြယ်လှယ်မှုအောက်သို့ ကျရောက်သွားသော ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများသည် ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်အပေါ် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှု လျော့ပါးသွားသည် (Maboudi and Nadi 2016)။ အဆုံးသတ်တွင် ၂၀၁၂ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ခြောက်လအကြာ၌ ပယ်ဖျက်ခဲ့သော်လည်း ယင်းဖြစ်ရပ်သည် ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများအပေါ် လွှမ်းမိုးသက်ရောက်မှု ရှိနိုင်ကြောင်း သင်ခန်းစာတစ်ရပ်အဖြစ် မှတ်တမ်းတင်နိုင်ခဲ့သည်။

အလားတူပင် **မက်ဆီကိုစီးတီး** (၂၀၁၆-၂၀၁၇) တွင် လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများသည် တရားဝင်မှုရရှိရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် အလိုရှိခဲ့သည် (Laboratorio para la Ciudad 2018)။ တာဝန်ရှိသူများသည် ဆွေးနွေးခြင်းတိုင်ပင်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများစွာအနက် တစ်ခုအဖြစ် ဒစ်ဂျစ်တယ်စာမျက်နှာကို လူမှုလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီတစ်ခုနှင့် မိတ်ဖက်ပူးပေါင်း၍ ဖန်တီးဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ ဤစာမျက်နှာမှတစ်ဆင့် မည်သူမဆိုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရန် မည်သည့်အချက်ကိုမဆို အကြံပြုတင်ပြနိုင်သော်လည်း အဆိုပြုချက်အား တရားဝင်ထည့်သွင်းသုံးသပ်မှု ရရှိရန်အတွက်မူ အနည်းဆုံးလိုအပ်သည့် ထောက်ခံသူအရေ

အတွက် သတ်မှတ်ထားသည်။ ထောက်ခံသူလက်မှတ် အနည်းဆုံး ၅၀၀၀ ရှိသည့် အဆိုပြုချက်များကို ဥပဒေပညာရှင်များကသုံးသပ်ပြီး လက်မှတ် ၁၀,၀၀၀ ကျော်သည့် အဆိုပြုချက်များကို မူကြမ်းရေးဆွဲရေး ကော်မတီထံသို့ လာရောက်တင်ပြရန် ဖိတ်ကြားကာ လက်မှတ် ၅၀,၀၀၀ ကျော်သည့် အဆိုပြုချက်များကိုမူ မြို့တော်ဝန်ထံသို့တင်ပြနိုင်ပြီး ထို့နောက် မြို့တော်ဝန်က ကနဦးမူကြမ်းကို အဖွဲ့ဝင် ၁၀၀ ပါသည့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းထံတင်ပြ၍ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်း၊ မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်သည် (Cities of Service 2019)။ ဤဆောင်ရွက်ချက်ဖြင့် လူဦးရေ ၉ သန်း နေထိုင်သည့် မြို့ကြီးထံမှ တင်ပြချက်ပေါင်း ၃၁,၀၀၀ ခန့်နှင့် မဲပေါင်း ၄၀၀,၀၀၀ ကျော် ရရှိခဲ့သော အဆိုပြု ချက် ၃၄၁ ခုကို လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ထောက်ခံသူလက်မှတ် လိုအပ်ချက်ကို သတ်မှတ်ထားရခြင်းမှာ တာဝန်ခံ မှုနှင့် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုတို့ ရှိစေရန်ဖြစ်ပြီး လက်မှတ် ၁၀,၀၀၀ သတ်မှတ်ချက်အား ကျော်လွန်သည့် အဆိုပြုချက် ၁၂ ချက်လုံးကို ကနဦးမူကြမ်းတွင် ထည့်သွင်းပေးခဲ့သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲ ချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းသည် ပြည်သူအများစုက ထောက်ခံသော အဆိုပြုချက်များကို အပြီးသတ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် မပျက်မကွက် ထည့်သွင်းရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်မရှိပေ။ အွန်လိုင်းမှတစ်ဆင့် ရရှိ ခဲ့ပြီး ကနဦးမူကြမ်းတွင် ထည့်သွင်းခဲ့သည့် အဆိုပြုချက်များ၏ ၇၆ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို အပြီးသတ်မှုတွင် ဆက်လက်ထည့်သွင်းထားကြောင်း သိရှိရသည် (Swiney 2019)။ ရလဒ်အနေဖြင့် ပေါ်ထွက်လာသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မျှော်မှန်းချက်မြင့်မားကာ နယ်ပယ်အများအပြားအတွက် အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းပေးထားသော်လည်း ဖက်ဒရယ်အစိုးရနှင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများက ယင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပါ အပိုဒ် ၇၁ ခုအနက် ၄၀ ကို မက်ဆီကို ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိဟု တရားရုံးတွင် စွဲချက်တင်ထားသည် (Langner 2017)။ လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲမှု ရှုထောင့်မှကြည့်လျှင် တရားဝင်သုံးသပ် ချက်အတွက် အနည်းဆုံးလိုအပ်ချက်အဖြစ် အရေအတွက်တစ်ခု သတ်မှတ်ခြင်းကို သတိဖြင့်ဆောင်ရွက်သင့် သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူကြိုက်များသော်လည်း လက်တွေ့နှင့်မကိုက်ညီနိုင်သည့် အဆိုပြုချက်များ သည် လူထု၏ အာရုံစိုက်မှုကိုရရှိနိုင်ပြီး အရည်အသွေးကောင်းမွန်မြင့်မားသော်လည်း လူထုနှစ်ခြိုက်စေရန် တင်ပြမှု အားနည်းသည့် အဆိုပြုချက်များကို ထည့်သွင်းမစဉ်းစားခြင်းမျိုး ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။

တစ်ခါတရံတွင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲများ ကျင်းပခြင်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်ကို တရားဝင် အစ ပြုခြင်းမတိုင်မီ ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်ကို တောင်းခံနိုင်သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ကနေဒါနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များသည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းချမှတ်ထားသည့် ‘ချားလော့တောင်း သဘောတူညီချက်’ ကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တစ်နိုင်ငံလုံးနှင့် အချို့ပြည်နယ် များမှ ပြည်သူလူထု၏ ထောက်ခံအားပေးမှုကိုသိရှိနိုင်ရန် လိုက်နာရန်စည်းနှောင်မှုမရှိသည့် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ရပ်ကို စီစဉ်ကျင်းပခဲ့သည်။ ကွီဘက်ပြည်နယ်၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို တိုးမြှင့်ပေးရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် သဘောတူညီ ချက်တစ်ရပ် ကျရှုံးပြီးနောက်တွင် ချားလော့တောင်းသဘောတူညီချက်ကို ရေးဆွဲချမှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် လုံလောက်သော ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းကို မဆောင်ရွက်ခဲ့ဟု ကနေဒါနိုင်ငံသား အများ အပြားက တင်ပြခဲ့သောကြောင့် ၁၉၉၂ ခုနှစ် သဘောတူညီချက်တွင် ဖက်ဒရယ်နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအပြင် အမျိုးမျိုးအထွေထွေသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသလက္ခဏာရှိ အုပ်စုများကို ထည့်သွင်း ပါဝင်စေခဲ့သည်။ ဤသို့ ကျယ်ပြန့်စွာ အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်စေခဲ့သော်လည်း ကွီဘက်ပြည်နယ်သား ၅၇ ရာခိုင်နှုန်းအပါအဝင် ကနေဒါနိုင်ငံသားအများစုက ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်ကို ပယ်ချခဲ့ကြသည်။ ယခုအချိန်တွင် လေ့လာမှတ်တမ်းတင်သူအချို့က ဤဖြစ်ရပ်သည် ကြီးမားထင်ရှားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ

ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပပြီး ပြည်သူ လူထု၏ သဘောထားအတိုင်း လိုက်နာရမည်ဟု သတ်မှတ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ကြောင်း တင်ပြ လာကြသည် (Albert 2019: 131-32)။

အငြင်းပွားနေသော အရေးပြဿနာအားဖြေရှင်းရန် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အသုံးပြုခြင်း

အရေးပြဿနာတစ်ခုနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အဆိုပြုချက်များအပေါ် အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့အစည်း နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများက သဘောတူညီချက်ချမှတ်နိုင်ခြင်းမရှိပါက သို့မဟုတ် အချို့သော အရေးပြဿနာများသည် အလွန်အရေးပါသောကြောင့် ပြည်သူလူထု၏ထောက်ခံမှုကို လိုအပ်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါက နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတွင် အထောက်အကူရရန် ပြည်သူလူထု ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ယန္တရားတစ်ရပ်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းသည် အစိုးရစနစ်အနေဖြင့် သမ္မတစနစ် သို့မဟုတ် ပါလီမန်လွှတ်တော်စနစ်အား ကျင့်သုံးမည်ကို သဘောတူညီမှု မချမှတ်နိုင်ခဲ့ပေ။ လုပ်ငန်းစဉ်ရှေ့ဆက်နိုင်ရန်အတွက် ယာယီအနေဖြင့် သမ္မတစနစ်ကို အသုံးပြုပြီး ငါးနှစ် ကျော်လွန်ပါက ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ၍ ပြည်သူလူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ သမ္မတစနစ်အား ဆက်လက်ကျင့်သုံးမည် သို့မဟုတ် ပါလီမန်လွှတ်တော်စနစ်သို့ ပြောင်းလဲကျင့်သုံးမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည် (Martinez-Lara 1996)။^၆ အဆုံးသတ်တွင် မဲဆန္ဒရှင်များက သမ္မတစနစ်အား ဆက်လက်ကျင့်သုံးရန် ဆန္ဒရှိခဲ့ကြသော်လည်း ဤပြဿနာကို ပြည်သူလူထုထံ လွှဲအပ်၍ မဲဆန္ဒတောင်းခံကာ ဖြေရှင်းခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်သူများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်မှ ကျန်ရှိနေသည့် အချက်များအပေါ် သဘောတူညီမှုရယူနိုင်ကာ အပြောင်းအလဲများ ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

အိုင်ယာလန်နိုင်ငံတွင် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းနှင့် ပြည်သူလူထု အသိုက် အဝန်း နှစ်ခုစလုံးတွင် ကာလကြာရှည် အငြင်းပွားနေကြသည့် အရေးပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ဝန် ဖျက်ချခြင်းအတွက် လိုအပ်ချက်များကို ကန့်သတ်ထားသည့် အဋ္ဌမမ္မမ်းမံပြင်ဆင်ချက်ကို ပယ်ဖျက်ရန် သို့မဟုတ် အစားထိုးရန် ပြည်သူလူထုက ဖိအားပေးခြင်းကြောင့် ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ် သည်။ အန္တရာယ်ရှောင်လိုသည့် နိုင်ငံရေးသမားများက ဤအရေးပြဿနာကို ဦးဆောင်ဖြေရှင်းရန် ဆန္ဒမရှိခဲ့ ကြပေ။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၏ အောင်မြင်မှုအပေါ် အခြေခံ၍ နိုင်ငံရေး သမားများသည် ကိုယ်ဝန်ဖျက်ချခြင်းဆိုင်ရာ တားမြစ်ပိတ်ပင်မှု ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ဆွေးနွေးရန် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ကျပန်းရွေးချယ်ပါဝင်စေသည့် နိုင်ငံသားများညီလာခံကို စီစဉ်ကျင်းပရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကိုပယ်ဖျက်ရန် ညီလာခံက အကြံပြုခဲ့သည်။ ဤရလဒ်နှင့် ကျပန်းရွေးချယ်ခေါ်ယူခြင်း ညီလာခံ လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အိုင်ရစ်ပြည်သူလူထု၏ ယုံကြည်မှုမြင့်မားခြင်းကြောင့် ဤအရေးပြဿနာအား ပြည်လုံး ကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့် ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သော နိုင်ငံရေးဝန်းကျင်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်ခဲ့ကာ လွှတ်တော်က အကောင် အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် မေလတွင် ပြည်သူလူထုက ၎င်းမ္မမ်းမံပြင်ဆင်ချက်အား ပယ်ဖျက်ရန် မဲဆန္ဒပြုခဲ့ကြသည်။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုများ ရယူနိုင်ရန် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အသုံးပြုခြင်း

အထက်တွင် ဖော်ပြလာသည့်အတိုင်း ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုကို မဖြစ်မနေရယူရန် လိုအပ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်မှုများအတွက် တရားဝင်ချမှတ်ထားသည့် မူဘောင်ဖြစ်သည်ဟု

ဘက်ပေါင်းစုံမှ အဖွဲ့အစည်းများက ကျေနပ်လက်ခံနိုင်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ကန့်သတ်ချက်များကို လေးစားသမှုရှိပြီး ၎င်းတို့၏ မတူညီကွဲပြားချက်များအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ဖြေရှင်းလိုသည့်ဆန္ဒ ပိုမိုမြင့်မားနိုင်သည်။ အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် ထိုသို့သော သဘောတူညီမှုကို ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်မှတစ်ဆင့် ဖော်ဆောင်နိုင်သည်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ (၁၉၉၈-၁၉၉၆) နှင့် **တူနီးရှားနိုင်ငံ** (၂၀၁၁-၂၀၁၄) တို့တွင် နိုင်ငံရေး ပါဝင်လုပ်ဆောင်သူများအကြား နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှုချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်သူလူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်ခြင်းနှင့် အားပေးထောက်ခံမှုတို့ကို ဖိအားပေးမှုအဖြစ် အောင်မြင်စွာအသုံးပြုနိုင်ခဲ့ပြီး စိတ်ဝင်စားဖွယ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်တစ်ခုကြောင့်လည်း ပါဝင်သည်။ ဖြစ်ရပ်နှစ်ခုစလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများသည် တူညီသည် - အဖွဲ့ဝင် သုံးပုံနှစ်ပုံ ကထောက်ခံပါက မူကြမ်းကိုအတည်ပြုနိုင်သည်။ မည်သည့်သဘောတူညီချက်ကိုမျှ အဖွဲ့ဝင် သုံးပုံနှစ်ပုံက မထောက်ခံပါက ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ၍ အဖွဲ့ဝင်အများစုကထောက်ခံသည့် မူကြမ်းအတွက် ပြည်သူလူထု၏အတည်ပြုမှုကို ရယူနိုင်သည်။ အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုစလုံးတွင် ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားကိုကျရှုံးသည်ဟု သတ်မှတ်ခံရခြင်းအား ရှောင်လွှဲရန်အတွက် အဖွဲ့ဝင်သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ ထောက်ခံမှုရရှိနိုင်မည့် မူကြမ်းကိုရေးဆွဲရာဖွဲ့ရန် ဖိအားများစွာဖြင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်တွင် မက်လုံးအချို့ကိုလည်း ထည့်သွင်းထားသည်။ လူနည်းစုပါတီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ကြံ့ခိုင်မှုအား နိုင်ငံရေးအရ လူများစုက ဆုံးဖြတ်မည်ကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် အလျှော့ပေးညှိနှိုင်းရန် မက်လုံးပေးထားပြီး လူများစုပါတီများကိုလည်း ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ကျရှုံးနိုင်သည့် အန္တရာယ်အားရှောင်လွှဲရန် အလျှော့ပေးညှိနှိုင်းရန် တိုက်တွန်းထားသည်။ အဆုံးသတ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုစလုံးသည် လိုအပ်သော အဖွဲ့ဝင်သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် မူကြမ်းများကို အတည်ပြုနိုင်ခဲ့သည်။

အလားတူပင် **မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံ** (၂၀၁၇-၂၀၁၉) တွင်လည်း အားပြိုင်နေကြသော အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများအကြား နိုင်ငံရေးသဘောတူညီမှု ချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်သူလူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်မှုကို ဖိအားပေးမှုအဖြစ် အသုံးပြုခြင်းဖြစ်ခဲ့သည်။ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်းနှင့် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အပြီးတွင် နိုင်ငံရေးသမားများသည် အဆိုပြုထားသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်အပေါ် ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်ကို ထပ်မံတောင်းခံခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကြီးမားသိသာသော သဘောထားမတိုက်ဆိုင်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာပြီး နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုပျက်လာခဲ့သည်။ ဤအကြိမ်တွင် MPP သည် မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်များအား ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ၍ အပြီးသတ်အတည်ပြုရေးနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအား ဆောင်ရွက်စွာ ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ ဤဆုံးဖြတ်ချက်သည် မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်များအား ပြည်သူအများစုကထောက်ခံ၍ တရားဝင်ပေးခြင်းကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်မည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတစ်ရပ်ကို ချမှတ်ပေးနိုင်ခဲ့သော်လည်း MPP သည် လွှတ်တော်အတွင်း၌ ကိုယ်စားလှယ်နေရာအများစုကို ရယူထားနိုင်ခြင်းကြောင့် ရရှိထားသည့် ညှိနှိုင်းရေးဩဇာကိုဖော်ပြနေသော ထပ်မံသတိပေးချက်တစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။ အတိုက်အခံအဖွဲ့နှင့် သမ္မတ နှစ်ဖွဲ့စလုံးက ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပမည့် အဆိုပြုချက်ကို မတူညီသော အကြောင်းရင်းများကြောင့် ငြင်းပယ်ခဲ့ကြသည်။ သမ္မတက ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ ဥပဒေကို ဗီတိုအာဏာသုံး၍ ပယ်ချခဲ့သော်လည်း MPP သည် ဤဆုံးဖြတ်ချက်အား လွှမ်းမိုးပယ်ဖျက်ရန် လိုအပ်သော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အလုံအလောက်ရှိသည်။ အခြေအနေအရ အဆုံးသတ်တွင် ပါဝင်သည့်အဖွဲ့အားလုံးက အလျှော့ပေးညှိနှိုင်းခဲ့ရသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် လွှတ်တော်က သမ္မတ၏ ဗီတိုအာဏာ ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုလက်ခံခဲ့ပြီး ဆွေး

နွေးညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ထားသည့် မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်းအစီအစဉ်ကို ဥပဒေပြုခြင်းမှတစ်ဆင့် အတည်ပြုကျင့်သုံး ခဲ့သည် (Odonhkuu 2020)။

အလွတ်လမ်းကြောင်းမှပင်ဖြစ်စေဦးတည်ဆောင်ရွက်သောပြင်ပမှဖိအားသည်အလျှော့ပေးညှိနှိုင်း မှု နှင့် သဘောတူညီချက်တို့ ချမှတ်နိုင်ရန်အတွက် တစ်ခါတရံ အထောက်အကူပေးနိုင်ကြောင်း တူနီးရှားနိုင်ငံ (၂၀၁၁-၂၀၁၄) ကို အခြားသာကေတစ်ခုအဖြစ် ကြည့်နိုင်သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ် နွေရာသီတွင် အကြီးဆုံးသော အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ ညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့ အပါအဝင် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း လေးခုက ‘အမျိုးသား ဆွေးနွေးပိုင်း’ ကို စီစဉ်ကာ နိုင်ငံရေးသမားများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအား အပြီးသတ်ကာ အတည်ပြုခြင်းကို တောင်းဆိုခဲ့သောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့ အစည်းအတွင်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများသည် ပြိုပျက်လုဖြစ်လာသည်။ ဆွေးနွေးပိုင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းနှင့် တစ်ချိန်တည်းတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤဆွေးနွေးပိုင်းသည် လုပ်ငန်းစဉ်၏ တရားဝင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း မဟုတ်သကဲ့သို့ အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်စေရန် အထူးဆောင်ရွက် ခဲ့ခြင်းမျိုး မရှိသော်လည်း ဩဇာရှိသည့် ဤအရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ လွှမ်းမိုးမှုသည် နောက်ကွယ်မှ နိုင်ငံရေးငြင်းခုံမှုများကို ဖြေရှင်းရာတွင် အထောက်အကူပြုနိုင်ခဲ့သည် (Murray 2017)။

ဓာတ်ပုံ - Premiere Séance de l'Assemblée Constituante Tunisienne le 22 November 2011 [တူနီးရှားနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်း၏ ပထမဆုံးအကြိမ် အစည်းအဝေး၊ ၂၀၁၁ နိုဝင်ဘာ ၂၂ 1], © Citizen59, published with CC licence BY-SA 2.0, <https://www.flickr.com/photos/t_abdelmoumen/6408021069>.

မှတ်စုတိုများ

- 1 စင်စစ်တွင်အချို့ပညာရှင်များက ‘ကျယ်ပြန့်သောပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်’ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ၏ ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများနှင့် သက်တမ်းအပေါ် ကောင်းကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသည်ဟု အထောက်အထားစိုးစဉ်းမျှမရှိ’ ဟုမေးခွန်းထုတ်ခဲ့ကြသည် (Horowitz in Diamond et al. 2014: 100)။

- 2 တစ်ဖက်တွင်မူ အခြားလေ့လာချက်များအရ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ အကြောင်းအရာအပေါ် များစွာသက်ရောက်မှုမရှိနိုင်ဟုတွေ့ရှိရပြီး အနည်းဆုံးအနေဖြင့် တိုက်ရိုက် သက်ရောက်နိုင်စွမ်းမရှိဘဲ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ အင်အားတောင့်တင်းခိုင်မာသည့် အခြေအနေ မျိုးတွင် ဖြစ်သည် (Hudson 2021b ကို ကြည့်ပါ)။
- 3 ၁၉၄၅ ခုနှစ် Ley del Referéndum Nacional (ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲဆိုင်ရာ အမျိုးသားဥပဒေ) နှင့် ၁၉၄၇ ခုနှစ် Ley de Sucesión en la Jefatura del Estado (နိုင်ငံဦးဆောင်ရာထူး ဆက်ခံခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ) တို့တွင် အခြေခံကျသော ဥပဒေများအား မည်သို့ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲချက်မဆို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့၏ အတည်ပြုချက်ကို လိုအပ်ပြီး ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပကာ ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားကို လိုက်နာရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။
- 4 ချီလီနိုင်ငံသည် ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲကို အင်စတီကျူးရှင်းတစ်ခုအနေဖြင့် အကြိမ်ကြိမ်အသုံးပြုခဲ့သည့် သမိုင်းကြောင်းရှိသည်။ ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လိုအပ်ချက်အရ ဆောင်ရွက်သော ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ ၅၆ ရာခိုင်နှုန်းက စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆက်လက်မကျင့်သုံးဘဲ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပ၍ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းကို ထောက်ခံခဲ့ ကြသဖြင့် ဩဂတ်စ်တိုပီနိုချက်၏ စစ်အစိုးရခေတ်ကို အဆုံးသတ်ခဲ့ရသည် (Robinson 1988)။ နောက် နှစ်တွင် မဲဆန္ဒရှင်များက ပက်ထရီချီယိုအယ်ဝင်ကို သမ္မတသစ်အဖြစ် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့ကြသည်။
- 5 ရွေးချယ်ခြင်းဆိုင်ရာ နည်းနာနိဿယနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပိုမိုသိရှိလိုပါက ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ထွက်ရှိခဲ့ပြီး ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ ၁၃ ရက်နေ့က ရရှိခဲ့သည့် “အမူအကျင့်နှင့် သဘောထားခံယူချက်များ၊ ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်း - ပြည်သူလူထုတွင်းမှ ခေါ်ယူရေးလုပ်ငန်းစဉ် အဖွဲ့ဝင်များ” ကို ကြည့်ပါ <<http://www.constitutionalconvention.ie/Documents/BehaviourAndAttitudes.pdf>>။
- 6 ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ၌ မဲဆန္ဒကောက်ခံရာတွင် ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို ထည့်သွင်းခဲ့သော်လည်း အလေး အနက်ထောက်ခံသူ မရှိခဲ့ပေ။

၄။ ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ခိုင်မာအားကောင်း စေခြင်း - လမ်းညွှန်အဖြစ်အသုံးပြုနိုင်မည့် ထည့်သွင်း သုံးသပ်ချက်များ

ဤနောက်ဆုံးပိုင်းတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် လမ်းညွှန်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သော ထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက် အချို့ကို မကြာသေးမီကဖြစ်ရပ်များမှ ထုတ်နုတ်၍ဖော်ပြထားပါသည်။ ဤထည့်သွင်းသုံးသပ်ချက်များတွင် ကြုံတွေ့နေရသော နောက်ခံအခြေအနေ၊ ရရှိနိုင်သောအရင်းအမြစ်များနှင့် ရှိနေသော လိုအပ်ချက်များအပေါ် မူတည်၍ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးနှင့် အချို့သောပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အခွင့်အလမ်းများ သို့မဟုတ် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပိုမိုထိရောက်စေရန် မြှင့်တင်ရာတွင် အထောက်အကူပေးနိုင်မည့် အရေး ကိစ္စများ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းအဆင့်များကို အလေးပေးဖော်ပြထားပါသည်။

ထိရောက်မှုဟုဆိုရာတွင် ဒီမိုကရေစီပိုမိုရပ်လုံးပေါ်လာခြင်း သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခ လျော့ ကျခြင်းတို့ကဲ့သို့ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အလိုရှိသော ရလဒ်များအပေါ် ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ဆိုလိုရင်း မဟုတ်ပေ။ ဤအချက်များသည် အလွန်အရေးကြီးသော်လည်း ဤရေရှည်ရည်မှန်းချက်များအပေါ် သက် ရောက်နိုင်မည့် ကြုံတွေ့ရနိုင်သော (အပြောင်းအလဲရှိနိုင်သည့်) ပြင်ပကိန်းရှင်များအားလုံးကို ဤလမ်းညွှန် စာစောင်တွင် ထိရောက်စွာ ထည့်သွင်းသုံးသပ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။

ဤတွင် အသုံးပြုထားသည့် ထိရောက်မှုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ လက်ငင်းကြုံတွေ့ရသော နောက်ခံအခြေအနေကို ရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်ပြီး ပြည်သူ့လူထု ပါဝင် ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် အရေအတွက်များပြားပြီး အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်သော ပြည်သူ့ လူထု၏ အာရုံစိုက်မှုနှင့် ပါဝင်အားဖြည့်မှုတို့ကို အဓိပ္ပာယ်လေးနက်ပြည့်ဝစွာ ရယူနိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ နှင့် ပြည်သူ့ လူထု၏ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်များကို မည်သို့ကောက်ယူစုဆောင်းကာ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးညှိနှိုင်းမှုဟန်ချက်ကို ပုံဖော်ရာတွင် အပြန်အလှန်သက်ရောက်မှုရှိသည့် နည်းလမ်း ဖြင့် အားဖြည့်ထောက်ကူရန် မည်သို့အသုံးပြုမည်ကို ဆိုလိုရင်းဖြစ်သည်။

၄.၁။ ဥပဒေရေးရာ/နိုင်ငံရေး မူဘောင်

ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား လုပ်ဆောင်မည်၊ မလုပ်ဆောင်မည်နှင့် တစ်ခါတရံတွင် မည်သည့်အချိန်၌ မည်သို့လုပ်ဆောင်မည်တို့ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အများအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အား ထိန်းကွပ်ထားသည့် မူဘောင်များသည် အခြေခံဖြစ်သည်။ မူဘောင်သတ်မှတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို လက်ရှိပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင်ဖြစ်စေ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကိုထိန်းကွပ်ရန် သီးခြားထုတ်ပြန် သည့် ဒီကရီအမိန့်စာတွင် သို့မဟုတ် အတည်ပြုလိုက်သော ဥပဒေတွင်ဖြစ်စေ၊ ဆက်စပ်နေသည့် နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်များတွင်ဖြစ်စေ တွေ့နိုင်သည်။ မူဘောင်ကို မည်သည့်နေရာတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်ဖြစ်စေ ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အတိအလင်းဖော်ပြထားပြီး လိုက်နာရန်စည်းနှောင်မှုရှိသော ကတိကဝတ်များကို စေ့စပ်စွာထည့်သွင်းစဉ်းစားသုံးသပ်သင့်သည်။ ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းထားသော အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ကျင့်သုံးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါက ပြည်သူ့လူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်မှုနှင့် အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစား၏ ညှိနှိုင်းမှု လုပ်ငန်းစဉ်များအနေဖြင့် အပြန်အလှန်သက်ရောက်နိုင်သည့် နည်းဟန်များကို ပုံဖော်ရန် ရည်ရွယ် ချမှတ်ထားသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကိုလည်း မူဘောင်များတွင် တစ်ခါတရံ ထည့်သွင်းသတ်မှတ်ထားတတ်သည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက် မူဘောင်အတွက် သာဓကမှာ ၂၀၁၈ ခုနှစ် R-ARCSS ဖြစ်သည်။ R-ARCSS သည် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော လုပ်ငန်းစဉ်အား ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ရုံ သာမက ကာလသတ်မှတ်ခြင်းနှင့် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှုအတွက်လည်း လိုအပ်ချက်အချို့ကို သတ်မှတ် ပေးခဲ့သည်။ ဥပမာ အမျိုးသား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေးကော်မရှင်အား ပြန်လည်ဖွဲ့စည်း ခြင်းမပြုမီ ပြည်သူ့လူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများကို မပျက်မကွက် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပြီး လူမှုအဖွဲ့ အစည်း၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ၊ လူငယ်အဖွဲ့များနှင့် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအခြေပြု အဖွဲ့အစည်းများကိုလည်း မပျက်မကွက် ခေါ်ယူပါဝင်စေရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည် (အပိုဒ် ၆.၆)။ R-ARCSS တွင် ကော်မရှင်၌ ကိုယ်စားပြုပါဝင်စေရမည့် အစိုးရမဟုတ်သော ပါဝင်လုပ်ဆောင်သူ အမျိုးမျိုးကိုလည်း ဖော်ပြထားပြီး မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအဆင့်၌ ကော်မရှင်အနေဖြင့် ‘ကျယ်ပြန့်စွာ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း’ နှင့် ပြည်သူ့နီတိပညာ ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ထားကာ ကော်မရှင်က ပြုစုထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို အတည်ပြုကျင့်သုံးရန်အတွက် အမျိုးသားညီလာခံတစ်ရပ်ခေါ်ယူကျင်းပရန် လိုအပ်သည်ဟု ဖော်ပြ ထားသည်။

ချီလီနိုင်ငံ (၂၀၁၉-၂၀၂၂)^၁ နှင့် **ကင်ညာနိုင်ငံ** (၂၀၀၈-၂၀၁၀) နှစ်နိုင်ငံစလုံး၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို မူဘောင်များတွဲစပ်၍ ထိန်းကွပ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤမူဘောင်များတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ် အစမပြုမီ အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာလွှမ်းမိုးသူများအကြား နိုင်ငံရေးသဘောတူညီ ချက်ကို ကြိုတင်ချမှတ်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်ကို အမြစ်တွယ်စေရန်နှင့် လက်ရှိအသုံးပြုနေသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနေရာတွင် အစားထိုးပြဋ္ဌာန်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ မွမ်းမံပြင်ဆင်ခြင်း၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှုတို့နှင့် ဆက်နွှယ်နေ သည့် အရေးပြဿနာများကိုဖြေရှင်းရန်အတွက် သင့်လျော်ရာဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့ အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရန် ပုံမှန်ဥပဒေပြုခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင် ပြောင်းလဲခြင်းကို အစပြုပေးကာ အသုံးပြုမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်း၏ အမျိုးအစားကို ရွေးချယ်နိုင်ရန်နှင့် အပြီးသတ်အတည်ပြုခြင်းအတွက် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကို အသုံးပြု ရန် ချီလီနိုင်ငံ၏ မူဘောင်က အထောက်အကူပြုပေးနိုင်ခဲ့သည်။ ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့ကလည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ

ဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အစည်းတွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်ရာ၌ ကျား/မရေးရာ အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်မှု ရှိစေရန်လည်း လိုအပ်ချက်များ သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ကင်ညာနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ် ရေးအက်ဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ အမှတ် ၉) တွင် ပညာရှင်ကော်မတီ (CoE) တစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ပြီး ပြည်သူ့လူထုအား အသိပညာပေး၍ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းအား ကိုယ်စားပြုသူများ ပါဝင် သည့် ‘စံရည်ညွှန်းအဖွဲ့’ တစ်ဖွဲ့ကို ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းရန်တာဝန်နှင့် ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့် ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ရှိထားသော လူထုထောက်ခံမှုရရှိထားသည့် နိုင်ငံရေး သဘောတူညီချက်များကို CoE က လိုက်နာရန်အတွက်လည်း ကန့်သတ်ချက်များကို ဥပဒေတွင် ထည့်သွင်း ချမှတ်ထားပြီး မူကြမ်းအပေါ် နိုင်ငံရေးအရသဘောတူညီမှုရယူရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်စေရန်အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကိုလည်း ချမှတ်ပေးခဲ့သည် (အပိုဒ် ၃(ဃ)၊ ၃၀(၁) (က) နှင့် ၃၃၊ Murray 2020; Ndegwa et al. 2012 တို့ကိုလည်း ကြည့်ပါ)။

ထို့အပြင် အခြားရှိပြီးသား ဥပဒေများ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းများသည် အဓိပ္ပါယ်လေးနက်ပြည့်ဝသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအပေါ် မည်သို့သက်ရောက်နိုင်သည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ **ဖီဂျီနိုင်ငံ**၏ ၂၀၁၂-၂၀၁၃ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူ့လူထု၏ စုဝေးတွေ့ဆုံခြင်းများကို ကန့်သတ်ဟန့်တားရန် နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာနှင့် လက်တွေ့ အခြေအနေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများအား အစီရင်ခံသည့် မီဒီယာများကို ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ရန် ယခင် ထုတ်ပြန်ပြီးဖြစ်သော တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးနှင့် မီဒီယာကြပ်မတ်ရေးဆိုင်ရာ ဒီကရီအမိန့်များကို အသုံးပြုခဲ့ သည်။ ဤအချက်ကြောင့် ပြည်သူ့နိတိပညာရေးနှင့် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်နှစ်မျိုး စလုံး အခက်အခဲကြုံခဲ့ရသည် (Kant and Rakuita 2014)။

၄.၂။ ထိရောက်မှုရှိသော အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်းကို စောလျင်စွာ ဆောင်ရွက်ခြင်း

ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် မဟာဗျူဟာချမှတ်ခြင်း၊ အစီအစဉ်ရေးဆွဲ ခြင်း၊ အရင်းအမြစ်များ စုဆောင်းခြင်း၊ ပညာရှင်များ ရှာဖွေရွေးချယ်ခြင်းနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အချိန်ယူလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤသည်တို့ကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရ သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများသည် တတ်နိုင်သမျှစောလျင်စွာ အစပြုဆောင်ရွက်သင့်သည်။ အတွေ့ရ များသော မေးခွန်းများ (နှင့် အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ ဝိဝါဒများ) ကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားသည် -

- မည်သည့်အရေးပြဿနာများ (လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာနှင့် လက်တွေ့အခြေအနေဆိုင်ရာ) အကြောင်း ပြည်သူ့လူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မည်နည်း။
- အရေးပြဿနာအားလုံးအကြောင်းကို ပြည်သူ့အားလုံးနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မည်လော သို့မဟုတ် အချို့အရေးပြဿနာများအကြောင်းကို အချို့အုပ်စုများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မည်လော။
- လူထုအသိုက်အဝန်းအဆင့်၊ ဒေသန္တရအဆင့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အဆင့်များအနက် ပါဝင်ဆောင် ရွက်ခြင်းကို မည်သည့်အဆင့်များတွင် လုပ်ဆောင်မည်နည်း သို့မဟုတ် အဆင့်အားလုံးတွင် လုပ် ဆောင်မည်ဖြစ်ပါသလား။
- လုပ်ငန်းစဉ်၏ မည်သည့်အချိန်တွင် ပြည်သူ့လူထုကို ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေသင့်သနည်း (မည်သည့် အရေးပြဿနာများကို အသိပေးဖော်ပြသင့်သနည်း)။

- ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်ဆိုင်ရာ ဒေတာအချက်အလက်များကို မည်သို့ရယူ၍ စနစ် တကျစုစည်းကာ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် မည်ကဲ့သို့ ထည့်သွင်းအသုံးပြုမည်နည်း။
- ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို မည်သူက (မည်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့များက) ဦးစီးလုပ်ဆောင်မည်နည်း။ မိတ်ဖက်အနေဖြင့် မည်သူများ ပါဝင်မည်နည်း။
- ဤအကြောင်းအရာများကို ထိရောက်စွာဆွေးနွေးနိုင်ရန်အတွက် ပြည်သူ့လူထု သို့မဟုတ် လူထု တွင်းမှ အုပ်စုကွဲများကို မည်ကဲ့သို့ အသိပညာပေးကာ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ပေးမည်နည်း။
- အသိပညာပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို (မည်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့များက) ဦးစီး လုပ်ဆောင်ပြီး သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများ ရေးဆွဲမည်နည်း။
- ဤအချက်များအားလုံးကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် မည်သည့် ဝန်ထမ်း၊ ဘဏ္ဍာရေး၊ ပစ္စည်းနှင့် နည်းပညာ အရင်းအမြစ်များကို လိုအပ်သနည်း။ မည်သည့် အရင်းအမြစ်များကို ရရှိနိုင်သနည်း။
- ပြည်သူ့လူထု၏ ဖြည့်သွင်းပါဝင်မှုများကို ကောက်ယူကာ စနစ်တကျစုစည်းပြီး ပြန်လှန်သုံးသပ် ခြင်းအတွက် ကာလမည်မျှသတ်မှတ်ပါက လက်တွေ့ဆန်ကာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြေ ရှိ သနည်း။

အထူးသဖြင့် သက်ဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရန်၊ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ ရေးဆွဲရန်၊ အရင်း အမြစ်များ စုဆောင်းရန်နှင့် ပါဝင်လုပ်ဆောင်မည့် အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များကို စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ပေးရန်အတွက် လပေါင်းများစွာ အချိန်ယူဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နိုင်သောကြောင့် ဤကိစ္စများကို အစပိုင်းတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အရေးကြီးသည်။ အစီအစဉ်များနှင့် ကာလသတ်မှတ်ချက်များကို ရေးဆွဲ ပြီးပါက ပြည်သူ့လူထု နားလည်နိုင်သည့်နည်းဖြင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာအသိပေးရန် လိုအပ်သည်။

တစ်ခါတရံ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းတွင် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင် ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရန် သီးသန့်ထည့်သွင်းဖွဲ့စည်းထားသည့် ကော်မတီတစ်ရပ် ပါဝင်တတ်ပြီး နီပေါနိုင်ငံ နှင့် အီကွေဒေါနိုင်ငံတို့တွင် သာကေများတွေ့နိုင်သည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူ့လူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်မှုကို အထူးအလေးပေးလုပ်ဆောင်နိုင်သော်လည်း အသေးစိတ် အစီအစဉ်များ အား စောလျင်စွာရေးဆွဲချမှတ်ထားရန် လိုအပ်ချက်ကိုမူ ဖယ်ရှားမပေးနိုင်ပေ။ သတင်းအချက်အလက် စီမံ ခန့်ခွဲရေးစနစ်များကို ရေးဆွဲပြင်ဆင်ကာ အသုံးပြုနိုင်မည့် ပညာရှင်ဝန်ထမ်းများ ပါဝင်စေရန်လည်း အလွန် အရေးကြီးသည်။ မတူညီသော ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် နည်းနာ နိဿယ သို့မဟုတ် နည်းပညာကျွမ်းကျင်မှု လိုအပ်ချက်အမျိုးမျိုး ကွဲပြားပြီး ထောင်နှင့်ချီသော ဒေတာအချက် အလက် ဖြည့်သွင်းမှုများကို စနစ်တကျစုစည်းကာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းသည် ရှုပ်ထွေးပြီးအလွန်ခက်ခဲသော တာဝန် ဖြစ်နိုင်သည်။

အစီအစဉ်ရေးဆွဲရာတွင်ရှိနေသော အရင်းအမြစ်များအား စိစစ်ခြင်းကိုလည်း ထည့်သွင်းဆောင်ရွက် သင့်သည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၊ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် အစိုးရနှင့် ဖက်စပ်ဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊^၂ လူမှုဆိုင်ရာလှုပ်ရှားမှုများ၊ ရိုးရာ သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းအရ တည်ရှိနေသည့် အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားလိုအပ်သလို ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုး ရှိနိုင်သည်။ ဤအရင်းအမြစ်များကို တတ်နိုင်သမျှ

အများဆုံးရယူနိုင်ရန်အတွက် ဖြစ်နိုင်ပါက အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး ကွပ်ကဲခြင်းနှင့် တာဝန်ခံမှုရှိစေခြင်းတို့အတွက် သင့်လျော်သည့် ယန္တရားများကိုလည်း မပျက်မကွက် ချမှတ် ထားပါ။ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် ရရှိနိုင်သည့်အရင်းအမြစ်များနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုတို့ကို လက်တွေ့ ဆန်စွာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားသင့်သည်။

စိတ်ချယုံကြည်ရမှုကို ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ တည်ဆောက်နိုင်ရေးအတွက် အသုံးပြုသည့် နည်းနာ နိဿယများသည် သင့်လျော်ကောင်းမွန်ခြင်းရှိစေရန် (တိုင်းပြည်၏ နောက်ခံအခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိပြီး ကောင်းမွန်သော သိပ္ပံနည်းကျနည်းလမ်းများနှင့် အလေ့အထများကို အသုံးပြုခြင်း)၊ အသုံးချမည့် နည်းလမ်း များကို ကြိုတင်စစ်ဆေးရန်နှင့် ဒေတာအချက်အလက် ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် အသုံးပြုခြင်းအတွက် လုပ်ထုံးလုပ် နည်းများကို ကြိုတင်ချမှတ်ထားရန်အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ **နီပေါနိုင်ငံ** (၂၀၀၈-၂၀၁၂) တွင် အားလုံးအကျုံး ဝင်ပါဝင်၍ ကျယ်ပြန့်သော ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်စေရန် အပတ်တကုတ် ကြိုးပမ်းအားထုတ် ခဲ့သော်လည်း အစီအစဉ်ရေးဆွဲရာတွင် လုံလောက်စွာကောင်းမွန်မှုမရှိခြင်းကြောင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ စိတ်ချယုံကြည်ရမှုကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ထိခိုက်စေကာ သဘောထားအမြင်ဆိုင်ရာ ဒေတာအချက်အလက်များအား အသုံးပြုခြင်းကိုလည်း လျော့ကျစေခဲ့သည်။ ပထမဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းသည် ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် သီးသန့်တာဝန်ယူရ မည့် ကော်မတီနှစ်ခုကိုဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး တစ်ခုမှာ ပြည်သူ့လူထုကို သတင်းပြန်ကြားအသိပေးရန်နှင့် နောက်တစ်ခု မှာ ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်များကို ကောက်ခံစုဆောင်းရန်ဖြစ်သည်။ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်များကို ထည့်သွင်းအသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် ကနဦး မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းမတိုင်မီ ဒုတိယကော်မတီက ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သတင်းအချက်အလက်များ စုဆောင်းရန်အတွက် မေးခွန်းစုစုပေါင်း ၃၀၀ နီးပါး ပါရှိသည့် မတူညီသော စစ်တမ်း ၁၁ စောင်ကို အသုံးပြုခြင်း၊ (ဤအဆင့်တွင်) ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အခွင့်အလမ်းအဖြစ် တိုတောင်း သောအချိန်ဖြစ်သည့် တစ်လခန့်သာသတ်မှတ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းတွင် အသုံးပြု ရန်အတွက် ရရှိလာသောဒေတာအချက်အလက်များကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်း အနေဖြင့် မည်ကဲ့သို့ စနစ်တကျစုစည်းမည်၊ ပြန်လှန်သုံးသပ်မည်၊ ကိုင်တွယ်မည်တို့ကို ရှင်းလင်းစွာ အစီ အစဉ်ရေးဆွဲထားခြင်း မရှိပေ (Khanal 2014: 16-18)။ ရလဒ်အနေဖြင့် ပြည်သူ့လူထု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု လျော့ကျလာပြီး လူထုတို့ပြန်အကြံပြုချက်များ၏ အရည်အသွေးကျဆင်းလာကာ တင်ပြချက်အများအပြား ကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအဆင့်တွင် လျစ်လျူရှုထားပြီး ပြည်သူ့လူထု၏ သဘောထားအမြင်အား ဆန်းစစ် သုံးသပ်ချက်သည် လူထု၏ သဘောထားအမြင်များ၏ သဘောသဘာဝနှင့် ရပ်တည်ချက်ကို တိကျမှန်ကန်စွာ ထင်ဟပ်ဖော်ပြနိုင်ခြင်း မရှိပေ။

အခြားတစ်ဖက်တွင် **ယူဂန်ဒါနိုင်ငံ** (၁၉၉၂) ၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကော်မရှင်သည် စာရင်း အင်းဆိုင်ရာ ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်း ဆောင်ရွက်ရာ၌ ဒေတာအချက်အလက်အားလုံးကို အဆင့်အမျိုးမျိုးခွဲ၍ စစ်ဆေးသုံးသပ်ခဲ့သောကြောင့် ဒေတာအချက်အလက်၏ ခိုင်မာယုံကြည်နိုင်မှုကို မြင့်တက်လာစေသည်။ **ကင်ညာနိုင်ငံ** (၂၀၀၀-၂၀၀၃) တွင် အစီအစဉ်ရေးဆွဲရာ၌ သယ်ယူပို့ဆောင်ခြင်းကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြေလျှော့၍ ဆောင်ရွက်ရန် ထည့်သွင်းရေးဆွဲခဲ့သည်-ကင်ညာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြန်လှန်သုံးသပ်ရေးကော်မရှင် (CKRC) သည် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အောက်ရှိ ဒေသအားလုံးတွင် မှတ်တမ်းစင်တာများ ဖွင့်လှစ်ခဲ့ပြီး ၎င်း တို့၏တာဝန်မှာ ပြည်သူ့လူထုထံမှ တင်ပြချက်များကို လက်ခံရယူပြီး ထို့နောက် ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းအတွက် အဓိကအဖွဲ့အစည်းထံ ပေးပို့ရန်ဖြစ်သည် (ကင်ညာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေး ကော်မရှင် ၂၀၀၅)။

၄.၃။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ဆောင်မည့် ကာလ သတ်မှတ်ခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း၏အဆင့်ကွဲများတွင် မည်သည့်အချိန်၌ ပြည်သူ့လူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေမည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းသည် ထိရောက်မှုရှိသော အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြေခံဥပဒေ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းဖြစ်ပြီး အရေးကြီးသည်။ ဤအချက်သည် ပြည်သူ့လူထု၏ မှတ်ချက်များနှင့် သဘောထားအမြင်များအား အစီအစဉ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းများတွင် မည်ကဲ့သို့ ထည့်သွင်းအသုံးပြုမည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်နေသည်။ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသည့် သုတေသနများအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်သည့် အချိန်ကာလသည် ပိုမိုရေရှည်တည်တံ့သော ဒီမိုကရေစီစနစ်မှသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းပေးခြင်းအထိ အမျိုးမျိုးသော လိုလားအပ်သည့် ရလဒ်များစွာနှင့် ဆက်နွှယ်နေသည် (Eisenstadt et al. 2015, 2017; Fruhstorfer and Hudson 2021)။ အခြားတစ်နေရာတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ကာလသတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း စီမံကိန်း၏ မူလဇစ်မြစ်များနှင့် နိုင်ငံ၏ နောက်ခံအခြေအနေတို့အပေါ် များစွာ မူတည်နေသည်။ သို့ရာတွင် ယေဘုယျမှတ်သားထားနိုင်သည်မှာ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအဆင့်တွင် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများ မဆောင်ရွက်မီ ပြည်သူ့လူထုနှင့် အားလုံးအကျိုးဝင်ပါဝင်မှုရှိသော ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဆောင်ရွက် လုပ်ဆောင်ထားသင့်သည်။

၄.၄။ သီးခြားစနစ်များဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို ရှောင်ကြဉ်ပါ

ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသောမူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတို့ကို သီးခြားစနစ်များဖြင့် လုပ်ဆောင်သောအခြေအနေများကို ရှောင်လွှဲနိုင်ပါက အကျိုးရှိမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာဆိုရသော် (ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန် တာဝန်ပေးခံရသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေး ကော်မရှင်ကဲ့သို့) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို မူကြမ်းရေးဆွဲပြီးနောက် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုကျင့်သုံးခြင်းအတွက် (ပုံမှန် ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့ကဲ့သို့) အခြား နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုထံ လက်လွှဲပေးအပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အသိပေးခြင်းပြုသည့် အခြေအနေမျိုးဖြစ်သည်။ ဤအခြေအနေတွင် ပြဿနာကြုံတွေ့နိုင်သည့် အကြောင်းရင်းမှာ မူကြမ်းအတွက် ပြည်သူ့လူထု အားပေးထောက်ခံမှု နှင့် တရားဝင်မှုတို့ ရယူတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို နိုင်ငံရေးအရ ထောက်ခံသဘောတူမှု ရယူတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် သီးခြားစီဆောင်ရွက်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကြုံတွေ့နိုင်သည့် ပြဿနာမှာ ပြည်သူ့လူထု၏ ကျယ်ပြန့်စွာထောက်ခံအားပေးမှုကို ရရှိသောမူကြမ်းသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစားများ၏ ကျောထောက်နောက်ခံပေးမှုကို မရရှိခြင်းမျိုး ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ ဤသို့ဖြစ်ပါက နောက်ပိုင်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများတွင် မူကြမ်းကိုပယ်ဖျက်ခြင်း၊ အခြေခံအကြောင်းအရာများမှအစ ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် ပယ်ချခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ သာကေအနေဖြင့် ကင်ညာနိုင်ငံ (၂၀၀၀-၂၀၀၅)၊ အိုက်စလန်နိုင်ငံ (၂၀၁၁-၂၀၁၃)၊ တန်ဇနီးယားနိုင်ငံ (၂၀၁၁-၂၀၁၄) နှင့် ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ (၂၀၁၈-၂၀၂၀) တို့ကို ကြည့်နိုင်သည်။

ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် နှင့် မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု ရယူတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အတတ်နိုင်ဆုံးအားထုတ်သင့်သည်။ ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်

ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများသည် အပြန်အလှန် ဖြည့်ဆည်းထောက် ကူပေးနိုင်ပါက အကောင်းဆုံးဖြစ်သည် (ဥပမာ Negretto 2017; Maboudi and Nadi 2016 ကို ကြည့်ပါ)။

များမကြာမီက ကင်ညာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်နှစ်ခုကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါက ဤအရေး ပြဿနာကို မြင်နိုင်သည်။ ၂၀၀၅ လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ ပါဝင် ပြီး ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းထားသည့် သဘောတူညီချက်များကို အကြိမ်ကြိမ် ပြန်လည်ဆွေးနွေးနိုင်ရန် လမ်းဖွင့်ပေး ခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေးကော်မရှင်က ရေးဆွဲထားသည့် ကနဦးမူကြမ်းတွင် ကောင်းမွန်ထိရောက်သည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်မှတစ်ဆင့် စုဆောင်းကောက်ယူထားသည့် ပြည်သူ့ လူထု၏ထောက်ခံအားပေးမှုကို ကျယ်ပြန့်စွာရရှိထားသော သဘောထားအမြင်များကို ထင်ဟပ်ထည့်သွင်း ထားသည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များ၏ ပညာရပ်ဆိုင်ရာနှင့် စံစည်းမျဉ်းဆိုင်ရာ စိစစ်အကဲဖြတ်ချက်များကို လည်း ထင်ဟပ်ထည့်သွင်းထားသည်။ လက်တွေ့တွင် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များနှင့် နိုင်ငံရေးသမားများ အပါ အဝင် ပြည်သူ့လူထုသည် အငြင်းပွားဖွယ်အရေးပြဿနာများစွာကြောင့် ကွဲပြားခြားနားမှု နက်ရှိုင်းလျက်ရှိ သည် (Cottrell and Ghai 2004)။ ထို့နောက် ရေးဆွဲပြီးသွားသော မူကြမ်းကို လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ အားလုံးနှင့် ဒေသခရိုင်များမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အကျိုးစီးပွားအလိုက် အဖွဲ့များ ပါဝင်တက်ရောက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အမျိုးသားညီလာခံ (MCC) က ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ကာ အတည်ပြုကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် NCC ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း မူကြမ်းအားအတည်ပြုခြင်းနှင့် ကျင့်သုံးခြင်းတို့ကို သီးခြားဆောင်ရွက် ခဲ့ရသည်။ လွှတ်တော်သည် NCC ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လိုက်နာရန်ဝတ္တရားမရှိဘဲ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြန်လည်အသက်သွင်းခဲ့သည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက နောက်ဆုံး တွင် NCC ၏ မူကြမ်းကိုဘေးဖယ်ကာ အစိုးရက ရေးဆွဲထားသည့် အခြားမူကြမ်းတစ်ခုကို တရားဝင် အတည် ပြုခဲ့သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးအတွက် နောက်ဆုံးသတ်မှတ်ချက်မှာ အပြီးသတ်အတည်ပြုခြင်း ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲဖြစ်သည်။ မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်းမတိုင်မီ မဲဆွယ်စည်းရုံးခြင်းများတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုများအား စည်းရုံးရန်နှင့် ခွဲခြားရန် အလေးပေးဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပြီး ကင်ညာနိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်များ၏ ရပ်တည်ချက်အတိုင်း စုစည်းလိုက်နာရန် တိုက်တွန်းလှုံ့ဆော်ခဲ့ သည်။ နောက်ဆုံးတွင် မဲဆန္ဒရှင်များက မူကြမ်းကိုပယ်ချခဲ့ကြပြီး အကြောင်းရင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာကို အမှန်တကယ် သဘောတူလက်ခံမှုမရှိခြင်းနှင့် NCC မူကြမ်းအား ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းပုံအပေါ် လက်မခံနိုင်ကြောင်း ပြသခြင်းတို့ဖြစ်သော်လည်း မဲဆန္ဒပြုရာတွင်မူ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု များအလိုက် မဲပေးခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရယူထားသည့် သဘောတူညီချက် ဤသို့ပြုပျက်ခြင်း ၏ ရေရှည်အကျိုးသက်ရောက်မှုများမှာ အလွန်ဆိုးရွားသည်။ အကြမ်းဖက်မှုများ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိသည့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ ကမ်ပိန်းများသည် ရှိရင်းစွဲတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအကြားမှ တင်းမာမှုများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေပြီး လူပေါင်းတစ်ထောင်ကျော် သေဆုံးခဲ့ရသည့် ၂၀၀၇ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအလွန် အကြမ်း ဖက်မှုအတွက် လမ်းခင်းပေးခဲ့သည် (Murray 2020)။

ဤအခက်အခဲများကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် ၂၀၀၈-၂၀၁၀ လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများ သည် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များအား လျှော့ချရန်နှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတို့ကို ပိုမိုထိရောက်စွာ ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ မူဘောင်သတ်မှတ်ပေးသည့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရ မူကြမ်းရေးဆွဲသူများနှင့် နိုင်ငံရေး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများသည် လက်ရှိရှိနေသော သဘောတူညီချက်များ၊ တစ်နည်းဆိုရသော် ၂၀၀၅

လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ရေးဆွဲခဲ့သည့် ယခင်မူကြမ်းများ (သုံးခု) မှ အများသဘောတူညီထားသည့် အချက်များကို လိုက်နာရမည်ဖြစ်သည်။ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ မူကြမ်းရေးဆွဲရေး အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည့် ပညာရှင်ကော်မတီ (CoE) အများသဘောတူညီထားသည့် အရေးကိစ္စများနှင့် အငြင်းပွားခဲ့ရသော အရေးကိစ္စများကို အတည်ပြု ဖော်ထုတ်ကာ မဖြေရှင်းရသေးသည့် အကြောင်းအရာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်သူ့လူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင် ရန် တာဝန်ပေးအပ်ခံရသည်။ ပြည်သူ့လူထု၏ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်ကို အသုံးပြု၍ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော ဖြေရှင်း နည်းများကိုဖော်ထုတ်ခြင်း၊ ကောင်းကျိုးဆိုးကျိုးများကိုဖော်ပြခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေးပြိုင်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများမှ ခေါင်းဆောင်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် လွှတ်တော်သီးသန့်ကော်မတီ (PSC) ထံ အကြံပြုချက်များ တင်ပြ ခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရန်တာဝန်ဖြင့် CoE ကို ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ PSC ၏ တာဝန်များအနက် တစ်ခုမှာ CoE မူကြမ်းကို ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်း၊ CoE က ဖော်ထုတ်အတည်ပြုထားသည့် အငြင်းပွားဖွယ် အရေး ပြဿနာများအတွက် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီမှု ရယူတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ဤဖြေရှင်းချက်များကို CoE ထံ ပြန်လည်ပေးပို့ကာ မူကြမ်းကို သင့်လျော်သလို ပြင်ဆင်စေခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ယခင် သဘောတူညီထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြင်ဆင်ရန် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းတွင်မျှ အခွင့်မရှိသော်လည်း အချို့သောပြောင်းလဲမှု များဆောင်ရွက်ရန် CoE နှင့် PSC တို့၏ ဝေဖန်သုံးသပ်ဆွေးနွေးခြင်းများတွင် ငြင်းခုံခဲ့ကြသည် (ကင်ညာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ခြင်း အက်ဥပဒေ၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အမှတ် ၉၊ အပိုဒ် ၃(ဃ)၊ ၃၀(၁)(က) နှင့် ၃၃၊ Murray 2020; Ndegwa et al. 2012 တို့ကိုလည်း ကြည့်ပါ။)။ မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအဆင့်ကို ဆောင်ရွက်နေစဉ် PSC မှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရေး အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားများ၏ သဘောတူထောက်ခံမှုကို ရရှိခဲ့ ခြင်းသည် နောက်ပိုင်းအဆင့်၌ လွှတ်တော်တွင် မူကြမ်းကိုအတည်ပြုရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် အရေးပါသော အားသာချက်တစ်ခုကို ပေးစွမ်းနိုင်ခဲ့သည်။

ဓာတ်ပုံ- ကင်ညာနိုင်ငံသမ္မတ Mwai Kibaki က Nairobi ရှိ Uhuru ပန်းခြံ၌ ထောင်နှင့်ချီသော နိုင်ငံသားများ ရှေ့မှောက်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့စဉ်၊ ၂၀၁၀ ဩဂုတ် ၂၇။ © Felix Masi ၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ထုတ်ဝေသည်။ မူပိုင်ခွင့်အားလုံး မှတ်ပုံတင်ပြီး။

နိုင်ငံရေးသဘောတူညီမှု ရယူတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း တို့ကို ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်ခြင်းအပြင် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ကျရှုံးမှုကာကွယ်ရေး အစီအမံအချို့လည်း ပါဝင် သည်။ (CoE နှင့် PSC တို့ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းထားသည့်အတိုင်း) လွှတ်တော်တွင် မူကြမ်းကို အတည်ပြုရန် ကျရှုံးပါက လွှတ်တော်က မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်များကို အဆိုပြုကာ CoE ထံ တင်ပြ၍ မူကြမ်းပြန်လည်ရေးဆွဲ စေရမည် ဖြစ်သည်။ မူကြမ်းပြန်လည်ရေးဆွဲပြီးပါက လွှတ်တော်သည် မူကြမ်းအား ပယ်ချခွင့်မရှိတော့ဘဲ အတည်ပြုကာ ထုတ်ဝေရန်အတွက် ရှေ့နေချုပ်ထံ တင်ပြရမည်ဖြစ်သည် (ကင်ညာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ခြင်း အက်ဥပဒေ၊ ၂၀၀၈ ခုနှစ် အမှတ် ၉၊ အပိုဒ် ၃၃(၁၀)။ Ndegwa et al. 2012: 59) ။ ဤစည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက်ကို လွှတ်တော်က မိမိကိုယ်ကို ကန့်သတ်ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် အဆိုပြုချမှတ် ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း သတိချပ်သင့်သည်။

၄.၅။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ဆက်သွယ်ပြန်ကြားရေး

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် အတတ်နိုင်ဆုံး ပွင့်လင်း မြင်သာမှုရှိစေရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းနှင့် အခြား သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအာဏာပိုင်များက ကြိုးပမ်းအားထုတ်သင့်သည်။ ဤကြိုးပမ်းမှုများတွင် လုပ်ငန်းစဉ် ပြည်သူ့လူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်ခြင်းကို မည်သို့ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း သတင်းအချက်အလက်အား ဝေမျှ အသိပေးခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။ လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆုံးဖြတ်ပြီးသည်နှင့် အစီအစဉ်များ၊ ကာလသတ်မှတ်ချက် များနှင့် ရည်မှန်းချက်များကို ပြည်သူ့လူထုထံအသိပေးခြင်းဖြင့် လူထုက မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သည့် အရာများကို မျှော်လင့်နိုင်ကြောင်း သိနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ အသိပေးရာတွင် အသုံးပြုမည့် ပြည်သူ့လူထု ချိတ်ဆက်ပါဝင်စေခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကိုလည်း ထည့်သွင်းသင့်ပြီး အရေးကြီးသည်မှာ ပြည်သူ့လူထု၏ ဖြေဆိုဖြည့်သွင်းချက်များကို မည်သို့အသုံးပြုမည်ကို လည်း အသိပေးသင့်သည်။ အများအားဖြင့် ဆောင်ရွက်နေကျအတိုင်း ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေးအဖွဲ့အစည်းက ဆန်းစစ်သုံးသပ်မည်ဖြစ်ပြီး တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ ဖြေဆို ဖြည့်သွင်းချက်မျှဖြင့်သာ အဆုံးအဖြတ်ပြုလုပ်မည်မဟုတ်ကြောင်း ပြည်သူ့လူထုကို ကြိုတင်၍ အသိပေး ထားရန် အရေးကြီးသည်။ လူထု၏ မျှော်လင့်ချက်များကို စီမံခန့်ခွဲရန်နှင့် လူထုအနေဖြင့် လျစ်လျူရှုခံရခြင်း သို့မဟုတ် စိတ်ပျက်ခြင်းတို့ကို ခံစားရနိုင်သည့်အန္တရာယ်ကို လျော့ပါးသက်သာစေရန် ဤသို့အသိပေးခြင်း သည် အလွန်အရေးပါသည်။

ထို့အတူ မည်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းမဆိုသည် လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ခုအပြီးတွင် အပြီးသတ်အစီရင်ခံစာကို ပြုစုတင်ပြရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားသင့်သည်။ အစီရင်ခံစာတွင် ပြည်သူ့လူထု၏ ဖြေဆိုဖြည့်သွင်းချက်များကို မည်သို့အသုံးပြုသည်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို မည်သို့ ချမှတ်ခဲ့ သည် အပါအဝင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အချက်အလက်အားလုံးကို ထည့်သွင်း မှတ်တမ်းတင်ထားသင့်သည်။ ပြည်သူ့လူထု၏ တုံ့ပြန်အကြံပြုချက်ကို အဆိုပြုထားသည့် မူကြမ်းနှင့် ပေါင်း စည်းခြင်းမပြုသည့်နေရာရှိပါက အစီရင်ခံစာတွင် ရှင်းပြချက်ထည့်သွင်းသင့်သည်။ အချို့သော အရေး ပြဿနာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သဘောထားအမြင်များ သိသာထင်ရှားစွာကွဲပြားနိုင်ပြီး အချို့ဖြစ်ရပ်များတွင် လူများစုဝါဒီလူထု၏ သဘောထားအမြင်များကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်းအဆင့်တွင် ပယ်ချခြင်းမျိုး ရှိနိုင်ပြီး ဥပမာဆိုရသော် လိုအပ်သောနိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်များကို ထိခိုက်စေပါက သို့မဟုတ် သဘောတူညီ ထားသည့် အခြေခံမူများမှ တစ်နည်းနည်းဖြင့် သွေဖည်နေပါက ထိုသို့ပယ်ချခံရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစွာဖြင့် တာဝန်ခံခြင်းသည် လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ယုံကြည်မှုနှင့်

တရားဝင်မှုအတွက် အထောက်အကူဖြစ်နိုင်ပြီး မူကြမ်းနှင့် ရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အကြောင်း ပြည်သူလူထု အား အသိပညာပေးရာတွင်လည်း အထောက်အကူပေးနိုင်သည်။

မူကြမ်းရေးဆွဲသည့် အဖွဲ့အစည်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ကာ အတည်ပြု ကျင့်သုံးမည့် အဖွဲ့အစည်းနှင့် မတူညီပါက (သီးခြားစနစ်များဖြင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းအား ရှောင်လွှဲခြင်း ကို အထက်တွင်ကြည့်ပါ) အစီရင်ခံစာတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအတွက် လမ်းညွှန်ချက်နှင့် ရှင်းလင်း ချက်များလည်း ပါဝင်နိုင်သည်။ ကင်ညာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေးကော်မရှင်၏ အစီရင်ခံစာများနှင့် ပြည်သူ့နီတိပညာရေး လက်စွဲလမ်းညွှန်များ (၂၀၀၃ နှင့် ၂၀၀၅) ကို စံနမူနာအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည်။ အခြား အသုံးဝင်မည့် သာဓကများမှာ ယူဂန်ဒါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကော်မရှင် (၁၉၉၅)၊ ဆီရာလီယွန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေးကော်မရှင် (၂၀၀၈)၊ ဂမ်ဘီယာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေး ကော်မရှင် (၂၀၂၀) နှင့် ဂါနာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေး ကော်မရှင် (၂၀၁၁) တို့၏ အစီရင်ခံစာများ ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ပြည်သူလူထု၏ သဘောထားအမြင်များအားလုံးကို အသိပေးကြေညာခြင်း၊ ဥပမာ ယခင်ကအရေးမပါသော်လည်း အသိပေးကြေညာလိုက်ပါက လူထုအကြား ငြင်းခုံမှုများမြင့်တက်လာစေမည့် အရေးပြဿနာများ သို့မဟုတ် အရေးပါသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဆင့်တွင် ဖြေရှင်းရန် မသင့် လျော်သော အရေးပြဿနာများကို လူထုထံ အသိပေးခြင်းသည် နောက်ဆက်တွဲပြဿနာများ ပေါ်ပေါက် လာစေနိုင်ကြောင်း သတိချပ်ရန်အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ ၁၉၈၇ ခုနှစ်တွင် ဘရာဇီးနိုင်ငံ၌ Esperanto ဘာသာကို အစိုးရကျောင်းများတွင် သင်ကြားပေးရန် တင်ပြတောင်းဆိုမှုများ ထောင်နှင့်ချီ၍ ရှိခဲ့ပြီး အလွတ် စုံထောက်များအား ဥပဒေကြပ်မတ်ခြင်းအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရန် တောင်းဆိုသူများ လည်း ထောင်ဂဏန်းရှိခဲ့သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဤကိစ္စများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အဆင့်တွင် မဟုတ်ဘဲ ဥပဒေကြပ်မတ်ခြင်းအဆင့်တွင်သာ ဖြေရှင်းခြင်းဖြစ်သည်။ အစီရင်ခံခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် လိုအပ်သော အာရုံစိုက်မှုနှင့် လျှို့ဝှက်ထိန်းသိမ်းမှုတို့ကို အပြည့်အဝ အသုံးပြုသင့်သည် (Hudson 2021b)။

၄.၆။ အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်မှုနှင့် နောက်ခံအခြေအနေ

ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ကျယ်ပြန့်စွာဆောင်ရွက်ရန်သာ လိုအပ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်မှုရှိရန်လည်း လိုအပ်သည်။ အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်မှု ဟူသည့်အသုံးသည် အုပ်စု များအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းတွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်းကို ရည်ညွှန်း သုံးစွဲခြင်းဖြစ်သော်လည်း တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် ထည့်သွင်း စဉ်းစားရမည့် အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များလည်း ရှိသည်။ အားလုံးအကျုံးဝင်ပါဝင်မှု ဟူသည်မှာ မိမိတို့၏ သဘောထားအမြင်များကို ဝေမျှနိုင်ရန်အတွက် ထိရောက်သော အခွင့်အလမ်းများကို မည်သူများက ရယူနိုင်သည်နှင့် အုပ်စုများထံ လက်လှမ်းမီဆက်သွယ်၍ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးနိုင်မည့် နည်းလမ်းများအား အတည်ပြုဖော်ထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲသူများအနေ ဖြင့် ဦးစွာမည်သည့်အုပ်စုများနှင့် လူထုအသိုက်အဝန်းများသည် ဖယ်ကြည့်ချက်လုပ်ခံရခြင်း၊ လုံလောက်စွာ ထည့်သွင်းပါဝင်စေမှု မရှိခြင်း၊ လုံလောက်စွာကိုယ်စားပြုပါဝင်နိုင်မှုမရှိခြင်းကို ခံစားနေရသည် သို့မဟုတ် အခြား အကြောင်းတစ်ခုခုကြောင့် လက်လှမ်းမီဆက်သွယ်ရန် ခက်ခဲသည်ကို ဖော်ထုတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ဒုတိယအနေဖြင့် ဤလူထုအသိုက်အဝန်းများနှင့် အုပ်စုများမှ လူပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် ကြုံတွေ့နေ ရသော အရေးပြဿနာများအကြောင်းကိုနားလည်ကာ ဆွေးနွေးနိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ လိုအပ်ချက်များနှင့်

ထင်မြင်ချက်များကို ဝေမျှနိုင်ရန်အတွက် အဓိပ္ပါယ်လေးနက်ပြည့်ဝသော အခွင့်အလမ်းများ မည်သို့ ပေးစွမ်းနိုင်မည်ကို ဖော်ထုတ်ရမည်ဖြစ်သည်။

ပထမလုပ်ငန်းအတွက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များသည် ဒေသခံလူမျိုးများ၊ အမျိုးသမီးများ၊ ကျေးလက်နေပြည်သူများ၊ ပြည်ပရောက်ပြည်သူများ၊ လူငယ်များ၊ မသန်စွမ်းသူများနှင့် တိုင်းရင်းသား/ဘာသာရေး/ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုများကို သီးခြားဦးတည်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်လေ့ရှိသည်။ ဤအုပ်စုများမှ အုပ်စုဝင်များထံတွင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းမှ အဖွဲ့ဝင်တစ်ယောက်အဖြစ် လိုလားသည့် အကျိုးစီးပွားများအပါအဝင် သီးခြားကွဲထွက်နေပြီး နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုဘဝအပေါ် အခြေခံသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လိုလားချက်များလည်း ရှိနေလေ့ရှိသည်။ ကျေးလက်ဒေသမှ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု အသိုက်အဝန်းတွင်နေထိုင်သည့် သက်ကြီးရွယ်အို အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ဦးစားပေးချက်များသည် မြို့တော်တွင် နေထိုင်ကာ ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းကို ဦးစီးဆောင်ရွက်နေသော အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏ လိုအပ်ချက်များ၊ ဦးစားပေးချက်များနှင့် မည်သို့ကွဲပြားနေမည်နည်း။

ဓာတ်ပုံ - 'CDMX နှင့် ဒေသခံပြည်သူများ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်' ဖိုရမ်ကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ ၁ ရက်နေ့တွင် မက်ဆီကို၌ ကျင်းပခဲ့သည်။ © Carlos Luna/Secretaria de Cultura CDMX, published with CC licence BY-SA 2.0, <<https://www.flickr.com/photos/113756879@N03/29415096465>>.

ဒုတိယလုပ်ငန်းအတွက် လုပ်ငန်းစဉ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်သူများသည် ဤအုပ်စုများမှ လူပုဂ္ဂိုလ်များအနေဖြင့် ကြုံတွေ့ရနိုင်သည့် လက်လှမ်းမီရယူခြင်းဆိုင်ရာ အတားအဆီးများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။ ဥပမာဆိုရသော် ဤအတားအဆီးများတွင် ဆက်ဆံပြောဆိုမှုများကို အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်သည့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အလေ့အထများ၊ နိုင်ငံရေးတွင် ချိတ်ဆက်ပါဝင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အုပ်စု၏ ယခင်အတွေ့အကြုံများနှင့် ဆက်သွယ်ပြန်ကြားရေး နည်းလမ်းများနှင့် ပုံစံများ၊ စာတတ်မြောက်ခြင်းနှင့် ဂဏန်းသင်္ချာတတ်မြောက်ခြင်း အရေးပြဿနာများ၊ အထူးစီစဉ်ပေးရမည့် ထောက်ပံ့ဖြည့်ဆည်းမှုများနှင့် အခြားနောက်ခံအခြေအနေဆိုင်ရာနှင့် အုပ်စုသီးသန့်ဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာ

များ ပါဝင်နိုင်သည်။ အရေးကြီးသည်မှာ အစီအစဉ်ရေးဆွဲရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် ဆန္ဒရှိသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များကို ငြင်းဆန်ခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုမိစေရန် မပျက်မကွက် ဂရုပြုလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သည်။

အမျိုးသားများ၊ အမျိုးသမီးများနှင့် လူငယ်များ အတူတကွပါဝင်သည့် စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲများတွင် အကျိုးရှိသော ဆွေးနွေးမှုများကို ဆောင်ရွက်နိုင်လေ့ရှိသော်လည်း တစ်ခါတရံတွင် ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်းများအရ လူကြီးများ သို့မဟုတ် အမျိုးသားများသည် အမျိုးသမီးများ သို့မဟုတ် လူငယ်များထက် ပိုမိုဆွေးနွေးပြောဆိုတတ်သည်။ **ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ** (၂၀၁၈-၂၀၁၉) တွင် မူကြမ်းရေးဆွဲရေး အဖွဲ့အစည်းသည် လူထုစည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲများ၌ သက်ကြွယ်လူကြီးများနှင့် အမျိုးသားများက ဆွေးနွေးပိုင်းများကို ဦးဆောင်လေ့ရှိသည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ လူငယ်များ၊ အမျိုးသမီးများ၊ မသန်စွမ်းသူများနှင့် ပြည်ပရောက်ပြည်သူများအတွက် သီးခြား ဦးတည်အုပ်စုများကို စီစဉ်ပေးခဲ့သည်။ ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်များက သက်ကြွယ်လူကြီးများ၊ ဒေသခံခေါင်းဆောင်များနှင့် ကြိုတင်တွေ့ဆုံညှိနှိုင်းကာ စီစဉ်ရေးဆွဲထားသည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ၎င်းတို့ လက်ခံလာစေရန်အသိပေးပြီး လူထုအသိုက်အဝန်းများနှင့် တွဲဖက်လုပ်ဆောင်ခြင်းအတွက် ၎င်းတို့၏ ထောက်ခံကူညီမှုကို ရယူခဲ့သည်။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ကျေးရွာအလိုက်ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် ဦးတည်အုပ်စု ဆွေးနွေးပွဲများကျင်းပချိန်တွင် ဦးတည်ထားသည့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ တက်ရောက်လာစေရန် ဒေသခံခေါင်းဆောင်များက တိုက်တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ ဤဆောင်ရွက်ချက်သည် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်းအတွက် အထောက်အကူပေးနိုင်ခဲ့သည့်အပြင် မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်လာသူများကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာမည့် အခက်အခဲများကို လျော့ပါးသက်သာစေရန်လည်း ကူညီပေးနိုင်ခဲ့သည်။

အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ၌ နိုင်ငံအတွင်းရှိ ဒေသအများအပြားတွင် ဓလေ့ထုံးတမ်းကျင့်သုံးမှုများနှင့် ဘာသာရေးရေးရိုးစွဲမှုများကြောင့် အမျိုးသမီးများ၏ မတူကွဲပြားသော သဘောထားအမြင်များကို ရယူစုဆောင်းနိုင်ရန် အထူးစီစဉ်ထားသည့် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်ခဲ့သည်။ အရပ်ဘက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အမျိုးသမီးရေးရာဝန်ကြီးဌာနတို့သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကော်မရှင်၏ အရေးပါသောမိတ်ဖက်များဖြစ်ကာ အမျိုးသမီးများအား စစ်တမ်းကောက်ယူ၍ ၎င်းတို့၏သဘောထားအမြင်များကို ရယူစုဆောင်းကာ မူကြမ်းရေးဆွဲရေး အဖွဲ့အစည်းသို့ပေးပို့ခြင်းအတွက် အကူအညီပေးခဲ့သည်။ လူ ၃၀-၆၀ ပါဝင်သည့် အသိုက်အဝန်းတွင်းမှ အမျိုးသမီးများ စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲများကို နိုင်ငံအနှံ့တွင် ကျင်းပခဲ့ပြီး ကာဘူးလ်မြို့တော်တွင် တက်ရောက်သူအရေအတွက် ပိုမိုများပြားသည့် စည်းဝေးတွေ့ဆုံပွဲကို ကျင်းပခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ဤသို့ ဦးတည်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်အား အတည်ပြုကျင့်သုံးသည့် အဖွဲ့အစည်းတွင် အမျိုးသမီးများ အကျိုးဝင်ကိုယ်စားပြုပါဝင်နိုင်ခြင်းဖြင့် ထောက်ပံ့အားဖြည့်ပေးခဲ့သည်။ Loya Jirga (ပါရီတန်ဝါလီမှ ဥပဒေရေးရာ မျိုးနွယ်စုကောင်စီ အမျိုးအစားတစ်ခု) ကို ဤရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အသုံးပြုခြင်းသည် အာဖဂန်နစ္စတန်နိုင်ငံ၏ နောက်ခံအခြေအနေ၊ သမိုင်းကြောင်းနှင့် အတွေ့အကြုံများကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့အစည်း၏ ထုံးတမ်းအရ ဖွဲ့စည်းပုံကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲကာ ဒုက္ခသည်အမျိုးသမီးများအပါအဝင် အမျိုးသမီးများအတွက် နေရာအဖြစ် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းကို သီးသန့်သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။

၄.၇။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အမျိုးမျိုးနှင့် အဆင့်ဆင့်ကို အသုံးပြုခြင်း

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၌ မည်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအား နိုင်ငံ၏ မည်သည့်နေရာတွင် မည်သည့်အချိန်၌ မည်သူတို့ပါဝင်စေ၍ လုပ်ဆောင်မည်ကို ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် နောက်ခံအခြေအနေနှင့် ဦးတည်ဆောင်ရွက်သော အသိုက်အဝန်းများနှင့် အုပ်စုများ၏အတွေ့အကြုံများ၊ စွမ်းရည်များ/စွမ်းဆောင်ရည်များအပေါ် အခြေခံစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း အခွင့်အလမ်းများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်အမျိုးမျိုးတွင် ပေးအပ်ရမည့်အပြင် အခွင့်အလမ်းတစ်ခုချင်းစီ၌လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်နည်းလမ်း အမျိုးမျိုးကို အသုံးပြုလုပ်ဆောင်သင့်သည်။

ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများ၏ အဓိကအရေးပြဿနာများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အသိပညာ သို့မဟုတ် ကျွမ်းကျင်မှုအပေါ်မူတည်၍ ဆက်ဆံဆောင်ရွက်မှုကို အဆင့်အမျိုးမျိုးခွဲ၍ လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် အသုံးဝင်နိုင်သည်။ အချို့သောအကြောင်းအရာများ၊ ဥပမာ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခြင်းနှင့် ရာထူးလက်ခံ ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အကြား ရက်မည်မျှခြားသင့်သည် သို့မဟုတ် အစိုးရဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍများတွင် ခန့်အပ်ရန်အတွက် လိုအပ်သောအရည်အချင်းများ စသည့် အကြောင်းအရာများတွင် ပညာရပ်ဆိုင်ရာ အသိပညာသည် သာမန်ပြည်သူတစ်ဦး၏ ထင်မြင်ချက်များထက် အသုံးဝင်နိုင်သည်။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် အစီအစဉ်ရေးဆွဲရာတွင် ဤအကြောင်းအရာများအတွက် ပညာရပ်အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ပညာရှင်များနှင့် နိုင်ငံအနှံ့တွင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများ သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်မှုများလုပ်ဆောင်ရန် ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားသင့်သည်။

နိုင်ငံအဆင့်၊ ဒေသန္တရအဆင့်နှင့် ဒေသအဆင့်တို့၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း ခွဲခြားနိုင်ရန် အလားတူထည့်သွင်းစဉ်းစားချက်များ ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည်။ အချို့ဒေသများ သို့မဟုတ် ပြည်သူများသည် အခြားသူများနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပိုမိုသင့်လျော်သော အတွေ့အကြုံများ သို့မဟုတ် အသိပညာများရှိနိုင်သည် သို့မဟုတ် လက်ရှိကြုံတွေ့နေရသည့် သီးခြားအရေးပြဿနာ ရှိနိုင်သည်။

အွန်လိုင်းမှဆောင်ရွက်သည့် လှုပ်ရှားမှုများနှင့် စစ်တမ်းများ သို့မဟုတ် လူမှုမီဒီယာကဲ့သို့ ဒစ်ဂျစ်တယ် နည်းပညာများကို အသုံးပြုခြင်းသည် နည်းပညာနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်သူများ၊ အင်တာနက် ပေါက်ရောက်အသုံးပြုမှု မြင့်မားသော ဒေသများတွင် နေထိုင်သူများကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် အသုံးဝင်နိုင်သည်။ ဤပြည်သူများသည် စာတတ်မြောက်မှု၊ ဂဏန်းသင်္ချာတတ်မြောက်မှုနှင့် ပညာရေးအဆင့်အတန်းတို့ ပိုမိုမြင့်မားနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာ အသုံးပြုမှုများကို အစိုးရအရာရှိနှင့် ပြည်သူများ တွေ့ဆုံစည်းဝေးပွဲ၊ ပြည်သူ့လူထုနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း ဖိုရမ်များ၊ ဘန်တာဘာ သို့မဟုတ် ကာဘီလ်ဒို ကဲ့သို့ ရိုးရာတွေ့ဆုံစည်းဝေးပွဲများ သို့မဟုတ် ဦးတည်အုပ်စုဆွေးနွေးပွဲများကဲ့သို့ သာမန်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် တွဲဖက်ဆောင်ရွက်သင့်ပြီး ယင်းလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအားလုံးတွင် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း နှစ်မျိုးစလုံးကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အွန်လိုင်းအသုံးပြုနည်းလမ်းများကို လက်လှမ်းမီနိုင်မှု နည်းပါးသည့် သို့မဟုတ် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်မှုနည်းပါးသည့် လူထုအသိုက်အဝန်းများနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ စာတတ်မြောက်မှု သို့မဟုတ် ဂဏန်းသင်္ချာတတ်မြောက်မှု နိမ့်ပါးသူများ သို့မဟုတ် အခြားတစ်နည်းနည်းဖြင့် ထောက်ပံ့မှုဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းကို လိုအပ်နေသည့် လူပုဂ္ဂိုလ်များထံ လက်လှမ်းမီနိုင်ရန်အတွက် ဤဆောင်ရွက်ချက်များသည် အရေးကြီးသည်။ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းကိုသာ သီးသန့်လုပ်ဆောင်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များမဟုတ်ဘဲ လူထုငယ်အဖွဲ့များနှင့် မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် အဖွဲ့အစည်းများကဲ့သို့ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်

ခြင်း ဖိုရမ်များကိုပါ တွဲဖက်ပေါင်းစည်းလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူ့လူထု၏ ဖြေဆိုဖြည့်သွင်းချက်များသည် အချက်အလက်အခြေပြုမှု ပိုမိုရှိနိုင်စေရန် ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်။

ဒစ်ဂျစ်တယ်ဆက်သွယ်ရေးနည်းပညာများကို အသုံးပြုခဲ့သည့် မက်ဆီကိုစီးတီး၊ အီဂျစ်နှင့် အိုက်စလန်တို့မှ နာမည်ကျော်လုပ်ငန်းစဉ်များတွင်လည်း မျက်နှာချင်းဆိုင်တွေ့ဆုံခြင်းနှင့် ဒေသခံလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများကို စီစဉ်လုပ်ဆောင်ခဲ့သကဲ့သို့ အသုံးပြုနေကျဖြစ်သည့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းနည်းလမ်းများကို အဓိကအသုံးပြုသည့် ဂမ်ဘီယာ၊ ချီလီနှင့် မွန်ဂိုလီးယားတို့မှ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင်လည်း ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ရေး ဖိုရမ်များနှင့် အချို့သော ဒစ်ဂျစ်တယ်ဆက်သွယ်ရေးဆောင်ရွက်မှုများကို ထည့်သွင်းအသုံးပြုခဲ့သည်။

၄.၈။ ပြည်သူ့နိတိပညာရေး

ထိရောက်မှုရှိသော ပြည်သူ့လူထုပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်းတွင် ပြည်သူ့နိတိ ပညာရေးသည် အရေးပါသော အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတွင် ပြည်သူ့လူထုသည် အများအားဖြင့် ရှုပ်ထွေးသော အင်စတီကျူးရှင်းများနှင့် ဆက်ဆံရကာ ကာလသတ်မှတ်ချက်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို သိရှိလိုက်နာရန်လိုအပ်ပြီး ရှုပ်ထွေးသော အရေးကိစ္စများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ထင်မြင်ချက်များ ဝေမျှခြင်း သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ရသည်။ ဤသည်တို့ကို ထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ပြည်သူ့နိတိပညာရေးသည် အဓိပ္ပါယ်လေးနက်ပြည့်ဝသော ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်း၏ ပင်မကျောရိုးဖြစ်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း စီမံကိန်းတစ်လျှောက်လုံးတွင် အသုံးပြုသင့်သည်။^၃ သို့ရာတွင် ပြည်သူ့နိတိပညာရေးကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် အကြောင်းအရာများသည် တိမ်းညွတ်နေခြင်း (ဥပမာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများအပေါ်)၊ ဘက်လိုက်နေခြင်း (ဥပမာ ပါတီတစ်ခု၊ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုတစ်ခု သို့မဟုတ် ရပ်တည်ချက်တစ်ခုအပေါ်)၊ သို့မဟုတ် တိကျမှန်ကန်မှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် မှားယွင်းနေခြင်း (ဥပမာ ပြည်သူ့နိတိပညာရေးကိုဆောင်ရွက်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် အကြောင်းအရာများအား ဖန်တီးသူများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လုံလောက်သောအသိပညာ မရှိခြင်း) တို့ ရှိနိုင်သည်။ (ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အစပိုင်းတွင် စောလျင်စွာ အစပြုလုပ်ဆောင်သည့်) ကောင်းမွန်ထိရောက်ပြီး စဉ်ဆက်မပြတ်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော ပြည်သူ့နိတိပညာရေးကို ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်ရန်သာ အရေးကြီးသည်မဟုတ်ဘဲ ဘက်လိုက်မှုကင်းပြီး အချက်အလက်မှန်ကန်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ပေးစွမ်းနိုင်သည့် ပြည်သူ့နိတိပညာရေးစီစဉ်ပေးအပ်သူများကို တာဝန်ပေးရန် သို့မဟုတ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်လည်း အရေးကြီးသည်။

ဥပမာ အစပြုခြင်းနှင့် အစီအစဉ်သတ်မှတ်ခြင်း အဆင့်တွင် ပြည်သူ့လူထုအနေဖြင့် ချမှတ်ရန် လိုအပ်နိုင်သည့် မတူညီသော လုပ်ငန်းစဉ်နှင့်ဆက်နွှယ်နေသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ (ဥပမာ အသုံးပြုမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းအမျိုးအစားကို ရွေးချယ်ရန် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် မဲပေးခြင်း) နောက်ဆက်တွဲသက်ရောက်မှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ တန်ဖိုးရှိသော သတင်းအချက်အလက်များကို ပြည်သူ့နိတိပညာရေးက ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် အသိပညာကိုလည်း မြှင့်တင်ပေးနိုင်သောကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဦးစားပေးချက်များအပေါ် တုံ့ပြန်အကြံပြုရာတွင် အထောက်အကူပေးနိုင်သည်။ ဥပမာ

၁၉၉၅ ခုနှစ် **တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ**မှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းသည် ပြည်သူ့ နီတိပညာရေးကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရန် ဝတ္တရားမရှိသော်လည်း ပြည်သူ့လူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အသိ ပညာအတွက် ပြည်သူ့နီတိပညာရေး၏ အရေးပါပုံကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ အသိအမှတ်ပြုလက်ခံခဲ့သည်။ ဆက်သွယ်ရေး ဦးစီးဌာနက 'ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲ' သတင်းစာကို နှစ်ပတ်လျှင်တစ်ကြိမ် စောင်ရေ ၁၆၀,၀၀၀ ထုတ်ဝေဖြန့်ဖြူးခဲ့ပြီး စာအုပ်ငယ်များနှင့် ရုပ်ပြစာအုပ်များထုတ်ဝေခြင်း၊ အပတ်စဉ် ရုပ်မြင်သံကြားအစီအစဉ်များ ထုတ်လွှင့်ခြင်းနှင့် ဘာသာစကားစုံဖြင့်တင်ဆက်သည့် ရေဒီယိုအစီအစဉ်များ ထုတ်လွှင့်ခြင်း၊ နိုင်ငံအဆင့်၊ ဒေသန္တရအဆင့်နှင့် ဒေသအဆင့် သတင်းစာများတွင် ကြော်ငြာများထည့်သွင်း ခြင်းနှင့် ပြင်ပတွင် ဘီလ်ဘုတ်များ စိုက်ထူခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ပြည်သူ့နီတိပညာရေး ကမ်ပိန်းများကို ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းကို ရေးဆွဲပြီးပါက ပြည်သူ့လူထုသည် မူကြမ်းပါအကြောင်းအရာများကိုနားလည်ပြီး အကဲဖြတ်နိုင်သည့် စွမ်းရည် ကို ရရှိစေသည်။ **ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ** (၂၀၁၉) တွင် မူကြမ်းရေးဆွဲရေး ကော်မရှင်က ရှင်းပြချက်မှတ်စု ထည့်သွင်း ဖော်ပြထားသော မူကြမ်းကို ဘာသာစကားခြောက်မျိုးဖြင့် ဖြန့်ဝေခဲ့သည်။

အပြီးသတ်အတည်ပြုခြင်း ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ မတိုင်မီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်း သို့မဟုတ် မွမ်းမံပြင်ဆင်ချက်ပါ အကြောင်းအရာ၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို မည်သို့ချမှတ်သည်၊ နိုင်ငံ၏အနာဂတ် နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီ၏ ဘဝနေထိုင်မှုအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို နားလည်ထားရန်လည်း အရေးကြီးသည်။ အထူးသဖြင့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲမကျင်းပမီတွင် ပြည်သူ့နီတိပညာရေးသည် ပြည်လုံး ကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ထည့်သွင်း ဖော်ပြသင့်သည်။ ဥပမာ **အီကွေဒေါနိုင်ငံ**တွင် ၁၉၉၈ ခုနှစ် မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်းမတိုင်မီ ခေါင်းဆောင်များက မကြာမီကျင်းပမည့် ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အရေးကြီးသော စကားရပ်များကို ရေးဆွဲ ပြုစုကာ ဖြန့်ဝေခြင်းဖြင့် ပြည်သူ့လူထုအနေဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ၎င်းတို့၏အခန်းကဏ္ဍများနှင့် ရင်းနှီး ကျွမ်းဝင်မှုရှိစေရန် ထောက်ပံ့ဖြည့်ဆည်းပေးခဲ့သည် (Brandt et al. 2011)။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် (သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင် များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ အစီအစဉ်များအပါအဝင်) အသိပညာပေးခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အကြောင်း အရာများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူနိုင်သည့် တရားဝင်ဝက်ဘ်ဆိုက်တစ်ခုအားဖန်တီးကာ ၎င်း ဝက်ဘ်ဆိုက်ကို ကျယ်ပြန့်စွာ မျှဝေအသိပေးပါက အသုံးဝင်နိုင်သည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ပြည်သူ့နီတိပညာရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၊ တက္ကသိုလ်များ သို့မဟုတ် (ပြည်သူ့နီတိပညာရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားကောင်စီများကဲ့သို့) အစိုးရနှင့် ဖက်စပ် ဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်ရခြင်းမျိုး ပါဝင်နိုင်သည်။ ဤအုပ်စုများသည် ပညာရပ်ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် လူထုအသိုက်အဝန်းများထံ လက်လှမ်းမီဆက်သွယ်နိုင်မှုတို့အတွက် အထောက်အကူ ပေးနိုင်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲချမှတ်ရေး အဖွဲ့အစည်းများသီးသန့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းထက် ပိုမိုထိရောက်သည်။ ဤသို့ မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်ပါက သင့်လျော်သော ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ထိန်းကွပ်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှု ယန္တရားများကို မပျက်မကွက် ရေးဆွဲချမှတ်ထားရန်အရေးကြီးသည်။ ဥပမာ **ဖီဂျီနိုင်ငံ**တွင် ၂၀၁၂ -၂၀၁၃ လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ကောင်းမွန်ထိရောက်သော ပြည်သူ့နီတိပညာရေးကို စီစဉ်လုပ်ဆောင်ရန် အစိုးရက ကတိကဝတ်ပြု ဆောင်ရွက်ခဲ့သော်လည်း ၎င်းတို့စီမံကိန်းတွင် သိသာထင်ရှားသော အားနည်းချက် များရှိသည်။ အစိုးရ၏ ပညာရေးစီမံကိန်းကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ ကြိုးပမ်းမှု များသည် အခက်အခဲများကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး အကြောင်းရင်းမှာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် အချိန်အနည်း

ငယ်သာ ရရှိခဲ့ခြင်း၊ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေး ကော်မရှင်ကို မဖွဲ့စည်းမီ ရှိနေသော တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးအတွက် ပြည်သူလူထုအား ကန့်သတ်ချုပ်ခြယ်သည့် ဒီကရီအမိန့်များကြောင့် ပြည်သူများအနေဖြင့် သင်ယူခြင်းနှင့် ဆွေးနွေးခြင်းတို့ဆောင်ရွက်ရန် စုရုံးခြင်းမပြုမီ ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည် (Kant and Rakuita 2014)။

မှတ်စုတိုများ

- 1 ၂၀၂၁ ခုနှစ် ထုတ်ဝေချိန်တွင် ချီလီနိုင်ငံ၏ လုပ်ငန်းစဉ်သည် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေဆဲဖြစ်ပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်အထိ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန် အစီအစဉ်ရေးဆွဲထားသည်။
- 2 ဥပမာ International IDEA သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အွန်လိုင်းမေးခွန်းလွှာများဖန်တီးခြင်း၊ သီးခြားဆန်းစစ်မှုအတွက် စစ်တမ်းဒေတာအချက်အလက်များကို စီမံခန့်ခွဲကာထုတ်လုပ်ခြင်း၊ စာဖြင့်ရေးသားထားသည့် ပြည်သူလူထု၏ တင်ပြချက်များကို သိုလှောင်သိမ်းဆည်းခြင်းနှင့် စနစ်တကျစုစည်းခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် အထောက်အကူပေးရန်အတွက် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာ ပလက်ဖောင်း (PPP) စနစ်ကို ရေးဆွဲဖန်တီးခဲ့သည်။ ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြန်လှန်သုံးသပ်ရေး ကော်မရှင်နှင့် မိတ်ဖက်ပူးပေါင်းကာ PPP ကို ဂမ်ဘီယာနိုင်ငံတွင် ပထမဆုံးအကြိမ် စမ်းသပ်အသုံးပြုခဲ့ပြီး အခြားနိုင်ငံများတွင် အသုံးပြုရန်အတွက်လည်း လိုအပ်သလိုမွမ်းမံပြင်ဆင်နိုင်သည်။ မွန်ဂိုလီးယားနိုင်ငံမှ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဆွေးနွေးပြင်ဆင်ခြင်းဆိုင်ရာ မဲဆန္ဒကောက်ခံခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတန်းဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်မှ ဆွေးနွေးပြင်ဆင်မှုရှိသော ဒီမိုကရေစီစင်တာက ထောက်ပံ့ပေးခဲ့ပြီး မက်ဆီကိုစီးတီး၏ အွန်လိုင်းမှဆောင်ရွက်သော ပြည်သူလူထုဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းများကို Change.org နှင့် မိတ်ဖက်ပူးပေါင်း၍ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။
- 3 ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ပြည်သူ့နီတိပညာရေးကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန် International IDEA က ဗီဒီယိုသုံးခုကို ဖန်တီးခဲ့သည်။ ဤဗီဒီယိုများကို YouTube သို့မဟုတ် ConstitutionNet.org တွင် ဘာသာစကားအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြည့်ရှုနိုင်သည်။ ဤဗီဒီယိုများမှာ ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း’ (<<https://www.youtube.com/watch?v=0UzKD8rZCc0>>)၊ ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် အဘယ်ကြောင့် အရေးပါသနည်း’ (<https://www.youtube.com/watch?v=EeWfe2eZ_CI&t=12s>) နှင့် ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို မည်သို့ ရေးဆွဲချမှတ်သနည်း’ (<<https://www.youtube.com/watch?v=J36s0MTTxc8>>) တို့ဖြစ်သည်။ ဗီဒီယိုများအားလုံးကို ConstitutionNet.org တွင် ကြည့်ရှုနိုင်ပြီး အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ရေး အသိပညာဆိုင်ရာ ဖန်တီးထုတ်ဝေမှုများ၊ အရင်းအမြစ်များနှင့် နည်းလမ်းများကိုလည်း ရှာဖွေကြည့်ရှုနိုင်သည်။

ဤဆယ်စုနှစ်အနည်းငယ်အတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲချမှတ်ခြင်းတွင် အတွေ့ရအများဆုံး လားရာဆောင်ရွက်ချက်မှာ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအား အလေးပေးလုပ်ဆောင်ခြင်းဟု သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တိုင်းနီးပါးတွင် တွေ့မြင်နိုင်သည့် အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ(သစ်)စနစ်၏ တရားဝင်မှုနှင့် အရည်အသွေးအတွက် အထောက်အကူပေးနိုင်သည်ဟု ယူဆသတ်မှတ်ထားကြသော်လည်း အသေးစိတ်နည်းလမ်းများကိုမူ ရှင်းလင်းစွာ နားလည်ခြင်းမရှိသေးပေ။ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကို အလေးထားလုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကိုယ်တိုင်နှင့် ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ခံစားချက်ရရှိစေရန် လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ပဋိပက္ခမှ ငြိမ်းချမ်းရေးသို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနှင့် အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများ တည်တံ့နိုင်ရန် အထောက်အကူပေးခြင်းနှင့် ‘နိုင်ငံ’ ဟူသည့်အယူအဆကို အများသဘောတူလက်ခံလာစေရန် တည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် ၎င်းလုပ်ငန်းစဉ်အကြား ဆက်နွှယ်မှုကို ပိုမိုအလေးပေး၍ ဆောင်ရွက်လာကြောင်း ဖော်ပြနေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟူသည်မှာ ‘အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်မဟုတ်ဘဲ အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းထားသည့် ပြည်သူများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်ဖြစ်သည်’ (Paine 1791) ဟူသည့် အယူအဆတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အခြေခံလိုအပ်ချက်ပင် ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် တန်ဖိုးရှိသည်မှန်သော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းဆိုင်ရာ အရေးပြဿနာများ အားလုံးကို ၎င်းသီးသန့်ဖြင့် ဖြေရှင်းပေးနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားများအကြား လုံလောက်သော သဘောတူညီမှုကိုမရယူနိုင်ပါက ‘လူထုက ထိန်းကျောင်းပွဲကိုင်သော’ လုပ်ငန်းစဉ်၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် သို့မဟုတ် မွမ်းမံပြင်ဆင်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြဋ္ဌာန်းရန်ဖြစ်စေ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးရန်ဖြစ်စေ အောင်မြင်စွာအဆုံးသတ်နိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ဖြေရှင်းရမည့် ပြဿနာမှာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသောလုပ်ငန်းစဉ် သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်သူလူတန်းစားက ထိန်းကျောင်းပွဲကိုင်သော လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း စီမံကိန်း၏ အဆင့်များအားလုံးတွင် ပြည်သူလူထု၏ အခန်းကဏ္ဍကို မည်သို့အသုံးပြုပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အကြောင်းအရာနှစ်မျိုးစလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့်စပ်လျဉ်းသော နိုင်ငံရေး

ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ညှိနှိုင်းမှုများ၏ ဟန်ချက်အပေါ် ဖြည့်ဆည်းထောက်ပံ့ခြင်း၊ ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ခြင်းနှင့် လွှမ်းမိုးပုံဖော်ခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ကို ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ရည်ညွှန်းကိုးကားစာရင်း

- Albert, R., *Constitutional Amendments: Making, Breaking, and Changing Constitutions* (New York: Oxford University Press, 2019), <<https://doi.org/10.1093/oso/9780190640484.001.0001>>
- Arato, A., 'Forms of constitution making and theories of democracy', *Cardozo Law Review*, 17 (1995), pp. 191–231, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2356622>, accessed 20 June 2021
- , *Post-Sovereign Constitution-Making: Learning and Legitimacy* (Oxford: Oxford University Press, 2016)
- Arce-Riffo, J., 'Gender parity in the Chilean constitutional convention: what does it mean for Chilean democracy?', Oxford Human Rights Hub, 4 April 2020, <<https://ohrh.law.ox.ac.uk/gender-parity-in-the-chilean-constitutional-convention-what-does-it-mean-for-chilean-democracy/>>, accessed 17 June 2021
- Aucoin, L. and Brandt, M., 'East Timor's constitutional passage to independence', in L. Miller (ed.), *Framing the State in Times of Transition: Case Studies in Constitution Making* (Washington DC: United States Institute of Peace, 2010), <https://www.usip.org/sites/default/files/Framing%20the%20State/Chapter9_Framing.pdf>, accessed 15 February 2021
- Banting, K. G. and Simeon, R. (eds), *Redesigning the State: The Politics of Constitutional Change* (Toronto: University of Toronto Press, 1985)
- Bell, C. and Zulueta-Fülscher, K., *Sequencing Peace Agreements and Constitutions in the Political Settlement Process* (Stockholm: International IDEA, 2016), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/sequencing-peace-agreements-and-constitutions-political-settlement-process>>, accessed 14 January 2021
- Bisarya, S., 'Forces and mechanisms in plurinational constitution-building in South Asia', in S.

- Bisarya, et al. (eds), *Annual Review of Constitution-Building Processes: 2015* (Stockholm: International IDEA, 2016), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/annual-review-constitution-building-processes-2015>>, accessed 6 June 2021
- Brandt, M., Cottrell, J., Ghai, Y. and Regan, A., *Constitution-Making and Reform: Options for the Process* (Geneva: Interpeace, 2011), <<https://constitutionmakingforpeace.org/the-constitution-making-handbook/>>, accessed 20 June 2021
- Brewer Carías, A. R., 'The 1999 Venezuelan constitution-making process as an instrument for framing the development of an authoritarian political regime', in L. Miller (ed.), *Framing the State in Times of Transition: Case Studies in Constitution Making* (Washington DC: United States Institute of Peace, 2010), <https://www.usip.org/sites/default/files/Framing%20the%20State/Chapter19_Framing.pdf>, accessed 10 February 2021
- Carlson, S. N., 'The drafting process for the 1998 Albanian constitution', in L. Miller (ed.), *Framing the State in Times of Transition: Case Studies in Constitution Making* (Washington DC: United States Institute of Peace, 2010)
- Center for Deliberative Democracy, 'Mongolia's first national deliberative poll on constitutional amendments', Stanford University, 29 April 2017, <<https://cdd.stanford.edu/2017/mongolia-first-national-deliberative-poll-on-constitutional-amendments/>>, accessed 15 January 2021
- Cities of Service, 'Crowdsourcing a constitution: Mexico City, Mexico', 2019, <<https://citiesofservice.jhu.edu/resource/crowdsourcing-a-constitution-mexico-city/>>, accessed 10 June 2021
- Comella, V. F., *The Constitution of Spain: A Contextual Analysis* (Oxford: Hart Publishing, 2013)
- Constitution of Kenya Review Commission, *Final Report of the Constitution of Kenya Review Commission*, 10 February 2005, <<http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/CommissionReports/The-Final-Report-of-the-Constitution-of-Kenya-Review-Commission-2005.pdf>>, accessed 25 April 2021
- Cottrell, J. and Ghai, Y., 'The Role of Constitution-Building Processes in Democratization: Case Study Kenya', International IDEA, 2004, <http://constitutionnet.org/sites/default/files/cbp_kenya.pdf>, accessed 12 July 2021
- Couso, J., 'Managing the risks of inclusion and participation: Chile as a case study', Country case study prepared for the Melbourne Forum on Constitution-Building, 2019, <https://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0008/3230387/MF19-Chile-paper.pdf>, accessed 5 May 2021

- Diamond, L., Fuykuyama, F., Horowitz, D. L. and Plattner, M. F., 'Reconsidering the transition paradigm', *Journal of Democracy*, 25/1 (2014), pp. 86–100, <<https://doi.org/10.1353/jod.2014.0018>>
- Eisenstadt, T. and Maboudi, T., 'Being there is half the battle: group inclusion, constitution-writing and democracy', *Comparative Political Studies*, 52/13–14 (2019), pp. 2135–70, <<https://doi.org/10.1177/0010414019830739>>
- Eisenstadt, T., LeVan, A. C. and Maboudi, T., 'When talk trumps text: the democratizing effects of deliberation during constitution-making, 1974–2011', *American Political Science Review*, 109/3 (2015), pp. 592–612, <<https://doi.org/10.1017/S0003055415000222>>
- , *Constituents before Assembly: Participation, Deliberation, and Representation in the Crafting of New Constitutions* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), <<https://doi.org/10.1017/9781316717080>>
- Elkins, Z. and Hudson, A., 'The constitutional referendum in historical perspective', in D. Landau and H. Lerner (eds), *Comparative Constitution Making* (Northampton: Edward Elgar, 2019), <<https://doi.org/10.4337/9781785365263.00013>>
- Elkins, Z., Ginsburg, T. and Melton, J., *The Endurance of National Constitutions* (New York: Cambridge University Press, 2009), <<https://doi.org/10.1017/CBO9780511817595>>
- Elster, J., 'Forces and mechanisms in the constitution-making process', *Duke Law Journal*, 45/2 (1995), pp. 364–96, <<https://doi.org/10.2307/1372906>>
- , 'The optimal design of a constituent assembly', in H. Landemore and J. Elster (eds), *Collective Wisdom: Principles and Mechanisms* (Cambridge: Cambridge University Press, 2012)
- Farrell, D. M., Suiter, J., Harris, C. and Cunningham, K., 'The effects of mixed membership in a deliberative forum: the Irish Constitutional Convention of 2012–2014', *Political Studies*, 68/1 (2019), pp. 54–73, <<https://doi.org/10.1177/0032321719830936>>
- Fishkin, J. and Zandanshatar, G., 'Deliberative polling for constitutional change in Mongolia: an unprecedented experiment', ConstitutionNet, 20 September 2017, <<https://constitutionnet.org/news/deliberative-polling-constitutional-change-mongolia-unprecedented-experiment>>, accessed 15 January 2021
- Franck, T. M. and Thiruvengadam, A. K., 'Norms of international law relating to the constitution-making process', in L. Miller (ed.), *Framing the State in Times of Transition: Case Studies in Constitution Making* (Washington DC: United States Institute of Peace Press, 2010), <https://www.usip.org/sites/default/files/Framing%20the%20State/Chapter1_Framing.pdf>, accessed 19 May 2021

- Fruhstorfer, A. and Hudson, A., 'Majorities for minorities: participatory constitution making and the protection for minority rights', *Political Research Quarterly*, January (2021), pp. 1–15, <<https://doi.org/10.1177/1065912920984246>>
- Ghai, Y. and Galli, G., *Constitution-building Processes and Democratization* (Stockholm: International IDEA, 2006), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/constitution-building-processes-and-democratization>>, accessed 21 April 2021
- Ginsburg, T., Blount, J. and Elkins, Z., 'The citizen as founder: public participation in constitutional approval', *Temple Law Review*, 81/12 (2008), pp. 361–82, <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1907753>, accessed 21 June 2021
- Ginsburg, T., Elkins, Z. and Blount, J., 'Does the process of constitution-making matter?', *Annual Review of Law and Social Science*, 5/1 (2009), pp. 201–23, <<https://doi.org/10.1146/annurev.lawsocsci.4.110707.172247>>
- Gluck, J. and Brandt, M., *Participatory and Inclusive Constitution Making: Giving a Voice to the Demands of Citizens in the Wake of the Arab Spring* (Washington, DC: United States Institute of Peace, 2015), <<https://www.files.ethz.ch/isn/188062/PW105-Participatory-and-Inclusive-Constitution-Making.pdf>>, accessed 22 April 2021
- Hart, V., 'Democratic constitution making', Special Report No. 107 (Washington DC: United States Institute of Peace, 2003), <<https://www.usip.org/sites/default/files/resources/sr107.pdf>>, accessed 22 May 2021
- , 'Constitution making and the right to take part in a public affair', in L. Miller (ed.), *Framing the State in Times of Transition: Case Studies in Constitution Making* (Washington DC: United States Institute of Peace Press, 2010), <https://www.usip.org/sites/default/files/Framing%20the%20State/Chapter2_Framing.pdf>, accessed 15 April 2021
- Haysom, N., 'Conflict resolution, nation-building & constitution-making', *New England Journal of Public Policy*, 19/2 (2005), <<https://scholarworks.umb.edu/nejpp/vol19/iss2/11/>>, accessed 22 April 2021
- Hegre, H., Ellingsen, T., Gates, S. and Gleditsch, N. P., 'Toward a democratic civil peace? Democracy, political change, and civil war, 1816–1992', *American Political Science Review*, 95/1 (2001), pp. 33–48, <<https://doi.org/10.1017/S0003055401000119>>
- Higley, J. and Burton, M., *Elite Foundations of Liberal Democracy* (Lanham: Rowman & Littlefield, 2006)
- Horowitz, D. L., 'Constitutional design: proposals versus processes', in A. Reynolds (ed.), *The Architecture of Democracy: Constitutional Design, Conflict Management, and Democracy*

(Oxford: Oxford University Press, 2002), <<https://doi.org/10.1093/0199246467.003.0002>>

Houlihan, E. C., 'The why and how of participatory constitution making: (re)considering the links between assumptions, context and practices in The Gambia and Mongolia', in A. Abebe, et al. (eds), *Annual Review of Constitution-Building Processes: 2019* (Stockholm: International IDEA, 2020a), <<https://doi.org/10.31752/idea.2020.67>>

—, *Women Constitution-Makers: Comparative Experiences with Representation, Participation and Influence* (Stockholm: International IDEA, 2020b), <<https://doi.org/10.31752/idea.2020.43>>

Hudson, A., 'When does public participation make a difference? Evidence from Iceland's crowdsourced constitution', *Policy and Internet*, 10/2 (2018), <<https://doi.org/10.1002/poi3.167>>

—, 'Political parties and public participation in constitution making: legitimation, distraction, or real influence?', *Comparative Politics*, 53/3 (2021a), pp. 501–24, <<https://doi.org/10.5129/001041521X15966512980176>>

—, *The Veil of Participation: Citizens and Political Parties in Constitution-Making Processes* (Cambridge: Cambridge University Press, 2021b)

Ihonvbere, J. O., 'How to make an undemocratic constitution: the Nigerian example', *Third World Quarterly*, 21/2 (2000), pp. 343–66, <<https://doi.org/10.1080/01436590050004382>>

Interpeace, International IDEA and United States Institute of Peace, 'Dilemmas and opportunities of public participation in constitution building', Workshop report, April 2009, <<http://constitutionmakingforpeace.org/wp-content/uploads/2015/04/Workshop-Report-Dilemmas-and-Opportunities-of-Public-Participation.pdf>>, accessed 14 June 2021

Jacobsohn, G. J., 'Constitutional identity', *Review of Politics*, 68 (2006), <<https://doi.org/10.1017/S0034670506000192>>

Kant, R. and Rakuita, E., 'Public participation & constitution-making in Fiji: a critique of the 2012 constitution-making process', State, Society and Governance in Melanesia Discussion Paper No. 2014/6, Australia National University, 2014, <<https://ssrn.com/abstract=2947478>>, accessed 25 January 2021

Kenya, Law No. 9 of 2008, Constitution of Kenya Review Act, 2008, <<http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/pdfdownloads/Acts/ConstitutionofKenyaReviewCap3A.pdf>>, accessed 16 May 2021

Khanal, K., 'The participatory constitution making process in Nepal: an assessment of the CA process (2008–2012)', in B. Karki and R. Edrisinha (eds), *Participatory Constitution Making*

- in Nepal: Issues of Process and Substance* (Kathmandu: United Nations Development Programme, 2014), <https://www.undp.org/content/dam/nepal/docs/projects/UNDP_NP_SPCBN_participatory-constitution-making-vol-1.pdf>, accessed 17 May 2021
- Kirkby, C. and Murray, C., 'Constitution-making in anglophone Africa: we the people?', in M. Ndulo and M. Gazibo (eds), *Growing Democracy in Africa: Elections, Accountable Governance, and Political Economy* (Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2016)
- Laboratorio para la Ciudad, Constitución CDMX—LabCDMX, 2018, <<https://labcd.mx/experimentos/constitucion-cdmx>>, accessed 24 January 2021
- Landau, D., 'Constitution-making gone wrong', *Alabama Law Review*, 64/923 (2013), pp. 923–69, <<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2011440>>
- Landemore, H., 'Inclusive constitution making and religious rights: lessons from the Icelandic experiment', *Journal of Politics*, 79/3 (2017), <<https://doi.org/10.1086/690300>>
- Langner, A., 'En debate público, la Constitución CDMX', *El Economista*, 12 June 2017, <<https://www.economista.com.mx/politica/En-debate-publico-la-Constitucion-CDMX-20170612-0027.html>>, accessed 6 April 2021
- Levy, J., 'Domestic politics and war', in R. I. Rotberg and T. K. Rabb (eds), *The Origin and Prevention of Major Wars* (New York: Cambridge University Press, 1989)
- Maboudi, T. and Nadi, G. P., 'Crowdsourcing the Egyptian constitution: social media, elites and the populace', *Political Science Research Quarterly*, 69/4 (2016), <<https://doi.org/10.1177/1065912916658550>>
- Martínez-Lara, J., *Building Democracy in Brazil: The Politics of Constitutional Change, 1985–95* (London: Palgrave Macmillan, 1996), <<https://doi.org/10.1007/978-1-349-24993-0>>
- Mill, J. S., *Considerations on Representative Government* (1862) [reproduced by Project Gutenberg, 2004], <<https://www.gutenberg.org/files/5669/5669-h/5669-h.htm>>, accessed 26 April 2021
- Miller, L. E., 'Designing constitution-making processes: lessons from the past, questions for the future', in L. Miller (ed.), *Framing the State in Times of Transition: Case Studies in Constitution Making* (Washington DC: United States Institute of Peace, 2010), <https://www.usip.org/sites/default/files/Framing%20the%20State/Chapter22_Framing.pdf>, accessed 18 June 2020
- Moehler, D. C., 'Participation and support for the constitution of Uganda', *Journal of Modern African Studies*, 44/2 (2006), pp. 275–308, <<https://doi.org/10.1017/S0022278X06001637>>

- , *Distrusting Democrats: Outcomes of Participatory Constitution Making* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 2008)
- Morrison, T., 'Parliament overrules presidential veto on constitutional amendments', *Georgia Today*, 13 October 2017, <<http://gtarchive.georgiatoday.ge/news/7846/Parliament-Overrules-Presidential-Veto-on-Constitutional-Amendments>>, accessed 8 April 2021
- Murray, C., 'National dialogues and constitution making', National Dialogue Handbook Background Paper No. 2, Berghof Foundation, 2017, <<https://berghof-foundation.org/library/national-dialogues-and-constitution-making>>, accessed 8 January 2021
- , 'Political elites and the people: Kenya's decade long constitution-making process', in G. Negretto (ed.), *Redrafting Constitutions in Democratic Regimes: Theoretical and Comparative Perspectives* (Cambridge: Cambridge University Press, 2020)
- S. Ndegwa, et al. (eds), *History of Constitution Making in Kenya* (Nairobi: Konrad Adenauer Stiftung, 2012), <https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=4990bd18-d7e5-3606-f173-6d0418ec8d27&groupId=252038>, accessed 5 May 2021
- Ndulo, M., 'Zimbabwe's unfulfilled struggle for a legitimate constitutional order', in L. Miller (ed.), *Framing the State in Times of Transition: Case Studies in Constitution Making* (Washington DC: United States Institute of Peace, 2010), <https://www.usip.org/sites/default/files/Framing%20the%20State/Chapter7_Framing.pdf>, accessed 7 January 2021
- Negretto, G. L., 'Constitution-making and institutional design: the reform of presidentialism in the Argentine Constitution of 1994', Paper presented at the Latin American Studies Association, Chicago, Illinois, 24–26 September 1998, <https://gabrielnegretto.com/wp-content/uploads/2016/04/Constitution-making_and_Institutional_Design_The_Transformation_of_Presidentialism_in_Argentina.pdf>, accessed 12 May 2021
- , *Making Constitutions: Presidents, Parties, and Institutional Choice in Latin America* (New York: Cambridge University Press, 2013)
- , 'Constitution making in democratic constitutional orders: the challenge of citizen participation', in S. P. Ruth-Lovell, Y. Welp and L. A. Whitehead (eds), *Let the People Rule? Direct Democracy in the Twenty-First Century* (Colchester: ECPR Press, 2017), <https://www.researchgate.net/publication/318263485_Let_the_People_Rule_Direct_Democracy_in_the_Twenty-First_Century>, accessed 20 June 2021
- , *Constitution-Building Processes in Latin America*, International IDEA Discussion Paper 3/2018 (Stockholm: International IDEA, 2018), <<https://doi.org/10.31752/idea.2018.10>>
- , 'New constitutions in democratic regimes', in G. L. Negretto (ed.), *Redrafting Constitution in*

- Democratic Orders: Theoretical and Comparative Perspectives* (Cambridge: Cambridge University Press, 2020a)
- , ‘Replacing constitutions in democratic regimes: elite cooperation and citizen participation’, in G. L. Negretto (ed.), *Redrafting Constitution in Democratic Orders: Theoretical and Comparative Perspectives* (Cambridge: Cambridge University Press, 2020b)
- Negretto, G. L. and Wandan, S., ‘Democratic constitutional replacements and majoritarian politics’, in G. L. Negretto (ed.), *Redrafting Constitution in Democratic Orders: Theoretical and Comparative Perspectives* (Cambridge: Cambridge University Press, 2020), <<https://doi.org/10.1017/9781108885287.009>>
- Odoki, B. J., ‘The challenges of constitution-making and implementation in Uganda’, in J. Oloka Onyango (ed.), *Constitutionalism in Africa: Creating Opportunities, Facing Challenges* (Kampala: Fountain Publishers, 2001), <<https://constitutionnet.org/sites/default/files/Odoki,%20B.%20Challenges%20of%20Constitution-making%20in%20Uganda.pdf>>, accessed 20 January 2021
- Odonhkuu, M., ‘Mongolia’s long, participatory route to constitutional reforms’, ConstitutionNet, 20 January 2020, <<https://constitutionnet.org/news/mongolias-long-participatory-route-constitutional-reforms>>, accessed 9 February 2021
- Paine, T., *On the Rights of Man* (1791) [reproduced by Project Gutenberg, 2010], <<https://www.gutenberg.org/files/3742/3742-h/3742-h.htm>>, accessed 26 April 2021
- Partlett, W., ‘The dangers of popular constitution-making’, *Brooklyn Journal of International Law*, 38/1 (2012), pp. 193–238, <<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1924958>>
- Pateman, C., *Participation and Democratic Theory* (Cambridge: Cambridge University Press, 1970), <<https://doi.org/10.1017/CBO9780511720444>>
- Revitalized Agreement on the Resolution of the Conflict in the Republic of South Sudan (R-ARCSS), Intergovernmental Authority on Development (IGAD), 12 September 2018, <<https://www.peaceagreements.org/viewmasterdocument/2112>>, accessed 10 May 2021
- Robinson, E., ‘Chile’s Pinochet beaten in plebiscite on rule’, *Washington Post*, 6 October 1988, <<https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1988/10/06/chiles-pinochet-beaten-in-plebiscite-on-rule/cbc2e773-f1cc-4c37-bcb5-91b9de1e8084/>>, accessed 15 January 2021
- Rosenn, K. S., ‘Conflict resolution and constitutionalism: the making of the Brazilian Constitution of 1988’, in L. Miller (ed.), *Framing the State in Times of Transition: Case Studies in Constitution Making* (Washington DC: United States Institute of Peace, 2010), <<https://>>

www.usip.org/sites/default/files/Framing%20the%20State/Chapter16_Framing.pdf,
accessed 27 May 2021

Ross, C., *Federalism and Democratisation in Russia* (Manchester: Manchester University Press, 2002), <<https://www.jstor.org/stable/j.ctt155jd8b>>, accessed 4 May 2021

Rousseau, J. J., *The Social Contract and Discourse on the Origin and Foundation of Inequality among Mankind* (London and Toronto: J. M. Dent and Sons, 1923 [1761]), <http://oll-resources.s3.amazonaws.com/titles/638/Rousseau_0132_EBk_v6.0.pdf>, accessed 14 May 2021

Saati, A., *The Participation Myth: Outcomes of Participatory Constitution Building Processes on Democracy* (Umeå: Umeå University, 2015), <<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:809188/FULLTEXT01.pdf>>, accessed 15 May 2021

—, ‘Constitution-building bodies and the sequencing of public participation: a comparison of seven empirical cases’, *Journal of Politics and Law*, 10/3 (2017), pp. 13–25, <<https://doi.org/10.5539/jpl.v10n3p13>>

Samuels, K., ‘Constitution building processes and democratization: a discussion of twelve case studies’ (Stockholm: International IDEA, 2006), <<https://constitutionnet.org/sites/default/files/2021-05/Constitution%20Building%20Processes%20and%20Democratization%20a%20Discussion%20of%20Twelve%20Case%20Stuies.pdf>>, accessed 10 May 2021

Saunders, C., ‘Constitution-making in the 21st century’, *International Review of Law*, 4 (2012), <<https://ssrn.com/abstract=2252294>>, accessed 20 June 2021

Smith, G. and Ryan, M., ‘Defining mini-publics: making sense of existing conceptions’, in K. Grönlund, A. Bächtiger and M. Setälä (eds), *Deliberative Mini-Publics: Practices and Prospects* (Colchester: ECPR Press, 2014), <https://www.academia.edu/3999460/Defining_Mini_publics_Making_sense_of_existing_conceptions>, accessed 14 May 2021

Swiney, C., ‘Innovation from within’, Georgetown University Global Cities Initiative, 9 December 2019, <<http://globalcities.georgetown.edu/news/archive/mexico-city-gomez-mont-inter-view>>, accessed 3 February 2021

Tamaru, N. and O’Reilly, M., *How Women Influenced Constitution Making after Conflict and Unrest* (Washington DC: Inclusive Security, 2018), <<https://www.inclusivesecurity.org/wp-content/uploads/2018/02/How-Women-Influence-Constitution-Making.pdf>>, accessed 13 May 2021

Tierney, S., *Reflections on Referendums*, International IDEA Discussion Paper 5/2018 (Stockholm: International IDEA, 2018), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/reflections-referendums>>, accessed 12 June 2021

- Tsebelis, G., *Veto Players: How Political Institutions Work* (Princeton: Princeton University Press, 2002), <<https://doi.org/10.1515/9781400831456>>
- UN Human Rights Committee (UNHRC), General comment adopted by the Human Rights Committee under article 40, paragraph 4, of the International Covenant on Civil and Political Rights, General Comment No. 25 (57), CCPR/C/21/Rev.1/Add.7, 27 August 1996, <<https://digitallibrary.un.org/record/221930?ln=en>>, accessed 12 June 2021
- UN Secretary-General, 'Guidance note of the Secretary-General on United Nations constitutional assistance', September 2020, <https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SG%20Guidance%20Note%20on%20Constitutional%20Assistance_2.pdf>, accessed 12 June 2021
- Verdugo, S. and Contess, J., 'The rise and fall of a constitutional moment: lessons from the Chilean experiment and the failure of Bachelet's project', *International Journal of Constitutional Law* blog (I-CONnect), 13 March 2018, <<http://www.iconnectblog.com/2018/03/the-rise-and-fall-of-a-constitutional-moment-lessons-from-the-chilean-experiment-and-the-failure-of-bachelets-project/#comments>>, accessed 12 June 2021
- Voigt, S., 'The consequences of popular participation in constitutional choice—towards a comparative constitutional analysis', in A. van Aaken, C. List and C. Luetge (eds), *Deliberation and Decision: Economics, Constitutional Theory and Deliberative Democracy* (Aldershot: Ashgate Publishing, 2003), <https://www.researchgate.net/publication/228232279_The_Consequences_of_Popular_Participation_in_Constitutional_Choice_-_Towards_A_Comparative_Analysis>, accessed 12 June 2021
- Volpi, F., 'Explaining (and re-explaining) political change in the Middle East during the Arab Spring: trajectories of democratization and of authoritarianism in the Maghreb', *Democratization*, 20/6 (2013), <<https://doi.org/10.1080/13510347.2012.668438>>
- Walker, M. C., 'The USSR referendum and republic counter-referendums', in Walker, M. C., *The Strategic Use of Referendums: Power, Legitimacy, and Democracy* (New York: Palgrave Macmillan, 2003), <https://doi.org/10.1057/9781403973771_3>
- Wallis, J., *Constitution Making During State Building* (New York: Cambridge University Press, 2014), <<https://www.cambridge.org/de/academic/subjects/law/constitutional-and-administrative-law/constitution-making-during-state-building?format=H-B&isbn=9781107064713>>, accessed 12 June 2021
- , 'How important is participatory constitution-making? Lessons from Timor-Leste and Bougainville', *Commonwealth and Comparative Politics*, 54/3 (2016), pp. 362–86, <<https://doi.org/10.1080/14662043.2016.1185245>>

Warren, M. E. and Gastil, J., 'Can deliberative mini-publics address the cognitive challenges of democratic citizenship?', *Journal of Politics*, 11/2 (2016), <<https://ssrn.com/abstract=2752643>>, accessed 18 August 2020

Wheatley, J. and Germann, M., 'Outcomes of constitution-making: democratization and conflict resolution', in J. Wheatley and F. Mendez (eds), *Patterns of Constitutional Design* (London: Routledge, 2016), <<https://doi.org/10.4324/9781315599762>>

Widner, J., 'Constitution writing and conflict resolution', Research Paper No. 2005/51 (Helsinki: UN University for Development Economics Research (UNU-WIDER), 2005), <<https://www.wider.unu.edu/sites/default/files/rp2005-51.pdf>>, accessed 11 June 2021

—, Proceedings 'Workshop on Constitution Building Processes', Princeton University, 17–20 May 2007, Bobst Center for Peace & Justice, in conjunction with Interpeace and International IDEA, <<http://pcwcr.princeton.edu/papers/Proceedings2007.pdf>>, accessed 23 April 2021

—, 'Constitution writing in post-conflict settings: an overview', *William & Mary Law Review*, 49 (2008), pp. 1513–41, <<https://scholarship.law.wm.edu/wmlr/vol49/iss4/16/>>, accessed 12 June 2021

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းကော်မတီ၏ အစီရင်ခံစာများနှင့် စာတမ်းများ

Commission to Review the Constitution of Sierra Leone, Report of the Commission to Review the Constitution of Sierra Leone, 1991 (January 2008), <<https://constitutionnet.org/vl/item/report-commission-review-constitution-sierra-leone-1991>> , accessed 28 January 2021

Constitutional Review Commission (The Gambia), Explanatory Memorandum to the Draft Constitution (2020), <<https://static1.squarespace.com/static/5a7c2ca18a02c7a46149331c/t/5e837b9a9dda8b254aea42c8/1585675164245/CRC+-+FINAL+EXPLANATORY+MEMORANDUM+TO+THE+CONSTITUTION.pdf>>, accessed 28 January 2021

Constitutional Review Commission (The Gambia), Report of the Constitutional Review Commission on the Draft Constitution for the Third Republic of The Gambia (2021), <<https://static1.squarespace.com/static/5a7c2ca18a02c7a46149331c/t/5e837ba3956cf375f294384b/1585675190362/CRC+-+FINAL+REPORT+ON+THE+DRAFT+CONSTITUTION.pdf>> , accessed 28 January 2021

Constitution of Kenya Review Commission, Civic Education for the Referendum: Manual for Educators (2003), <<https://constitutionnet.org/sites/default/files/KETD-008.pdf>> , accessed 26 April 2021

Constitution of Kenya Review Commission, Final Report of the Constitution of Kenya Review Commission, 10 February 2005, <<http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/CommissionReports/The-Final-Report-of-the-Constitution-of-Kenya-Review-Commission-2005.pdf>>, accessed 25 April 2021

Constitution of Kenya Review Commission, Report of the Constitution of Kenya Review Commission, Volume Four: Constituency Constitutional Forum Reports (2003), <<http://kenyalaw.org/kl/fileadmin/CommissionReports/Report-of-the-constitution-of-Kenya-review-commission.pdf>>, accessed 28 January 2021

Constitution Review Commission (Ghana), Report of the Constitution Review Commission: From a Political to a Developmental Constitution (20 December 2011), <<https://constitutionnet.org/vl/item/political-developmental-constitution-report-constitutional-review-commission-ghana-2011>>, accessed 28 January 2021

Uganda Constitutional Commission, Report of the Uganda Constitutional Commission (1995), <<https://constitutionnet.org/vl/item/1995-uganda-constitutional-commission-report>>, accessed 28 January 2021

စာရေးသူများအကြောင်း

Erin Colleen Houlihan သည် International IDEA ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက် ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ စီမံကိန်းမှ စီမံကိန်းအရာရှိတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ Ms. Houlihan ၏ သုတေသန များနှင့်အကြံပေးဆောင်ရွက်မှုများသည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ဒီမိုကရေစီနှင့် ပဋိပက္ခအသွင်ကူးပြောင်းခြင်းများကို အဓိကထားလုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ နောက်ခံအခြေအနေအမျိုးမျိုးရှိသော နိုင်ငံများအတွင်းမှ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး စီမံကိန်းများအတွက် ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အကူများ ပေးအပ် ခြင်း၊ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းဖြစ်ရပ်များအား နှိုင်းယှဉ်လေ့လာ၍ အသိပညာဆိုင်ရာထုတ်ဝေမှုများ၊ မူဝါဒနှင့် ကိုယ်စားပြု အရေးဆိုခြင်းဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များ ဖန်တီးပြုစုခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲချမှတ်ခြင်း နှစ်မျိုးစလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အထောက် အကူပြု နည်းလမ်းများနှင့် ဒေတာဘေ့စ်များအား စီမံခန့်ခွဲခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်သည်။ နိုင်ငံတွင်းအခြေပြု ဆောင်ရွက်သည့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ အထောက် အကူပြု စီမံကိန်းများ၌ အကြီးတန်းအကြံပေးရာထူးများတွင် လုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီး ပဋိပက္ခဒဏ်သင့် နိုင်ငံများတွင် အဓိကသွားရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ Ms. Houlihan သည် ဗာဂျီးနီးယားတက္ကသိုလ်မှ ဥပဒေဘာသာရပ် ဝိဇ္ဇာဘွဲ့နှင့် ပြည်ပရေးရာဘာသာရပ် မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့၊ လိုယိုလာမယ်ရီမောင့်တက္ကသိုလ်မှ အထူးပြုပညာရေး ဘာသာရပ် မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့တို့ကို ရရှိထားပါသည်။

Sumit Bisarya သည် ကုလသမဂ္ဂ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းရေးရာဌာန၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများဆိုင်ရာ အကြံပေးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေပါသည်။ Mr. Bisarya သည် International IDEA ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ စီမံကိန်းကို ယခင်က ဦးဆောင်ခဲ့သူလည်း ဖြစ်ပါသည်။ International IDEA တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲခြင်း နယ်ပယ်ရှိ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အသိပညာပေးစာအုပ်စာတမ်းများ ထုတ်ဝေမှုအား ကြီးကြပ်ခဲ့သူလည်း ဖြစ် သည်။ ထို့အပြင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ မတူညီသော နောက်ခံအခြေအနေအရပ်ရပ်တွင် ဆောင်ရွက်ကြသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ အထောက် အကူများ ပံ့ပိုးပေးခဲ့ပါသည်။ Mr. Bisarya သည် ယခင်က အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ ဥပဒေအဖွဲ့အစည်းတွင် မြေပြင်လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲခဲ့ပါသည်။ Mr. Bisarya သည် ဘရောင်း တက္ကသိုလ်မှ ဦးနှောက်နှင့် အာရုံကြောသိပ္ပံ ဘာသာရပ်သိပ္ပံဘွဲ့နှင့် ကိုလံဘီယာဥပဒေကျောင်းမှ ဥပဒေ ဘာသာရပ် ဝိဇ္ဇာဘွဲ့တို့ကို ရရှိထားပါသည်။

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအကူအညီပေးရေးနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း (International IDEA) သည် ဒီမိုကရေစီကို လူသားထုတစ်ရပ်လုံး၏ ဆန္ဒနှင့် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် လမ်းဖွင့်ပေးသည့်အရာတို့အဖြစ် ကမ္ဘာတစ်ဝန်း၌ တိုးတက်ထွန်းကားစေရန် ဟူသည့် တာဝန်ဖြင့် အစိုးရများအကြား ဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ အဆင့်အားလုံး၌ ဒီမိုကရက်တစ်နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဖြစ်စဉ်များတို့ကို တည်ဆောက်၊ အားဖြည့်၊ ကာကွယ်ပေးသည့်နည်းဖြင့် ဤတာဝန်ကို ထမ်းရွက်ပါသည်။ အားလုံးအကျိုးဝင်သော၊ တာဝန်ခံမှုရှိသော၊ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို လူသားအားလုံးအတွက် ဆောင်ကြဉ်းပေးသော ဒီမိုကရက်တစ် ဖြစ်စဉ်များ၊ ပါဝင်သူများနှင့် အဖွဲ့အစည်းများဖြင့် ပြည့်စုံသည့်ကမ္ဘာမျိုး ဖြစ်ပေါ်ရေးသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ရည်မှန်းချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ဆောင်ရွက်ချက်

ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ၊ နိုင်ငံရေး ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ကိုယ်စားပြုမှုဟူသည့် သက်ရောက်မှုနယ်ပယ်သုံးရပ်ကို ကျွန်ုပ်တို့၏လုပ်ငန်း၌ အလေးပေးလုပ်ကိုင်ပါသည်။ လိင်ဖြစ်တည်မှုနှင့် အားလုံးအကျိုးဝင်မှု၊ ပဋိပက္ခကိုသတိပြုနားလည်မှု၊ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အကြောင်းအရာများကို ကျွန်ုပ်တို့၏ လုပ်ငန်းနယ်ပယ်အားလုံး၌ ထည့်သွင်းထားပါသည်။

International IDEA သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းနှင့် ဒေသတွင်း ဒီမိုကရေစီအလားအလာများ စိတ်ဖြာလေ့လာခြင်း၊ နိုင်ငံတကာရှိ ကောင်းမွန်သော ဒီမိုကရက်တစ်အလေ့အထများ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာပေးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီဖြစ်စဉ်များ၌ လုပ်ကိုင်နေကြသော ပါဝင်သူများအတွက် ဒီမိုကရက်တစ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာနည်းပညာအထောက်အကူနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်မှုတို့ပေးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေး လူထုဆွေးနွေးခန်းများနှင့် ဆီလျော်သော အရေးကိစ္စများအတွက် အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးမှုများ စီစဉ်ပေးခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ဆောင်ရွက်ရာ နေရာ

ကျွန်ုပ်တို့သည် စတော့ဟုမ်းမြို့၌ ရုံးစိုက်ပြီး အာဖရိက၊ အာရှ-ပစိဖိတ်၊ ဥရောပ၊ လက်တင်အမေရိက၊ ကာရစ်ဘီယန်ဒေသတို့၌ ဒေသရုံးများ၊ နိုင်ငံရုံးများ ဖွင့်လှစ်ထားပါသည်။ International IDEA သည် ကုလသမဂ္ဂ၏ အမြဲတမ်းစောင့်ကြည့်လေ့လာသူ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး ဥရောပသမဂ္ဂရှိ အဖွဲ့အစည်းများ၏ အသိအမှတ်ပြုမှုကိုလည်း ရရှိထားပါသည်။

<https://www.idea.int>

ဤစာတမ်းအား ဘာသာပြန်ထုတ်ဝေခြင်းကို နော်ဝေနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊
လူဇင်ဘာ့ဒ်အစိုးရ၊ ဖင်လန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် ဆွီဒင်အစိုးရတို့မှ ပံ့ပိုးကူညီသည်။

Norwegian Embassy

Ministry for Foreign Affairs of Finland

Sweden
Sverige

မျက်မှောက်ခေတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းတွင် ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အဓိကအင်္ဂါရပ်တစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်သည်။ တက်ကြွထိရောက်စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ရရှိနိုင်သည့် အကျိုးကျေးဇူးများစွာရှိပြီး ဒီမိုကရေစီနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် တစ်ဦးချင်းစီ၏ အမှုအကျင့်နှင့် သဘောထားများကို မွမ်းမံမြှင့်တင်ခြင်းမှသည် အုပ်ချုပ်ရေးအလွှာရှိ နိုင်ငံရေးအာဏာ လွှမ်းမိုးသူများ၏ ညှိနှိုင်းမှုဟန်ချက်ကို မွမ်းမံခြင်းအထိ အကျိုးသက်ရောက်နိုင်ကာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာကို ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန် မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အကျိုးဆက်ရလဒ်များကို ပိုမိုခိုင်မာစေခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေခြင်းတို့ကိုလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်သည်ဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ သို့ရာတွင် ဤရလဒ်များကို ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှတစ်ဆင့် ရရှိနိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိနှင့် မည်သို့ရရှိနိုင်မည်တို့ကိုမူ ကောင်းစွာနားလည်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မိမိတို့အနေဖြင့် သိရှိသည်ဟု ယူဆထားသည့်အချက်များကို သီအိုရီအရသာ ဖော်ထုတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ တူညီသော လုပ်ငန်းစဉ်များဟူ၍ မရှိသည့်နည်းတူ 'ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုရှိသော လုပ်ငန်းစဉ်' တွင် မည်သည့်အချက်များ ပါဝင်သည်ကိုလည်း တုံ့သဘောတူညီထားသည့် အနက်ဖွင့်ဆိုချက်မရှိပေ။

သို့ရာတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများအနေဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၌ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် မည်သို့မည်ပုံရှိပြီး မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် မည်သည့်အချိန်၌ လုပ်ဆောင်အသုံးပြုရမည်နည်းဆိုသည့် အဓိကမေးခွန်းကို အခိုင်အမာဖြေဆိုနိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။

ဤစာစောင်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ကျင့်သုံးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်၌ ပြည်သူလူထု ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ သဏ္ဍာန်နှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို (မည်သည့်ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို မည်သည့်အချိန်တွင် မည်ကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်မည်) ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပြီး ပြည်သူလူထုနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ အပါအဝင် လုပ်ငန်းစဉ်၏ဟန်ချက်များအပေါ် မည်သို့လွှမ်းမိုးသက်ရောက်ကြောင်းကိုလည်း (ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း) ထည့်သွင်းသုံးသပ်ထားသည်။

International IDEA
စတုန်းစံဘောက်
SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟုမ်းမြို့၊
ဆွီဒင်နိုင်ငံ
ဖုန်းနံပါတ် - +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀
အီးမေးလ် - info@idea.int
ဝဘ်ဆိုဒ် - www.idea.int

ISBN: 978-91-7671-524-6 (PDF)